rost

manifest românesc

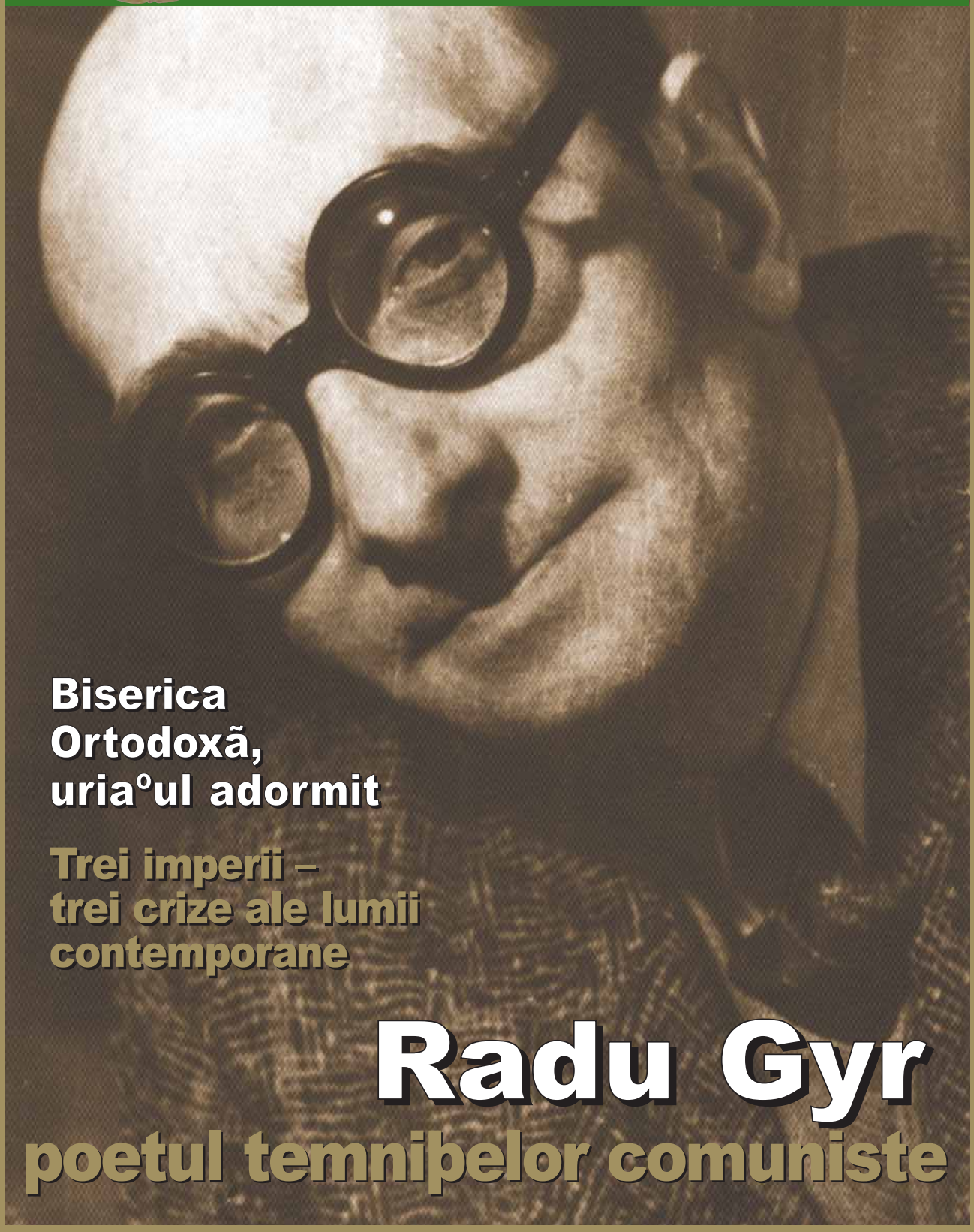

Biserica Ortodoxã, uria°ul adormit

Trei imperii – trei crize ale lumii contemporane

Radu Gyr
poetul temnițelor comuniste

an II ● nr. 14-15 ● 2004 ● 22.500 lei

www.romfest.org

Coperta I: Radu Gyr, în anii '70

sumar

numărul 14-15 • aprilie – mai 2004

EDITORIAL

- *PSD și nevrednicia românească* de Claudiu Târziu.....3

REPERE

- *Poezia lui Radu Gyr sau testamentul unei generații* de Răzvan Codrescu.....4
- *Simona Popa: "Radu Gyr nu a fost un politician, ci un entuziast"* de Nicolae Tescanu.....9
- *Note răzlețe pe marginea poeziei lui Radu Gyr* de Silviu Alupei.....12
- *Poveste din închisoare* de Marcel Petrișor.....13
- *Mai mult ca libertatea* de Ioan Răducea.....13

POLITICE

- *Trei imperii - trei crize ale lumii contemporane* de Cristi Pantelimon.....14
- *Scepticismul eurooptimiștilor* de Faust Fulda.....16
- *Civilizația războiului* de Adrian Marcu.....17
- *Gigi Becali și clubul "Politica" (2)* o analiză a Grupului GEMA.....18
- *Un proiect anacronic - Autonomia Ținutului Secuiesc (2)* de Ioan Lăcătușu.....21

SOCIETATE

- *Catedrala Patriarhală din București - o istorie a eșecurilor* de Adrian Gabor și Adrian Petcu..26

CONSERVATORUL

- *William S. Schlamm, despre rebelii de paradă*.....36

ESENȚIAL

- *Cele șapte cuvinte de pe cruce* de Răzvan Codrescu.....38
- *Biserica Ortodoxă - uriașul adormit* de Pr. Gheorghe Calciu.....39

HISTORIA

- *Despre "reeducarea" de la Pitești cu Părintele Calciu (3)* de Nicolae Stroescu-Stânișoară..43
- *Biserica Ortodoxă din Oltenia în timpul stăpânirii austriece* de Cosmin Oprea.....45

CREȘTINUL

- *Pr. Amfilohie: "Înțeleg naționalismul ca folosire a tezaurului românesc în scopul plinirii evanghelice"* de Horia Brad.....48
- *O teologie ortodoxă a politicului? (2)* de Sergiu Tofan.....50

SEMNAL EDITORIAL

- *"Lucrarea" - cartea ferestrelor spre tine însuți* de Dumitru Manolache.....53

LA ROST

- *În căutarea societății civile românești* de Mihail Albișteanu.....55
- *Al cui mai ești matale, Mărite Ștefan?* de Viorel Patrichi.....58

rost
manifest românesc

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
0740.103.621
rost@romfest.org

SENIOR EDITOR
Cristi PANTELIMON

DIRECTOR ADMINISTRATIV
Nicu BUTNARU
0723.504.807
romfest@romfest.org

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Silviu ALUPEI
Radu DUMITRESCU
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
George ENACHE
Dumitru MANOLACHE
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIȘOR
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ
Florea TIBERIAN
Varujan VOSGANIAN

DESIGN & GRAFICĂ
Bianca OPREA

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
C.P. 62, O.P. 66 – București

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Reproducerea unor articole apărute în revista *Rost* este permisă numai cu acordul scris al redacției. *Rost* este difuzată în țară și în comunitățile românești din Europa, SUA și Canada.

PSD şi nevrednicia românească

Claudiu TÂRZIU

Cum scăpăm de PSD? – asta-i întrebarea. Pentru scrupuloşi, voi da şi cîteva motive care proptesc interogaţia simplă şi dreaptă. Nu cobor adînc în istorie, că ne ia ameţeala. Prefer să înşir aici două, trei isprăvi, dintre cele mai proaspăt dezgropate, ale unor inşi din vîrful PSD şi ale onor guvernului nostru.

Primo: în anul 2003, Cabinetul condus de Adrian Năstase a alocat 1,3 milioane de euro pentru editarea unui ghid turistic al României. Cheltuielile la vedere au fost însă numai de 200.000 de euro. Pentru restul de bani, nimeni – începînd cu fostul ministru al Turismului, Dan Matei Agathon, cel care a iniţiat afacerea – nu are nici o explicaţie plauzibilă.

Secundo: solidaritatea socială din coada Ministerului Muncii i-o fi îndreptăţit pe Alexandru Athanasiu – cel care a deţinut portofoliul – şi pe Elena Dumitru – actual ministru – să cheltuiască, în ultimii doi ani, peste 30 de milioane de dolari pentru cumpărarea de clădiri şi terenuri la preţuri umflate. Pe-o sărăcie generalizată de nu-ţi vine să dai un cîine afară din casă.

Terzo: Palatul de Justiţie din Bucureşti este renovat de o firmă apropiată PSD, iar guvernul e gata să plătească 18 milioane de euro în plus faţă de costul lucrărilor stipulat în contract. Pentru că atît ar costa cică o dezinsecţie mai acătării.

Pentru a continua mi-ar trebui sute de pagini. Presa este plină de dezvăluiri privind afacerile necurate ale baronilor PSD – locali şi naţionali –, de la învîrteli pe bani publici de sute de mii de dolari, la jafuri de zeci de milioane de euro. Estimp, Puterea se face că lucrează la eliminarea corupţiei. Televiziunile şi ziarele aservite PSD nu mai prididesc să ni-i arate încolţiţi de poliţie şi de PNA pe hoţii de doi bani, pe intermediarii sacrificabili şi pe cîte un mahăr local căzut în dizgraţie. Adevăraţii rechini cu gulere alb-scrobite nu-s deranjaţi nici cu o floare. Iacobov are tupeul să iasă pe sticlă să se dea nu numai nevinovat, dar şi păgubit. Alde D.I. Popescu, fără de care nimic nu se mişcă în industria românească, în general, şi în cea petrolieră şi energetică, în special, îşi vede liniştit de consolidarea oligarhiei de partid.

Mi s-ar putea spune că nu numai oamenii lui Iliescu şi Năstase fură. Că şi ăilalţi, cînd au fost... E adevărat, numai că pesediştii o fac cu metodă, au anvergură şi lucrează în perspectivă. Ei au trecut de faza cînd fiecare fura pentru sine, cît era pe-un scaun mai înalt. Acum, partidul nu mai este doar o grupare politică menită să satisfacă poftele mărunte ale unor calici pricopsiţi peste noapte. PSD este un sofisticat sistem politico-economic menit să acapareze avuţia naţională, pe de o parte, şi să limiteze drastic accesul la resurse *celorlalţi*, pe de alta. Astfel, numai pesediştii pun mîna pe firmele de stat profitabile scoase la privatizare; doar ei obţin lucrări (construcţii, drumuri etc.) pe banii contribuabilului; serviciile pentru populaţie sînt acaparate tot de firmele celor din partidul de guvernămînt ş.a.m.d.

Pentru a-şi proteja şi promova interesele, guşaţii PSD şi-au creat o reţea media infernală: au înfiinţat sau au cumpărat ziare, precum şi posturi de radio şi de televiziune locale şi naţionale. În plus, PSD a reuşit să închidă gura unei bune părţi din presa care se chinuie să rămînă independentă, fie prin oferirea unor contracte de publicitate foarte grase, fie prin scutirea de datorii, fie prin alte mijloace. În tăcerea cvasigenerală, PSD se dezvoltă monstruos, nestingherit.

Datorită caracatiţei pe care a construit-o, chiar dacă formal PSD nu ar mai fi la guvernare, în fapt, tot el va deţine puterea, pentru că ar avea forţa – economică, în primul rînd – să-şi impună voinţa. Însă, cîştigarea alegerilor din acest an de către PSD va fi un dezastru pentru România. Ne paşte dictatura. Şi eternizarea la putere a partidului foştilor nomenklaturişti comunişti şi al securiştilor. Desigur, astăzi dictatura îmbracă alte haine decît cele pe care le avea înainte de decembrie 1989.

Deja există oraşe şi judeţe în care nici musca nu zboară fără vrerea vreunui tiran local, pentru care legea nu-i făcută decît pentru a fi fentată. Frica de dinainte de ’89 revine în inimile celor mai mulţi români. Deosebirea constă în faptul că sursa spaimei teribile nu mai este doar un dictator, ci mai mulţi, aşezaţi pe paliere de putere. Deseori, un despot de provincie are o forţă egală cu a unuia de la nivel central.

Semnalul cel mai clar că pauza de libertate s-a sfîrşit, ne întoarcem în umilinţa supunerii oarbe, l-au dat deunăzi cîţiva oameni de cultură din Bacău. Conducători de instituţii cu ştaif (ca Gheorghe Iorga – şeful Inspectoratului Şcolar), ori creatori apreciaţi (ca scriitorul Ovidiu Genaru) au admis să fie părtaşi într-un cor al linguşitorilor care l-au ridicat în slăvi pe Dumitru Sechelariu, la anunţarea candidaturii sale pentru un nou mandat de primar.

Iacătă de ce e musai să scăpăm de PSD. Altminteri scapă el de noi: tinerii vor sări definitiv pîrleazul ţărilor normale, bătrînii fi-vor îngropaţi de politica social-democrată.

Din păcate, nu avem alternativă. Sîntem iarăşi puşi să alegem între rău şi mai rău. Blestem românesc? Mai degrabă, nevrednicie. Nu sîntem în stare să ridicăm liderii de care avem nevoie.

P.S. Din cauza unor dificultăţi pe care nu vreau să le precizez aici, am fost siliţi să edităm pentru lunile aprilie şi mai un număr dublu al revistei **rost**. *Ne cerem scuze pentru că nu am ieşit pe piaţă în cadenţa obişnuită, lunară. Sperăm ca prin aceasta să nu vă fi pricinuit vreun neajuns prea mare dumneavoastră, cititorilor noştri.*

Poezia lui Radu Gyr sau testamentul unei generații

Răzvan CODRESCU

Că-nvins nu ești atunci cînd sîngeri,
nici dacă ochii-n lacrimi ți-s;
adevăratele înfrîngeri
sînt renunțările la vis…
(Radu Gyr, „Cîntec de luptă“)

Dacă ar fi să facem un inventar istoric al generațiilor României moderne (de la „pașoptiștii“ secolului trecut la „optzeciștii“ zilelor noastre), cumpănind meritele politice sau culturale ale fiecăreia, desigur că generația numită îndeobște „interbelică“ (unii vorbesc de „generația de la ‘22“, iar alții o numesc pur și simplu „generația legionară“), adică a celor născuți în ultimii ani ai secolului al XIX-lea și în primele două decenii ale secolului XX, ar vădi o strălucire aparte, în pofida destinului ei tragic („Istoria a făcut pipi pe noi“, spunea M. Eliade în exil, cu o lucidă și amară resemnare). Preluînd ștafeta de la generația ce înfăptuise Marea Unire, ea s-a osîrdit pînă la jertfă să prefacă România, dintr-un „obiect al istoriei“, într-un „subiect creator de istorie“.

Ideile supraordonatoare ale acestei generații au fost *ideea creștină și ideea națională*; ele s-au unit într-un unic *patos mesianic*, impresionant chiar și în „necumpătările“ lui. Aspirațiile grandioase s-au sintetizat în cîteva metafore semnificative, care pe noi, epigonii de astăzi, se întîmplă să ne sperie sau să ne intimideze. E de ajuns să evocăm, în acest context, imperativul celei de „a doua neatîrnări“ (Nichifor Crainic)[1], cuvintele de martir iluminat ale lui Ionel Moța[2], care visa la „o țară frumoasă ca un soare, puternică și ascultătoare de Dumnezeu“[3], sau versurile de vizionar tumultuos ale mai vîrstnicului Aron Cotruș[4], care nu se sfia să vorbească despre… „imperiale Românii năprasnice de dincolo de mîine“.

Desigur, istoria românească mai veche nu fusese lipsită nici ea de mari conștiințe misionare, în frunte cu Eminescu însuși, dar niciodată duhul misionar nu mai pătrunsese atît de adînc în gîndul, simțirea și fapta unei întregi generații. Căci „miracolul interbelic“ românesc – în măsura în care a existat unul – stă mai cu seamă în acest flux creator, pornit dinspre elite și răspîndit pînă-n rîndurile largi ale poporului. N-au existat în această generație numai mari personalități creatoare, aglomerate ca-n nici o altă epocă din istoria noastră, ci și un larg front „popular“ de luptă și creație națională, catalizat îndeosebi de *tinerimea legionară*.

Istoriografia românească, încă tributară mentalităților de stînga și (auto)cenzurii ideologice, n-a ajuns pînă acum, din nefericire, să analizeze și să evalueze fără prejudecăți complexul fenomen legionar, unic nu doar pe plan românesc, ci, în anumite privințe, chiar pe plan european[5]. Generațiile postbelice nu prea cunosc nici *esența* și nici *dimensiunile* reale ale legionarismului, ci se află doar în posesia unui set limitat de mistificări interesate[6], pus la îndemînă de propaganda stîngistă (fie ea comunistă sau democratică). Totuși, nu pot fi ocolite anumite întrebări „demistificatoare“:

1. Cum se explică fascinația uriașă pe care a exercitat-o în epocă, mai ales asupra tinerei generații, personalitatea atît de denigrată a lui Corneliu Z. Codreanu?

2. Cum se explică creșterea spectaculoasă a Legiunii Arhanghelul Mihail, de la discreta ei întemeiere din 1927

[1] Directorul revistei *Gândirea* voia să spună că România, după ce-și obținuse „neatîrnarea“ (independența) politică la 1877, era datoare de-acum, pe fondul reîntregirii teritoriale, să-și obțină și independența cultural-spirituală față de Occidentul schismatic și secularizat, laolaltă cu celelalte țări de tradiție bizantină.

[2] Ion I. Moța (1902-1937) – autorul cărții *Cranii de lemn* (1936) și al unui faimos *Testament*, lider și martir al Mișcării Legionare, căzut pe frontul de la Majadahonda, lîngă Madrid, unde se dusese să lupte voluntar, în fruntea unui grup de 7 legionari români, de partea armatei franchiste, împotriva celor care „trăgeau cu mitraliera în obrazul lui Hristos“.

[3] Metafora a trecut în refrenul *Cîntecului eroilor Moța și Marin* (versuri: Radu Gyr; muzica: Ion Mânzatu): *Să faci, Căpitane, o țară / Ca soarele sfînt de pe cer!*

[4] 1891-1961: poet transilvănean, publicist și diplomat, mort în exil (Statele Unite).

[5] Concluzie la care au ajuns mai mulți analiști străini, printre care și istoricul german Armin Heinen, autorul celei mai ample monografii dedicate pînă astăzi fenomenului legionar: *Die Legion „Erzangel Michael“ in Rumänien. Soziale Bewegung und politische Organisation. Ein Beitrag zum Problem des internationalen Faschismus*, Südosteuropäische Arbeiten, München, 1986 (558 pp.), tradusă nu demult și în limba română (*Legiunea „Arhanghelul Mihail“. O contribuție la problema fascismului internațional*, Editura Humanitas, București, 1999).

[6] Pornind de la supralicitarea anumitor laturi negative reale, normale pînă la un punct în orice fenomen istoric, istoria nefiind domeniul perfecțiunii. „Terorismul legionar“ a fost, în mare măsură, un răspuns (desigur reprobabil) la „terorismul de stat“ exercitat asupra Mișcării încă de la întemeierea ei (iunie 1927). A se vedea, între altele, documentarul sinoptic al lui Nicolae Roșca, *Cronica unor violențe politice* (Madrid, 1991; reed. Sibiu, 2000).

(cu un nucleu de 5-6 oameni!) pînă la marele succes electoral din 1937[7], dar și ulterior, astfel încît s-a putut afirma că, după cumplita prigoană antigardistă din 1938-39[8], în ajunul întemeierii vremelnicului Stat Național-Legionar[9], „toată România era legionară“?

3. Cum se explică enormul interes cu care Mișcarea Legionară a fost privită și-n afara hotarelor țării, atrăgînd atenția străinătății – în epocă, dar și în posteritate – mai mult decît toate celelalte grupări politice sau spirituale la un loc, astfel încît azi, oricît ar părea de curios, bibliografia străină a legionarismului e mai substanțială decît cea autohtonă?[10]

4. Cum se explică faptul că un număr atît de mare de personalități culturale și religioase (profesori universitari, scriitori, ziariști, medici, avocați, clerici și chiar ierarhi ai Bisericii) au fost membri sau simpatizanți ai Mișcării Legionare, printre acestea figurînd și numele cele mai prestante din cultura românească a acestui secol, de la simpatizanți ca Nae Ionescu, Lucian Blaga, Dumitru Stăniloae, Emil Cioran sau N. Steinhardt pînă la membri efectivi ca Ion Barbu (Dan Barbilian), Radu Gyr, Mircea Eliade, Constantin Noica sau Petre Țuțea?

5. Cum se explică extraordinara vitalitate a legionarismului după tot șirul de agresiuni la care a fost supus sub trei dictaturi (carlistă, antonesciană, comunistă), capacitatea lui de a renaște mereu din propria cenușă?

Chiar dacă, pînă la urmă, această controversată generație de luptători și cărturari național-creștini a fost fie *decimată* (în lagăre și închisori), fie *risipită* prin toată lumea (într-un surghiun de o jumătate de secol), fie *prigonită* în propria ei țară (de oficialitățile năimite constant puterilor din afară), ea rămîne, în ciuda anumitor excese de tristă amintire, ultima mare zvîcnire de românism misionar, jertfelnic și creator, iar poezia lui Radu Gyr, „bardul Legiunii“, poartă în ea toată măreția și decăderea acestei „cruciade“ pierdute, din ale cărei virtuți și din ale cărei defecte dreapta românească va avea mereu de învățat, ca din orice mare lecție a Istoriei.

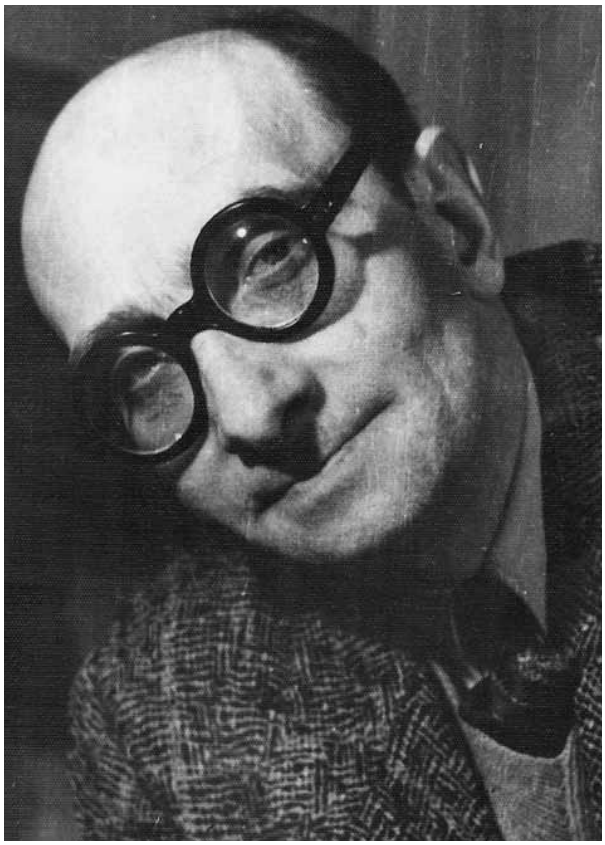

Radu Gyr, în anii ’70

II

Radu Gyr (Radu Demetrescu, n. 2 martie 1905, la Cîmpulung Muscel – m. 29 aprilie 1975, la București, fiu al actorului craiovean Coco Demetrescu), rapsodul aproape

[7] În decembrie 1937 au avut loc ultimele alegeri libere din România antebelică, anulate prin lovitura de stat a regelui Carol II din februarie 1938, care a desființat viața parlamentară și și-a instaurat dictatura personală. Alegerile fuseseră cîștigate, împotriva Partidului Liberal (aflat la guvernare și agreat de monarh), de coaliția alcătuită din Partidul Național țărănesc, Partidul „Totul pentru țară“ (expresia politică a Legiunii) și aripa liberală disidentă a lui Gheorghe I. Brătianu („georgiștii“). Tînărul partid legionar, deși aspru persecutat, cîștigase el singur, împotriva tuturor așteptărilor, peste 15% din voturi.

[8] Cunoscută sub numele de „decapitarea Mișcării Legionare“. Codreanu este arestat în aprilie 1938, judecat și condamnat abuziv în mai, iar în noiembrie (noaptea Sfîntului Andrei), din ordinul regelui Carol II și sub supravegherea ministrului Armand Călinescu, este asasinat în detenție, împreună cu alți 13 camarazi. Căpeteniile legionare, dar și o parte din personalitățile simpatizante, au fost internate în lagăre (poetul Radu Gyr s-a aflat temporar în cel de la Miercurea Ciuc). În noaptea de 26 spre 27 septembrie 1939, după ce o echipă legionară formată în Germania l-a lichidat pe Armand Călinescu, răzbunînd moartea Căpitanului, legionarii sînt decimați cu sutele (pe lîngă cei din lagăre și de la Spitalul Militar din Brașov, cîte 2-4 membri notorii din fiecare județ al țării, ale căror cadavre au fost expuse în piețele publice). Acest sîngeros „terorism de stat“ a indignat profund opinia publică românească a vremii, mai ales că legionarii din lagăre nu avuseseră (nu puteau avea) nici o legătură cu cei 9 „Răzbunători“ (care, de altfel, se predaseră singuri autorităților, ce i-au executat fără judecată și i-au expus pe caldarîmul Bucureștiului).

[9] În septembrie 1940, după abdicarea forțată a regelui-călău Carol II, puterea este preluată de generalul (ulterior: mareșalul) Ion Antonescu. Inițial, Antonescu s-a sprijinit pe legionari (deveniți un adevărat „partid de masă“), decretînd chiar Statul Național-Legionar (*cf.* Generale Ion Antonescu, *Per la realizzazione della Romania Legionaria. Proclamazioni, discorsi, avviamenti*, Imprimeria Națională, București, 1940), care nu va dura însă decît pînă în ianuarie 1941, cînd Antonescu, cu sprijinul lui Hitler, se debarasează de Mișcarea condusă inabil de Horia Sima (succesorul lui Codreanu), mascîndu-și lovitura de stat sub pretextul reprimării unei pretinse „rebeliuni“ legionare (după un scenariu foarte asemănător cu diversiunea „teroriștilor“ din decembrie 1989).

[10] O amplă listă bibliografică la zi a referințelor străine se află inclusă în anexele volumului Julius Evola, *Naționalism și asceză. Reflecții asupra fenomenului legionar*, Alba Iulia-Paris, 1998, pp. 167-190, sau în volumul meu *În căutarea Legiunii pierdute*, Editura Vremea, București, 2001, pp. 239-250.

legendar al „sfintei tinereți legionare“[11] și (des)cîntătorul crucificat al temnițelor comuniste, a fost una dintre figurile umane și artistice cele mai complexe și mai mucenicite din România secolului XX.

Poet, dramaturg, eseist, gazetar, doctor în litere și conferențiar universitar (din acea școală clasicizantă – adeseori pe nedrept hulită – a totuși ingeniosului teoretician și critic literar Mihail Dragomirescu), de mai multe ori laureat (1926, 1927, 1928 și 1939) al Societății Scriitorilor Români, Institutului pentru Literatură și Academiei Române, comandant legionar și director general al teatrelor în timpul scurtei și nefericitei guvernări legionare[12], Radu Gyr a împărtășit crezul și prigoana camarazilor săi sub toate cele trei regimuri de dictatură (dar mai ales sub cel comunist), însumînd 20 de ani de detenție politică (la care se adaugă și trimiterea abuzivă pe frontul de Răsărit[13]).

A debutat absolut la 14 ani, cu poemul dramatic „În munți“, publicat în revista Liceului „Carol I“ din Craiova, al cărui elev a fost. Devenit student al Facultății de Litere și Filosofie a Universității București, debutează editorial în 1924, cu volumul *Liniști de schituri*, în ton mai degrabă elegiac:

Călugărițe albe din liniști vechi de schituri,
Atîta de tăcute și-atît de reci păreți
În serile chiliei cu mohorîți pereți,
Cînd tînga vi se-ncuie în cărțile cu mituri…

Poezia lui de tinerețe, desigur inegală, marcată de ultimele tonuri ale simbolismului, dar și de temeritățile verbale și prozodice ale lui Arghezi, este puternic adăpată la izvoare folclorice și păscută de un anume manierism (unii i-au zis chiar „gongorism“), îndărătul căruia se simte însă constant talentul în căutare al unui poet nu doar prolific, ci mare cu adevărat. Despre această primă fază a poeziei sale (mai ales din intervalul 1927-1938), George Călinescu notează în *Istoria…* sa din 1941 (p. 868), nu prea convins: „Sînt multe versuri frumoase în poezia lui Radu Gyr“, evocator liric „al Oltului zgomotos vitalist“, oarecum dezlînat și redundant, „gata de a luneca pe panta prețiozității“, găsind totuși uneori tonul unei „remarcabile lirici chiuitoare“ (*O-he! Toamnă nouă cu sclipăt, / primește-mă-n tine cu chiot și țipăt!…*). Criticul evită să se refere la ipostaza lui Radu Gyr de „bard al Legiunii“, dar pare să facă discret aluzie la ea atunci cînd vorbește de un anume „abuz de vociferație“. Probabil că paginile cele mai pertinente despre creația lirică a lui Radu Gyr de pînă-n anii războiului sînt cele pe care i le dedică, fără idiosincrazii ideologice, Ovidiu Papadima (pe atunci cronicarul literar al revistei *Gândirea*) în volumul *Creatorii și lumea lor* (1943), din păcate nereeditat pînă astăzi. Exaltarea poeziei sale în mediile legionare nu avea o bază critică, ci doar una ideologică, fără pertinență din unghiul de vedere al istoriei literare.

Pînă în 1944, Radu Gyr a mai publicat volumele de versuri: *Plânge Strâmbă-Lemne* (1927), *Cerbul de lumină* (1928), *Stele pentru leagăn* (1936), *Cununi uscate* (1938), *Corabia cu tufănici* (poem dramatic – „comedie vegetală“, 1939), *Poeme de război* (1942), *Balade* (1943)[14], precum și o serie de povești versificate. A publicat, de asemenea, trei interesante studii critice (la origine – sau ulterior – cursuri universitare): unul despre romanul *Învierea* al lui Lev Tolstoi (1927), unul despre eposul sîrbesc (1936, în colaborare cu folcloristul Anton Balotă) și unul despre evoluția criticii estetice și curentele de avangardă (1937 – privind avangardismul ca pe o afacere pur evreiască[15]). Sub formă de broșuri, i-au apărut de-a lungul vremii și o seamă de conferințe (*Studențimea și idealul spiritual; Femeia în eroismul spiritual, moral și național* etc.). A colaborat la numeroase publicații ale vremii, printre care *Gândirea, Ramuri, Universul literar, Convorbiri literare, Adevărul literar și artistic, Viața literară, Vremea, Revista Fundațiilor Regale, Falanga, Calendarul, Curentul, Cuvântul, Axa, Iconar, Porunca vremii, Sfarmă-Piatră, Buna Vestire* etc.

În 1938-39 a fost internat și el în lagărul pentru legionari de la Miercurea Ciuc (via Tismana), de unde a

[11] *Sfîntă tinerețe legionară* (versurile: Radu Gyr; muzica: Ion Mânzatu) era imnul-marș cel mai cunoscut din bogatul repertoriu al cîntecelor legionare. În afară de *Sfîntă tinerețe legionară* și de *Cîntecul eroilor Moța-Marin*, Radu Gyr a mai compus versurile pentru *Marșul legionarilor olteni* (el însuși era oltean de origine), *Imnul muncitorilor legionari* (*La luptă, muncitori!*) și *Imnul biruinței*. De o popularitate egală cu cîntecele legionare s-a bucurat mai tîrziu poezia mobilizatoare „Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!“ (semnificativă pentru patosul național, dar și social al „cămășilor verzi“, ce a putut înlesni speculația aiuritoare a unui Al. George că legionarii ar fi fost… „bolșevicii noștri“!). Este tragicomic că pentru această poezie popular-mobilizatoare, spre sfîrșitul anilor ’50, instanțele comuniste au pronunțat împotriva autorului o sentință de condamnare la moarte (pînă la urmă neexecutată).

[12] În toamna lui 1940, sub directoratul lui Radu Gyr, se înființează la București un teatru evreiesc (caz unic în țările aliate Axei, arătînd cît de nuanțat era totuși „antisemitismul“ legionar). *„Atunci cînd eram director general al teatrelor în plin regim legionar, cînd mă puteam manifesta în voie cu toate «patimile» și «urile» mele, așa mi-am dat eu arama pe față: creînd teatre (**Barașeum**) pentru evrei…“* (din ultimul cuvînt al comandantului legionar Radu Gyr în fața așa-numitului „Tribunal al Poporului“, la procesul din 1945; *apud* Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei românești*: 1927-1944, Editura FF PRESS, București, 1996, p. 318; integral, în *Adevărul literar și artistic*, nr. 207-208/1994).

[13] În 1941, pentru a scăpa de elementele legionare incomode fără a le extermina direct, mizînd și pe eroismul lor jertfelnic (era vorba, în speță, de intelectuali rezerviști), Antonescu le-a trimis pe front, în linia întîi. Mulți au murit; Radu Gyr a fost doar rănit.

[14] Considerat de unii cel mai bun volum al său de pînă atunci, deși astăzi nu ne mai pare deloc așa. Radu Gyr se integra într-o tendință mai largă a vremii, de resurecție a baladei în poezia românească (exponentul ei cel mai realizat rămînînd poetul și eseistul Ștefan Aug. Doinaș, membru al vestitului Cerc literar de la Sibiu, într-o vreme și el simpatizant legionar).

[15] Ceea ce este un fapt (cf. Ovid S. Crohmălniceanu, *Evreii în mișcarea de avangardă românească*, Editura Hasefer, 2001), rămînînd în discuție doar în ce măsură a fost el creator sau dizolvant. Pentru un tradiționalist ca Radu Gyr, se înțelege, el nu putea reprezenta decît o perversiune a spiritului creator.

lăsat o relatare de mare valoare documentară[16]. În același lagăr au fost internați, printre alții, Nae Ionescu, Mircea Eliade, Iordache Nicoară, Ion Mânzatu iar o vreme (pînă ce au fost parte eliberați, parte strămutați în alte lagăre, mai ales la Rîmnicu Sărat) și alte figuri ilustre ale Legiunii: Gh. Clime, Neculai Totu, Bănică Dobre, prințul Al. Cantacuzino, Vasile Christescu, Mihail Polihroniade, Victor Puiu Gârcineanu, Ilie Gârneață, Vasile Iașinschi, Mile Lefter ș. a. Dacă unii, precum Nae Ionescu, Mircea Eliade, Ion Mânzatu sau Radu Gyr însuși, au avut șansa să scape pe parcurs, majoritatea covîrșitoare a celorlalți au fost împușcați în cumplitul măcel din noaptea de 21-22 septembrie 1939[17].

Scurta ascensiune legionară din 1940-41 (septembrie-ianuarie) a fost întunecată de un lung șir de răfuieli și asasinate impardonabile[18], Comandantul Horia Sima (1906-1993) părînd a fi scăpat aproape cu totul lucrurile de sub control. Nu numai Radu Gyr, dar numeroși legionari din garda veche, deși nu s-au lepădat propriu-zis, au fost indignați și debusolați de cursul periculos al evenimentelor, generat de politizarea excesivă a Mișcării și de prea larga deschidere a porților ei. În acești ani au apărut – și apoi s-au acutizat – conflictele interlegionare (cel fundamental fiind între „simiști“ și „antisimiști“, perpetuat pînă astăzi și luînd forme uneori grotești).

„Bădia“ Radu Gyr, după ce face frontul și se întoarce rănit, ajunge, după 23 august 1944, în închisorile comuniste (cel mai mult a stat la Aiud). Chiar dacă mai tîrziu, după ani grei de teroare inimaginabilă, va fi manifestat anumite slăbiciuni (într-un context complex, ce-ar merita să facă obiectul unui studiu separat), poziția inițială în fața noului regim roșu se arată de o rectitudine amară, dar incontestabilă: „Eu am avut o credință. Și am iubit-o. Dacă aș spune altfel, dacă aș tăgădui-o, Dumneavoastră toți ar trebui să mă scuipați în obraz. Indiferent dacă această credință a mea apare, astăzi, bună sau rea, întemeiată sau greșită, ea a fost, pentru mine, o credință adevărată. I-am dăruit sufletul meu, i-am închinat fruntea mea. Cu atît mai intens sufăr azi, cînd o văd însîngerată de moarte. Prăbușiri de idealuri, năruiri de aspirații înregistrăm cu toții. Și, poate, uneori greșim tocmai în credințele noastre cele mai curate, cele mai cinstite. Istoria va vedea unde am greșit și unde nu“[19].

Din 1963, după eliberarea din temnițele comuniste, este silit să colaboreze – ca și Nichifor Crainic, celălalt poet

Gyr împreună cu Carianopol și Postolache (1956)

[16] „Suferință, jertfă și cîntec“. Am în față manuscrisul dactilografiat, provenit din sursă sigură. Nu mai știu dacă textul a și fost tipărit pe undeva ca atare, dar înclin să cred că da.

[17] Este vorba de represaliile ordonate de la Palat în urma asasinării lui Armand Călinescu (act fără nici o legătură directă cu cei internați în lagăre). Legionarii vorbesc de o a doua „Noapte a cuțitelor lungi“ sau de „Masacrul inocenților“ (dr. Șerban Milcoveanu).

[18] Culminînd cu cel asupra marelui istoric Nicolae Iorga (27 noiembrie 1940, la Strejnicu, nu departe de Ploiești). Conducerea legionară pretinde a nu-l fi ordonat, ba chiar a fi încercat să-l oprească *in extremis* (cf. Horia Sima, *Cazul Iorga-Madgearu. Declarații făcute de Dl. Horia Sima revistei „Carpații“ – 1961*, Madrid, 1961), dar nici nu s-a dezis categoric de gestul criminalilor, care erau totuși purtători de cămașă verde.

[19] Cf. *Radiografia dreptei românești*, ed. cit., p. 315. În esență, aceeași atitudine este atestată și de versurile sale, ca de pildă: *Nu scuip pe-nfrîngerile mele, / ce-am adorat nu știu să ard / și nu ridic în vînt obiele / în locul ruptului stindard*... („Înțeleptul“).

exponențial al închisorilor, sau ca preotul Ion Dumitrescu-Borșa, unicul supraviețuitor postbelic al echipei legionare care luptase în Spania – la *Glasul Patriei* (mai tîrziu, *Tribuna României*)[20], dar, practic, este scos din circuitul valorilor publice (în țară, numai criticul Nicolae Manolescu a avut îndrăzneala să-l antologheze, în 1968, în vol. II din *Poezia română modernă*, desigur nu cu bucățile cele mai reprezentative[21], iar la înmormîntarea sa, în 1975, singurul literat care a îndrăznit să meargă și să citească din versurile celui răposat a fost, cum mi-a relatat un martor ocular, poetul Romulus Vulpescu).

În vremea detenției (1945-1963), dar și în ultimii ani petrecuți într-o dureroasă libertate, poezia lui Radu Gyr atinge o consistență nouă, fericit conjugată cu vechiul rafinament. Una dintre bucățile cele mai frumoase și mai semnificative (în cheie simbolică) pentru destinul lui și al întregii generații legionare, ca și pentru tensiunea general-umană dintre ideal și realitate, este „Întoarcerea din Cruciadă“:

De ce Gottfried, de ce ne înspăimîntă
o rană-n piept și-un hîrb de scut beteag,
cît încă-n noi Ierusalimul cîntă
și mai păstrăm prăjina unui steag,
sau cînd noblețea-ntreagă stă, ne-nfrîntă,
în sîngele rămas pe zale cheag? [...]

Ne-ntoarcem frînți, sub platoșe schiloade
sau poticniți în zdrențe de furtuni,
dar mîine-n burgul nostru cu arcade
fecioarele cu ochi de rugăciuni,
zîmbind în cinstea altor cruciade,
ne-or împleti mai fragede cununi. [...]

Și iarăși, spintecînd albastre spații,
peste doi ani, sau peste încă trei,
cu lănciile sus, în constelații,
cu platoșele evului în șei,
ți-or sta în fața porții cruciații,
Ierusalime care nu ne vrei!
Și vom veni mai mulți din Soare-Apune:
și cei de ieri, și cei ce azi nu-i știm…
Pe vechile morminte or să tune
noi cavaleri cu chip de heruvim,
și ei sau alții tot te vor supune,
strălucitorule Ierusalim!

În mediul penitenciar, arta poeziei își depășește cu mult simpla funcție estetică, căpătînd o adevărată funcție *soteriologică*. Cînd se va scrie istoria literară a temnițelor comuniste (Radu Gyr a fost acolo la originea unei adevărate „școli poetice“ *sui generis*) va putea fi evaluată integral harismatica lui personalitate, dar și miraculoasa dimensiune psiho-noetică a acestei aventuri transfiguratoare a *logos*-ului răstignit[22].

După 1989, în ciuda faptului că versurile sale (inclusiv cele din închisoare, în cea mai mare parte memorate de regretatul Dumitru Cristea[23]) au fost editate sau reeditate cu oarecare constanță (mai ales la editurile „Marineasa“ din Timișoara și „Vremea“ din București, de obicei în îngrijirea fiicei poetului, d-na Simona Carmen Popa[24]), Radu Gyr continuă să fie un nume „prigonit“, puțin cunoscut generațiilor mai tinere (care abia de-au auzit vag, în cel mai bun caz cu titlu de curiozitate, că oarecînd, într-un exotic fund de temniță, cineva a scris o poezie stranie: *Azi-noapte Iisus mi-a intrat în celulă*…). De asemenea, se lasă așteptată o ediție critică integrală a versurilor sale, realizată cu pietate, dar și cu profesionalism (așa cum este deja în curs de realizare pentru celălalt mare poet al temnițelor comuniste din România, mai vîrstnicul Nichifor Crainic[25]).

Acoperind întreaga gamă a poeticului, de la ludic la liturgic, Radu Gyr rămîne, înainte de toate, poetul cavalcadelor sublime și al visurilor cruciate (*Eu n-am nici zale, n-am nici spadă, / dar cred într-un crîmpei de stea... –* „Cavalcadă“), profetul paulinic și donquijotesc al nebuniei primenitoare, luptător și mărturisitor al unei generații răstignite, a cărei tragică măreție e probabil tot ce va dăinui mai semnificativ și mai provocator din istoria românească a secolului XX.

■

[20] Revistă editată de Securitatea comunistă și destinată exilului, ca mijloc de propagandă mistificatoare.

[21] Antologia includea patru poezii de Radu Gyr: „Liniști de schituri“, „Fior de toamnă“, „Toamnă oltenească“ (numai un fragment) și „Cîntec pentru somnul Luminiței“. Cum rezultă din nota bibliografică (pp. 268-269), criticul ignora la vremea respectivă volumul de *Balade*, reperul său evident fiind *Istoria*… lui G. Călinescu. În studiul introductiv al antologiei („Metamorfozele poeziei“) – astăzi părînd insuficient și banal, dar la vremea respectivă fiind aproape revoluționar – considerațiile referitoare la Radu Gyr (pp. XLVI-XLVII) rămîn pe linia călinesciană („instinct artistic“ insuficient, prea multe lungimi, sentimentalism excesiv, verbozitate, dar și „mare abilitate“ în versificare, simț plastic, locuri izolate „admirabile“ și „memorabile“). Volumul reprezentativ i se părea tînărului critic *Cerbul de lumină* (1928), cu afirmația exagerată că „celelalte pot fi ignorate“.

[22] O primă antologie a dat, în exil, regretatul Zahu Pană (1921-2001), român macedonean, el însuși poet (*Cu acul pe săpun*, Hamilton, 1989) și fost deținut politic: *Poezii din închisori*, Editura „Cuvântul Românesc“, Hamilton [Canada], 1982. Cea mai cuprinzătoare este reprezentată pînă astăzi de șirul de volume intitulate *Poeți după gratii*, scoase de un alt poet al închisorilor, Constantin Aurel Dragodan (1919-2000, autorul volumului *Itinerare în lanțuri*, București, 1992), la București, sub egida A.F.D.P.R. S-ar impune o resistematizare a întregului material, într-o ediție profesională și de mai largă circulație.

[23] 1927-2000: deținut politic cu o memorie proverbială, el însuși poet (*Zbucium și poezie*, Cluj-Napoca, 2001, cu trei cicluri de versuri originale și cu facsimile din poeziile memorate și transcrise ale lui Radu Gyr și Nichifor Crainic).

[24] De bază rămîne, deocamdată, ediția Radu Gyr, *Poezii*, 3 vol. (I. *Sîngele temniței. Balade*; II. *Stigmate*; III. *Poezia orală*), Editura Marineasa, Timișoara, 1992-1994.

[25] În seria „Poeți români contemporani“ a Editurii Eminescu din București, avînd-o ca îngrijitoare pe cercetătoarea Ioana Cracă (deocamdată, din cît am cunoștință, n-a apărut decît volumul I, în 1997: *Țara de peste veac. Poezii antume: 1916-1944*).

Simona Popa:
„Radu Gyr nu a fost un politician, ci un entuziast“

Simona-Carmen Popa este unicul copil al poetului Radu Demetrescu – Gyr. S-a născut pe 10 octombrie 1931 la București, unde tatăl său se stabilise din 1924 și unde o cunoscuse pe soția lui, Flora.
Simona Demetrescu și-a petrecut copilăria și adolescența în Rm. Vîlcea, fiind ocrotită acolo de o mătușa a sa. Toată viața a fost marginalizată datorită trecutului politic al tatălui său.
După decembrie 1989, a depus o muncă impresionantă pentru recuperarea memoriei lui Radu Gyr.

– Ați fost martora calvarului pe care l-a trăit tatăl dumneavoastră și ați suferit alături de el. Cînd a început totul?

– În 1937. Tata era deja de doi ani în Mișcarea Legionară și devenise comandant legionar pentru meritele sale. Cînd regele Carol al II-lea a declanșat prigoana împotriva legionarilor, tata a fost printre primii arestați și duși în lagăr. A avut o scurtă perioadă de liniște, în lunile de guvernare legionară, cînd a ocupat postul de director al Direcției Teatrelor. După așa-numita rebeliune din ianuarie 1941, a fost condamnat la 12 ani de închisoare și apoi trimis de către Antonescu pe front, „pentru reabilitare“, în linia întîi. Acolo și-a pierdut parțial vederea, motiv pentru care a fost reformat. La întoarcere a fost din nou încarcerat. În 1945 a fost condamnat în Lotul nr. 2 al ziariștilor, alături de cei mai prestigioși gazetari interbelici: Pamfil Șeicaru, Stelian Popescu, Romulus Dianu, Pan Vizirescu, Ilie Rădulescu…

– Totuși, în 1956 a fost eliberat de către comuniști…

– Da, dar numai pînă în 1958, cînd a fost rearestat și condamnat la moarte pentru poezia „Ridică-te Gheorghe, Ridică-te Ioane !“. Pedeapsa i-a fost comutată în 25 de ani de muncă silnică, dar tata n-a știut asta decît la 11 luni după ce i-a fost schimbată sentința. L-au ținut într-o tensiune extraordinară. Se aștepta în fiecare zi să fie scos din celulă și împușcat.

– De ce credeți că i-a revoltat atîta pe comuniști o poezie încît să ceară moartea autorului?

– Poezia aceasta avea titlul original „Manifest“ – așa cum aveam să descopăr în anii din urmă. Vă dați seama că ăsta nu mai era doar un poem, ci mai ales o incitare la revoluție sau „contrarevoluție“, cum spuneau

Radu Gyr, alături de Nichifor Crainic și Petre Ghiață, la aniversarea lui Nichifor Crainic

comuniștii. Știindu-l și șef legionar, regimul l-a considerat extrem de periculos și puțin a lipsit să nu-l elimine fizic. Anchetatorii au aflat despre această poezie, dar nu au găsit niciodată manuscrisul, căci altminteri cred că l-ar fi ucis pe tata.

– Unde a fost ascuns manuscrisul?

– Tata l-a dat unui văr al nostru, arhitect, care l-a făcut sul și l-a băgat într-o vergea de undiță. Cînd l-au ridicat pe tata, securiștii au făcut percheziție și la noi și la rudele noastre, dar nu au găsit petecul de hîrtie incriminant. Mai tîrziu, vărul meu a ars manuscrisul.

– L-ați văzut pe Radu Gyr la închisoare vreodată?

– L-am vizitat doar în perioada cînd a stat închis la Brașov, în '47 – '48. Am fost la el de vreo două ori. Avea voie la hîrtie și creion, iar în celulă era curat. Asta m-a impresionat. La Aiud, nu l-am putut vizita. De acolo ne trimitea numai opt rînduri pe cîte o carte poștală, la răstimpuri. Atît avea voie. Scria doar ce avea nevoie: medicamente, hrană, îmbrăcăminte. Nu mai știu în ce an, ne-a scris că avem voie să-l vizităm. Era prin 1951-1952. Am mers cu mama, foarte emoționate. În fața penitenciarului era o mare de oameni. Și comandantul închisorii a suspendat vizitele, pentru că eram prea mulți și nu puteam intra toți. Ne-au luat numai pachetele. Am fost foarte dezamăgite și întristate.

– Cum s-a readaptat Radu Gyr la viața în libertate, după 1963?

– Era teribil de suspicios. Nu voia să aibă relații cu prea mulți oameni. Îl căutau diverși tineri scriitori, dar el nu-i primea decît pe unii, cu mari precauții și numai dacă îi erau recomandați.

– Își păstrase vechii prieteni, îi mai întîlnea?

– Doar cu Nichifor Crainic a rămas prieten bun pînă la sfîrșit. Mai veneau la noi uneori Nicolae Crevedia și Ion Vojen, iar, de la un moment dat, și Constantin Bucescu, pe care l-a cunoscut mai tîrziu și care i-a fost recomandat de Crainic.

– De ce credeți că avea încredere în Crainic?

– Aveau ani de pușcărie politică făcuți împreună, îi legau amintiri și isprăvi din perioada interbelică, aveau și afinități comune. Apoi se înțelegeau foarte bine și nu s-au trădat unul pe altul. Tatei i s-a propus să devină informator al Securității prin '67-'68, dar a refuzat categoric cu riscul de a fi iarăși băgat la închisoare. De obicei, tata îl vizita pe Crainic, care era mai bătrîn. Îmi amintesc că aveau amîndoi o mare dragoste pentru copii. Tata a scris mult pentru copii, iar Crainic umbla cu buzunarele pline de bomboane. Cînd se întorcea acasă, se țineau copiii roi după el și, glumind, Crainic le împărțea dulciuri.

– Radu Gyr mai întreținea corespondență cu vechii săi prieteni?

– A avut corespondență cu mai mulți, între care Părintele Stăniloae și Mircea Eliade. Culmea, deși sînt convinsă că eram atent supravegheați de Securitate, tata a primit de la Eliade scrisori și i-a răspuns, iar epistolele sale au ajuns la destinație. Curînd voi edita la Editura Vremea volumul de amintiri ale lui Radu Gyr *Calendarul meu* și voi adăuga și unele scrisori primite de la Eliade în 1968 și 1969.

– Radu Gyr vorbea despre infernul prin care a trecut?

– Nu. Considera că este un capitol închis și se temea să spună ceva pentru a nu reîncepe calvarul. Nu-i era frică pentru el, ci pentru noi. Se simțea vinovat pentru toții anii de privațiuni și suferințe la care ne supusese, fără voia lui, doar pentru că a fost contra comunismului. Eu am plătit un preț mare prin faptul că nu am fost lăsată să-mi fac o carieră. Am intrat cu bursă la Facultatea de Geologie Petroliferă, dar am fost dată afară în anul trei, la cererea expresă a Alexandrinei Sidorovici – soția lui Silviu Brucan –, cea care a fost și acuzatorul numărul unu în procesul gazetarilor interbelici. Revenind la întrebarea dumneavoastră, tata a acceptat o singură dată să răspundă la o întrebare a soțului meu, Dinu Popa, legată de închisoare. Dinu l-a întrebat dacă nu a avut vreo clipă de deznădejde în care să-și dorească moartea. „Ba da – a răspuns tata –, într-o iarnă, cînd am fost dus în miezul nopții de la Aiud la Brașov, la o consfătuire a ofițerilor superiori din Securitate. Am ajuns pe la două noaptea și a fost introdus într-o încăpere unde securiștii benchetuiau. M-au așezat pe un scaun în mijlocul unui cerc și m-au scuipat și m-au înjurat minute bune. Atunci n-am mai suportat umilința și m-am rugat Maicii Domnului să mă ia. Am leșinat. A doua zi, eram din nou la Aiud, unde mi s-a spus că a fost o greșeală și o confuzie".

– Și-a păstrat convingerile politice pînă la capăt?

– Cred că da, dar nu vorbea despre asta. Oricum, nu s-a dezis niciodată de Mișcarea Legionară. El nu a fost un politician în adevaratul înțeles al cuvîntului, ci un entuziast. A fost un om care a crezut și a mers pe linia acestei credințe. A intrat în Mișcarea Legionară din entuziasm, pentru că era un naționalist înfocat, un mare iubitor de țară. În plus, toată generația lui, toate vîrfurile acestei generații erau acolo. Nu știu însă care ar fi fost atitudinea lui față de mișcare astăzi.

– Cum era o zi a lui Radu Gyr după eliberare?

– Lucra intens, zi de zi, începînd de la ora 8 dimineața pînă seara, tîrziu. Se oprea doar să mănînce. Avea o patimă a recuperării timpului irosit în pușcărie. De fapt, trebuia să transcrie din minte miile de versuri compuse în temniță, să le șlefuiască, pentru că era un perfecționist, să le finiseze subtil. A sperat pînă în ultima clipă că-și va putea publica toată opera. Și-a redactat și o parte din memorii și făcea și alte lucrări pentru bani, așa cum a fost traducerea unui volum de balade germane – publicat sub semnătura altcuiva. Tata și-a făcut, la un moment dat, o selecție din toate volumele, alegînd textele care îl reprezentau și puteau fi publicate atunci. A ieșit un volum de 500 de pagini, pe care i l-a dat lui Zaharia Stancu să-l publice. Ei se știau mai demult și Stancu îl aprecia. Cred că Stancu a încercat cu adevărat să-l ajute, dar, după vreo doi ani, i-a spus că nu se poate să-l publice.

– A mai avut vreo tentativă de a-și publica opera?

– Nu. Dar, prin 1981, la șase ani de la moartea tatei, a venit la noi o doamnă care s-a recomandat Dinu, de la arhivele statului, și care ne-a spus că vrea să încerce să-l publice pe Radu Gyr. Știa de volumul pe care i-l dăduse lui Zaharia Stancu și ne-a rugat să pregătim manuscrisul, cu fotografii și corespondență. După două săptămîni,

a revenit, însoțită de un bărbat. Aveam o copie manuscris, făcută de mine și de mama, pe care i-am arătat-o. I-am arătat și cîteva fotografii. Manuscrisul părea scris de aceeași mînă, căci scrisul meu și al mamei semănau mult. Am vorbit vreo oră, pentru ca la sfîrșit, doamna Dinu să ne spună că volumul nu poate apărea. La plecare, bărbatul, care s-a recomandat Crăciun, s-a întors din ușă și ne-a rugat să-i împrumutăm manuscrisul pentru o săptămînă, pentru că el este un mare iubitor de poezie și ar vrea să-l citească. L-am dat și dus a fost. Nu s-a mai întors nici pînă în ziua de azi. Însă, ne-au lăsat în pace după aceea. Probabil că au crezut că ne-au luat manuscrisul original și că nu mai avem ce face.

– După ’90, au fost publicate volumele de poezii inedite ale lui Radu Gyr…

– Au apărut tot felul de ediții pirat. În 1999, m-am pomenit invitată la lansarea unei antologii de poezie din temniță ale mai multor autori, printre care și Radu Gyr, tradus în franceză de Paula Romanescu. Am întrebat-o pe autoare de unde a luat poeziile și de ce nu mi-a cerut acordul. Multe poezii apărute pe piață, așa cum au fost reținute de unii foști deținuți politici în închisori, nu au legătură cu forma finală dată de tatăl meu și îi pot știrbi valoarea. Am cerut întotdeauna să fiu consultată, nu pentru că aș avea vreun interes material, ci pentru ca poeziile publicate să fie conforme cu originalul. Tata era foarte atent la detalii și a lucrat asupra unor poezii foarte mult, pentru acestea existînd și cîte patru manuscrise. Paula Romanescu mi-a zis că n-a știut de existența mea, deși eu am publicat mai multe ediții de poezii ale tatălui meu, din 1991 încoace la diferite edituri. Ea a pretins că a făcut traducerea după poezia orală și și-a cerut scuze. Am dat-o în judecată, dar pînă la urmă am lăst-o baltă.

– De ce lipsește încă o ediție critică a poeziilor lui Radu Gyr?

– Eu nu mă încumet s-o fac, pentru că nu sînt specialistă. Probabil că în timp va apărea cineva care să se ocupe serios de asta. Pînă atunci caut să adaug poeme inedite la volumele pe care le retipăresc. Sînt poeme pe care a scris „nu“. Pe acestea nu le pot publica.

– Care a fost ultima poezie pe care a scris-o?

– „Piradmidă“. A scris-o de Sfîntul Gheorghe, pe 23 aprilie 1975, stînd la o coadă la alimentara în Piața Amzei. îl reprezintă foarte bine. I-am pus-o și pe cruce la cimitir: *„Severă piramidă de granit/ am fețe mohorîte și rigide, / un monstru care tainile-și închide,/ în cosmică tăcere-ncremenit.“*

– În 1995, procurorul general al României, Manea Drăgulin, a introdus recurs în anulare pentru Lotul jurnaliștilor în care a fost condamnat și Radu Gyr. Curtea Supremă i-a reabilitat pe toți, mai puțin pe Radu Gyr și pe Ion Dumitrescu (zis Dimitrescu). De ce?

– Este o mare nedreptate care i s-a făcut tatei și nu înțeleg de ce. Inițial și Radu Gyr și Ion Dumitrescu au fost propuși pentru reabilitare, dar apoi au fost omiși. I-am adresat procurorului general de atunci o scrisoare deschisă prin intermediul ziarului „Ziua“ la care însă nu am primit răspuns. Oricum, Radu Gyr nu are nevoie de o rebilitare formală din partea autorităților. Pe el îl reprezintă opera sa, care îl ridică deasupra unor astfel de chestiuni. Radu Gyr rămîne cel mai important poet al închisorilor comuniste.

❑ **Interviu realizat de Nicolae TESCANU**

Simona Popa

Note răzlețe pe marginea poeziei creştine a lui Gyr

Silviu ALUPEI

Într-o permanentă legătură cu Cerul, poetul Radu Gyr scria cu o pană din aripi de îngeri. Cugetarea-i, luminată parcă taboric, avea profunzimea ascetului. *Încărcătura mistică* a textelor sale te îndeamnă și astăzi, la o continuă rugăciune pentru salvarea neamului românesc, atît de prigonit în secolul XX. *Semantica hristică* a versurilor sale demonstrează că duhul Ortodoxiei poate sălășlui în literatura română.

Prin versurile sale, Radu Demetrescu-Gyr a mișcat milioane de suflete de români într-o epocă interbelică devorată de politicianism criminal. Experiența detenției și începutul muceniciei sale le-a trăit în 1939 – 1940. Avea să scrie: „*Camarazii noștri au dat lagărului valoare de rugăciune și frunte înaltă de catapeteasmă*“.

A cunoscut suflete de crin ale căror miresme le-a transpus pe… hîrtie. Astăzi, cînd totul este de hîrtie, e aproape imposibil să mai descoperi români *cu frunțile de iezer carpatin*, precum aceia din vremea lu Gyr.

„Ești azima pe care-n plîns o cere / Inima noastră pururea flămîndă“.

„Prin tine bem, setoși, din Mîntuire/ (...) Izvor ne ești și cină și zidire/ Și patrafir și cuminecătură“.

Sunt cuvinte „extremiste“, metafore „fundamentaliste“. Iacătă că Radu Gyr se arată un poet „taliban“ – după judecata zilelor noastre. Idiosincraziile unei tranziții care nu mai are nimic sfînt. Versurile și cîntecele românești ale lui Radu Gyr poartă leacurile Crucii. Radu Gyr nu se putea naște decît în sînul unui neam cu înclinații mistice.

„Cu duhul tău – mireasmă de grădină/ ne miruim sub zîmbet de icoane“. Radu Gyr, această icoană a literaturii mistice interbelice și postbelice, a lăsat amprente în Veșnicie. Peste secole, orice român credincios lui Hristos va lăcrima la auzul versurilor sale. Poemele lui Gyr îți pătrund în suflet cu aceeași forță a cuvîntului mistic scris în 1938, 1939 sau în 1940.

Considerat „rasist“ și „mistic“ pentru că și-a iubit nemărginit neamul și l-a slăvit exemplar pe Dumnezeu, Gyr a redat tot ce a simțit în cuvinte șlefuite cu o precizie și o măiestrie de bijutier. *„(...) Catapetesme pentru veac/ Le zidim din foc, din stînci, din mare/ Și dîrz le tencuim cu sînge dac“*. Astăzi, multe catapetesme sînt zidite cu ateism sau indiferentism religios, cu fățărnicie.

Pe Gyr nu l-a îndoit prigoana. L-a zdrobit aproape, dar nu l-a învins chinul de lungă durată la care a fost supus în temnițe, din vremea lui Carol I pînă în anii ’60. El și ai lui camarazi s-au întors din închisori ca niște umbre. Totuși, învingători. *„Venim cîntînd din închisori, biruitori / Duhul martirilor eroi / Stă peste noi / Din suferințe și din spini / Se aprind lumini“*. ■

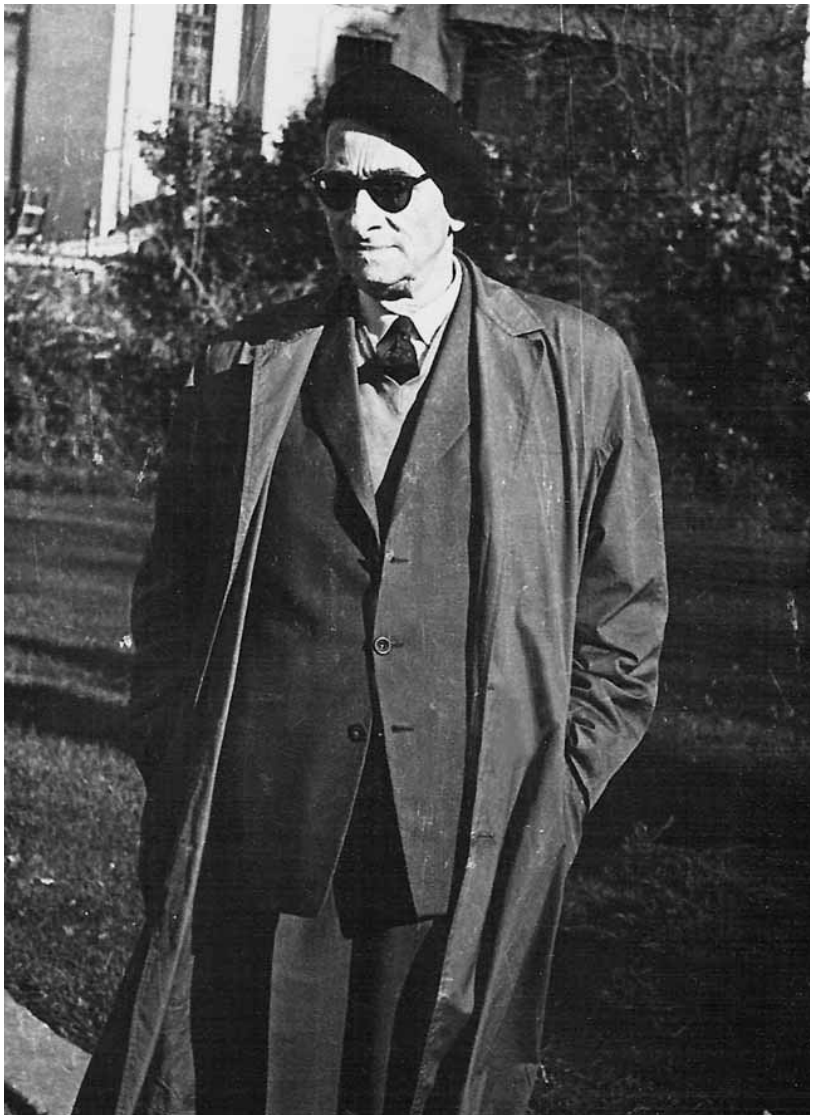

Una dintre ultimele fotografii ale lui Radu Gyr

Poveste din închisoare

Marcel PETRIȘOR

Radu Gyr, poetul legionar atît de hulit, de urgisit de soartă și atît de încercat de bunul Dumnezeu, era foarte iubit de cei care îl cunoșteau bine. Odată, pe cînd se afla în arestul Securității de pe strada Uranus din București, s-a petrecut o scenă care ilustrează vesel dragostea de care se bucura Gyr din partea celor din jurul său. În celulă cu poetul se afla și un țăran din Bărăgan – anchetat pentru că nu a dat cotele de cereale –, care pretindea că știe să interpreteze visele. Ceilalți i le povesteau și bătrînul țăran spunea ce crede el că prevestesc acele visuri. Își omorau timpul astfel. La un moment dat, după mai multe dimineți în care asistase la „ghicitul" în visele celorlalți, Radu Gyr începe o discuție cu țăranul nostru.

– Oare chiar să spună visele ce va veni peste noi? – întreabă Gyr.

– Făr' de nici o-ndoială, dom'le profesor. Uite ce păți adineauri bietul Manole. Numai ce-mi povesti ce visase aznoapte că, văzuși, și veni „moartea" de-l luă și cine știe de l-om mai vedea vreodată?

– Ei, și matale vorbești așa de moarte, că parcă ți-ar fi cumnată.

– Păi cum să vorbesc, că de cînd ne-am născut ne bîntuie. Nu știu eu de cîți m-am despărțit, pe neașteptate, încă din fragedă pruncie? Cine să-i fi luat dintre noi, în fel și chip, decît aia cu coasa, măcar că n-a văzut-o nimeni?

– Păi dacă n-a văzut-o? - continuă binevoitor, dar, chipurile, și iscoditor, poetul.

– Ea n-are nevoie să se arate că trimite uneltele ei să-i facă treaba și aceste instrumente habar n-au ce poartă cu ele. Așa ca temnicerul ăsta care-l luă adineauri pe Manole la anchetă. Știm noi dacă-l mai aduce înapoi?

– S-ar putea totuși ca Manole să se întoarcă în celulă. Atunci ce-ai mai zice, moșule? Eu am auzit ce a visat: niște cearșafuri albe. Și mata i-ai zis că înseamnă moarte. Dar și eu am visat azi noapte tot ceva cu niște cearșafuri albe în care mă învîrteam fără rost.

– Da, dom'le profesor, dar cearșafurile lui erau cam nespălate și chiar date cu cenușă - doar l-ați auzit cum povestea.

– Ei, atunci, moșule, să știi că cearșafurile visate de mine erau și mai negre decît ale lui Manole, parcă erau date cu funingine.

Bătrînul a rămas puțin descumpănit, fiindcă nu-i era la îndemînă să-i tălmăcească visul la fel și lui Radu Gyr pe care-l îndrăgea. Nu voia să-l întristeze pe profesor. Știa cîte pătimise și se ruga pentru sănătatea lui. Atunci, o întoarse „dialectic" spunînd:

– Dar, dom'le profesor, uneori, pentru unii, visele sînt pe dos, adică prevestesc de bine în același chip cum altora le-ar prevesti de rău. ■

Mai mult ca libertatea

Ioan RĂDUCEA

Intrase în bezne postume și împlinise sute de ani la întîmplare. Lupii urilor sale i-au degerat în zănoagele lor. A fost o cetină, a fost un ocean amar și a văzut fiara, Veșnicia, care îi spunea că a murit lumea și a murit Dumnezeu. El era un număr, 281, „mă", „ăla" sau nu știu cine.

După o mie de ani de grozavă genună, este trezit în miros de trandafiri și în vieți de versuri. E Iisus, în fum de cățui din lună. Mâinile lui sînt crini pe morminte, luna îl spoiește cu argint pe răni. Purtase lanțuri, cîndva, ca și poetul întemnițat. Vorbește de vechi spărturi în cîntece și de umbra zăbrelelor pe zăpada lor.

Umbra în veac a textului manifest *„Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!"* era să slujească morții, căci a fost atunci condamnat la pedeapsa capitală. La pragul de sus a ajuns ridicîndu-se pe funii și lanțuri. Disociază comoara de pămînt de comoara de văzduh și de aceea începutul acestei poezii este, în mod neobișnuit, un șir de negații metonimice cu sens axiologic:

> *„Nu pentru-o lopată de rumenă pîine, / nu pentru pătule, nu pentru pogoane."*

Spiritual, ascensiunea este condiționată de abandonarea sentimentelor negative:

> *„Nu pentru mînia scrîșnită-n măsele."*

Presară, pe calea astfel purificată, superioarele imagini ale libertății. Metaforele au un temei extatic, fixat într-o lume de percepții rurale: *„să bei libertatea din ciuturi /și-n ea să te-afunzi", „zarzării ei peste tine să-i scuturi", „căciulă de stele", „claie de zări"*.

Mai sus decât acest ideal este inima credinței creștine. Libertatea se dovedește doar o condiție a iubirii; culminația constă în punctarea gesturilor de asumare a lumii înnoite prin sărutul fierbinte *„pe praguri, pe prispe, pe uși, pe icoane"*, tot atâtea imagini ale comunicării cu transcendența.

Energia morală ridicîndu-se se preface, în *„As-noapte, Iisus…"*, în lumină neapropiată, pogorîtă în celulele de după patimi, în chiar chipul Mîntuitorului:

„As-noapte Iisus mi-a intrat în celulă.
O, ce trist, ce înalt era Christ!
Luna-a intrat după El în celulă
și-L făcea mai înalt și mai trist."

Între textele *„Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!"* și *„As-noapte, Iisus…"* este cuprinsă viața încarcerată a poetului Radu Gyr. ■

Trei imperii – trei crize ale lumii contemporane

După ce, până în 1989, România a gustat din deliciile bipolarității geopolitice la nivel mondial, deceniile următoare pot deveni laboratorul de încercare pentru o lume „tripolară“, dacă se poate spune așa, în cazul în care viziunile geopolitice rusești cele mai actuale vor deveni realitate.

Cristi PANTELIMON

Lumea în care trăim este o sumă de trei mari neputințe: neputința americană de a stăpâni geopolitic mapamondul, din motive extrem de diverse, dar care se concentrează în incapacitatea diplomatică a americanilor de a fi credibili și convingători, cu excepția, nefericită, a instrumentarului de război – în ultima vreme, mai cu seamă în Irak, dar și în așa-numitul război global împotriva terorismului, SUA dovedesc o slăbiciune cronică, ce se va accentua pe măsură ce în interior se va aluneca pe toboganul campaniei electorale, iar aliații din zona Golfului, gen Spania, se vor retrage de pe un teatru de operații aberant. A doua slăbiciune mondială se cheamă Uniunea Europeană, incapabilă să ducă la bun sfârșit un proiect de constituție în care să se regăsească adevărul istoric al continentului (cazul rădăcinilor creștine ale acestuia este cel mai clar exemplu). O a doua mare criză a acestui proiect imperial numit UE se poate detecta chiar la nivel diplomatic, în ciuda unei orientări generale mai flexibile a puterilor europene până în acest moment, în special în chestiunea Irak-ului. Recentele oferte de pace adresate europenilor de inamicul public nr. 1 al americanilor, bin Laden, au fost respinse în cor, într-un ton plin de suficiență, de toate marile cancelarii europene, care, probabil, au vrut să menajeze (cu minim de efort!) suspiciunile aliatului de peste ocean, SUA, care nu privesc cu ochi buni politica suplă a „greilor“ europeni față de lumea arabă. Termenul comun al acestor declarații a fost declinarea dialogului cu un mare terorist. A fost, desigur, o greșeală diplomatică, ce nu va întârzia să-și arate consecințele pe termen lung. Căci dacă marile cancelarii ale lumii, inclusiv SUA, doresc, totuși, o oprire a ostilității între lumea occidentală și islam, e clar că o ofertă de pace a acestuia din urmă trebuia luată în calcul măcar într-o proporție minimală, fără a afecta demnitatea primilor. Ar fi fost chiar și în interesul americanilor ca europenii să nu se grăbească să închidă această mică ferestruică de pace, deoarece, în timp, ea s-ar fi putut dovedi utilă nu numai Europei, ci și Americii. Care, fie vorba între noi, e destul de izolată la această oră în Irak…

În fine, a treia slăbiciune a lumii se numește azi Rusia. Marele nostru „vecin“ (de peste Ucraina) se zbate între agonie și extaz, între incapacitatea de se desprinde de marasmul economic și moral specific tranziției (pe care îl cunoaștem la fel de bine și noi) și extazul de a redeveni un mare imperiu, ținând cont de trecutul foarte recent și de potențialul uriaș de care dispune. De altfel, celelalte două slăbiciuni mondiale, SUA și UE trebuie să fi acționat ca un soi de element coagulant al viselor de (re)mărire ale Rusiei. Văzând pașii timizi ai europenilor în direcția integrării și relativa gripare a mașinăriei imperiale americane în fața tumultuosului Islam, Rusia, relativ „odihnită“ în ultimul deceniu și jumătate, nu poate decât să spere la mai mult. Din păcate, victoria zdrobitoare a lui Putin la recentele alegeri e un semn clar că Rusia e departe de a-și fi regăsit un tonus normal de dezvoltare, care să-i permită să viseze la redobândirea unui statut de mare putere. Rusia atârnă acum de stabilitatea fragilă a „mâinii de fier“ întinsă de Putin. Oricât de puternic ar fi micuțul conducător de la Kremlin, el nu poate urni de unul singur motoarele unei țări de atari dimensiuni. Victoria lejeră a lui Putin este semnul cel mai clar că Rusia vede în el un soi de Mesia al stabilității interne, când, în realitate, Putin nu este decât un ambițios a cărui carieră e cu atât mai strălucitoare cu cât „țara reală“ e mai departe de idealurile sale. Vom risca un pronostic și vom spune că Rusia nu va cunoaște adevărata renaștere ca mare putere în epoca Putin și că, pentru a redeveni ceea ce a fost, ea va trebui să scape de complexul conducătorului puternic. O țară puternică nu are nevoie de un conducător puternic. Exemplul SUA e relevant…

În aceste condiții, aceeași Rusie pune pe tapet nici mai mult nici mai puțin decât un proiect de reîmpărțire a sferelor de influență la nivel planetar, adică acolo unde, de 15 ani, vocea sa se aude din ce în ce mai puțin. Este vorba despre proiectul unui soi de mega-imperiu, format din coagularea acestor trei neputințe de care am amintit mai sus: SUA, UE și Rusia. Fiecare va veni la masa tratativelor cu aceeași forță de negociere, deși e clar că la ora actuală, nivelul de forță geopolitică și economică al fiecăreia este diferit. Conform noii viziuni geopolitice rusești (care se face auzită prin vocea unui extrem de cunoscut analist politic și ziarist rus apropiat de cercurile conducătoare de la Kremlin, Vitali Tretiakov), aceste trei entități de care am vorbit ar urma să se alăture într-o așa-numită „Uniune Euro-Atlantică“ (UEA). Trebuie să spunem din capul locului că documentul-manifest care trimite la această entitate nu e deloc rău întocmit, rușii dovedind o mare capacitate de a specula celelalte două neputințe ale lumii (UE și SUA), dar trecând aproape tacit sub tăcere neputința proprie, sau mai bine zis încercând să speculeze în interes propriu toate cele trei neputințe. E corect să spui, cum face Tretiakov, că acțiunile „autocrate“ ale SUA vor pune pe picior de război Europa și lumea arabă, cu subînțelesul că acest război nu

servește interesului european. Este, de asemenea, corect să critici politica unilaterală ale Americii, care acționează de una singură în numele întregii civilizații europene (sau Civilizației Euro-Atlantice, cum vrea să-i spună analistul rus). De asemenea, nu putem fi decât de acord cu ideea că ordinea mondială actuală trebuie schimbată, că ea nu mai este un factor de stabilitate, ci dimpotrivă, de amenințare la adresa întregii civilizații Euro-Atlantice. Dincolo de aceste puncte, proiectul mega-imperiului Uniunii Euro-Atlantice conține câteva chestiuni delicate, care vin în contradicție cu interesele nu numai ale României, dar chiar ale instabilei și amenințatei civilizații pe care respectivul mega-imperiu ar trebui s-o salveze. Este clar că, dincolo de salvarea acestei civilizații, proiectul este un fel de încercare disperată a geopoliticii rusești de a recupera terenul pierdut în fața celorlalte două mari puteri globale, UE și SUA. În primul rând, lucru deja menționat, Rusia se propune pe sine, cu seninătate, partener egal cu celelalte entități în cadrul mega-imperiului: astfel, Parlamentul UEA ar urma să fie format din 25 de deputați din partea Rusiei, 25 de deputați din partea UE și tot 25 din partea SUA. Dintr-odată, din putere de mâna a doua la nivel mondial, Rusia ar deveni putere de mâna întâi la nivelul UEA. Mai mult, această preeminență politică va fi susținută și financiar și teritorial. Astfel, alături de dolar și euro, noul megaimperiu ar trebui să se obișnuiască și cu circulația rublei, aceasta din urmă fiind salvată de la pieire prin împrumutarea statutului egal cu al celorlalte două valute de mare forță la nivel mondial la ora actuală. Din punct de vedere teritorial, viziunea geopolitică a Rusiei e simplă: ea ar urma să recapete teritoriile fostei URSS, mai puțin țările Baltice, la care se pare că e dispusă să cedeze (oare?): „Teritoriul canonic al Rusiei (Uniunii Ruse) este teritoriul fostei URSS, cu excepția Estoniei, Lituaniei și Letoniei. Din acest teritoriu, de asemenea, nu trebuie să facă parte teritoriile acelor repu blici din Asia Centrală care își vor exprima dorința să adere la UEA.“ Așadar, din punctul de vedere al României, acest proiect va însemna închiderea Basarabiei pentru încă un interval istoric între granițele unui imperiu, de data aceasta cu asentimentul UE și SUA. Ceva mai rău nu s-ar putea imagina. E adevărat, documentul face referire la o așa-numită Chartă Euro-Atlantică, care ar recunoaște ceea ce UE nu e capabilă încă să facă, anume „tradiția culturală și civilizațională creștină“ a Civilizației Euro-Atlantice.

Nu știm clar ce poate însemna termenul de „teritoriu canonic“, folosit atât pentru SUA, cât și pentru UE sau Rusia. Deși nu este definit clar, putem bănui că este vorba despre granițele informale ale celor trei entități din cadrul UEA, cu alte cuvinte, despre întinderea sferei de influență. Acest teritoriu „canonic“ este spațiul unde acționează de drept „legea“ americană, europeană sau rusească. Interesant este că statele mai mici, al căror statut nu este foarte clar definit la ora actuală, au „posibilitatea“ să intre în unul dintre cei trei stâlpi ai megaimperiului, în funcție de teritoriul unde se află: „Orice țară a UEA, care până acum nu făcea parte din nici unul dintre cei trei subiecți principali ai CEA, are dreptul, prin exprimarea liberă a voinței populare, să intre în acel subiect, unul dintre cei trei, pe al cărui teritoriu canonic se află.“ Aici perversitatea documentului atinge marginea de sus. România, care la ora actuală nu face parte din UE, deci nu este parte a teritoriului canonic al UE, va putea opta, prin exprimarea liberă a opțiunilor poporului, pentru aderarea la spațiul canonic al Rusiei. În felul acesta, România va participa la UEA din pragul Moscovei, în cazul în care Bruxelles-ul se va dovedi neprimitor. Căci, speculând mișcările lente ale integrării europene, Rusia va ști să capteze bunăvoința statelor slabe, ca România, sau, la nevoie, va ști chiar să le „producă“. În timp ce „teritoriul canonic“ al Europei este definit vag, cel al Rusiei este clar: este fostul terirtoriu al URSS-ului, mai puțin țările Baltice și, eventual, al republicilor din Asia Centrală. Nu știm dacă România este sau nu inclusă în teritoriul canonic al Europei, ceea ce ne dă realmente fiori!

În fine, o ultimă observație: dacă până la acest moment ne temeam de apartenența la un imperiu de rang secund (UE), format din state naționale, de data aceasta, Rusia ne invită să aderăm la un impeiu de ordinul trei: un stat național va pătrunde în megaimperiul UEA pe ușa strâmtă a imperiilor actuale, de genul UE sau Rusia-URSS. Așa ceva nu poate fi decât „soluția finală“ pentru principiul naționalităților, care a animat până nu demult Europa. Cu acest proiect, Rusia dovedește încă odată veleitățile supraimperiale pe care i le cunoșteam, de data aceasta în registru pur asiatic, adică antinațional. E posibil ca, din dorința expresă de a fi din nou în cărțile geopoliticii planetare, Rusia (ca imperiu) să vină în contradicție chiar cu instinctul de conservare al națiunii ruse, care rămâne, totuși, o națiune… ■

Foto: Bogdan Onofrei

Procesul de integrare europeană este, după părerea noastră, unul dintre fenomenele cele mai puțin elucidate dintre cele care se întâmplă sub ochii noștri. Imaginea lui este atât de tulbure, încât cele mai multe descrieri de care beneficiază nu sunt decât aproximări minore, ba chiar negative (ca în tehnica fotografică) ale realității.

Scepticismul eurooptimiştilor

Faust FULDA

Să începem chiar cu numele ca atare. Când spunem „integrare europeană“, ne gândim, cel puțin noi românii (și se pare că uneori suntem și încurajați să procedăm astfel) doar la propria noastră integrare. În subtext, se sugerează astfel că România ar fi un soi de satelit artificial al Europei, construit dintr-un material cu totul diferit, și că, pentru a avea acces în Europa, materialul (românismul) din care e construit acest satelit ar trebui refăcut din temelii. Cu acest prilej, se uită că nici una dintre țările „deja europene“ („UE 15“, cum sună sitagma consacrată pentru Europa actuală, nelărgită) nu sunt „mai întâi europene“, ci altceva, de la caz la caz (europenii din țările naționale se declară încă în zdrobitoare majoritate mai întâi naționali, abia apoi europeni). Prin urmare, integrarea noastră, la nivel identitar, nici măcar nu pune mai multe probleme decât celelalte integrări, fie ele chiar și ale statelor și cetățenilor care sunt deja în actuala Uniune. Cine crede că românii sunt mai puțin europeni decât francezii sau nemții pentru că sunt români este în eroare. Dimpotrivă, nu e imposibil să descoperim că francezii (sau nemții) se vor declara de-aici înainte mai multă vreme francezi (respectiv, nemți) decât românii români, și nu europeni. Concluzia este simplă: crearea identității europene nu este o chestiune doar de voință politică, nici doar de extindere a granițelor formale ale Europei lărgite. Mai mult: dificultățile apariției acestei identiăți în „centrul „ european (zona occidentală) sunt la fel de mari ca cele care se vor ivi în zona periferială, în zona celor zece aspiranți.

În altă ordine de idei, circulă de ceva vreme o pereche de adjective care încearcă să lămurească, dar nu face decât să întunece mai tare, baza de susținere a construcției europene. Acestea sunt „eurooptimist“ și „eurosceptic“. Lumea este împărțită maniheist în aceste două categorii, până într-acolo încât fiecare cetățean european poate fi „arondat“ clar fie unuia, fie celuilalt adjectiv, ca și cum cale de mijloc n-ar exista. Până la urmă, în mod cu totul simplist, construcția europeană va trebui să se bazeze pe un număr cât mai mare de eurooptimiști și pe diminuarea în consecință a numărului de eurosceptici. Jocul este cu sumă nulă: cu cât mai mulți cetățeni în prima categorie, cu atât mai puțini în cea de-a doua. Această dihotomie tăioasă nu are însă absolut nici un corespondent în realitate, chiar dacă unii oameni politici cred cu tărie în ea. Un caz celebru este Václav Havel, care a îndemnat poporul ceh să voteze pentru integrarea în Uniunea Europeană, căci „pierderea suveranității în UE“ poate fi invocată „doar de oameni lipsiți de onestitate și trădători“, aluzie clară (și extrem de dură) la președintele Vaclav Klaus, a cărui imagine este asociată cu ideea de corupție în Cehia.

În final, trebuie să aducem pe scurt în discuție și foarte recenta criză apărută în procesul de negociere desfășurat de România cu Bruxelles-ul. Dacă cei care au ridicat vocea împotriva României sunt considerați (cum ar fi normal) eurooptimiști, scepticismul lor acut față de calitățile țării noastre de parteneră de încredere a UE îi face în aceeași măsură eurosceptici! Oameni ca baroneasa Nicholson sau Arie Oostlander, dar și mai sus pomenitul Havel, în pornirea lor supraeuropenistă, aproape că nu mai dau nici o șansă euroscepticilor sau statelor care, ca noi, se confruntă cu probleme pe drumul spre aderare[1]. Din susținători ai integrării europene, ei devin astfel împătimiți acuzatori ai celor care parcurg mai greu distanța până la „standardele“ comunitare. Nu este această intransigență (înrudită cu cea a conducătorilor Revoluției Franceze) un semn al unui scepticim mai adânc al acestor eurooptimiști, al unei neîncrederi că proiectul unional se poate realiza cu resursele actuale de care dispune Europa? ■

[1] Să fie clar: nu încercăm nici pe departe să luăm apărarea guvernului român, care este vinovat într-adevăr de corupția insuportabilă din țară, de exportul de copii, de îngrădirea libertății de exprimare, de justiția bolnavă și de multe altele, pe care oficialii europeni nu le-au trecut în raportul lor.

Civilizaţia Războiului

Multiplicarea conflictelor în epoca post-Război Rece a generat o psihoză universal generalizată, adeseori întîlnindu-se exagerări şocante sau predicţii apocaliptice plasate în rol de explicaţii pertinente la realităţile dure pe care le traversăm. Majoritatea războaielor din ultimii ani au fost puse în relaţie directă cu acţiunea globalistă a Americii indiferent dacă ele erau menite a conferi un rol justiţiar (şi în final de consolidare a păcii) intervenţiilor unicei superputeri sau, din contra, o dimensiune punitivă, şi de extindere a voinţei dominante.

Adrian MARCU

Unele dintre ultimele cărţi apărute în SUA atrag atenţia asupra permanentizării stărilor conflictuale, şi, mai profund, a plasării războiului în aria necesităţii imediate a rasei umane. Dacă un volum precum *Războiul, Forţa care ne dă un sens* (**Chris Hedges**) este cît se poate de explicit în această direcţie, semnale de alarmă vin şi din rîndurile unor fini analişti ai relaţiilor internaţionale. **Zbigniew Brzezinski**, fost consilier de securitate naţională al Preşedinţiei Americane, a scris una dintre cele mai importante cărţi despre politica externă americană după 11 septembrie 2001: *Alegerea: Dominaţie Globală sau Conducere Globală*. Criticând politica externă belicoasă a preşedintelui republican George Bush Jr., Z. Brzezinski propune o altă soluţionare pentru tensiunile ce derivă din faptul că o putere democratică a ajuns hegemon mondial.

La început de secol XXI, sloganul „ Pace asigurată prin război!" a devenit o banalitate, iar lumea este deja remodelată conform acestei viziuni. Totuşi, după traversarea atâtor catastrofe conflictuale, cu ce curaj mai apelează omenirea la acest instrument terifiant? Ce mobil stă în spatele perpetuării războiului chiar şi atunci cînd toţi vorbim despre pace? Există un profit care justifică distrugerile? şi cine se bucură de el?

Analiza sistemului internaţional de state poate fi cheia către răspunsurile corecte. Deşi SUA continuă să fie statul dominant şi cel mai prestigios din sistem, întregul nu mai poate fi „ guvernat" aşa cum a fost construit el în trecut. America este din ce în ce mai puţin capabilă să menţină distribuirea actuală a teritoriului, sferelor de influenţă şi regulilor politice sau economice. Dinamica extraordinară a forţelor internaţionale face ca păstrarea *statu quo-ului* să fie din ce în ce mai costisitoare. La aceasta se adaugă faptul că ultima rivalitate din sistem (SUA – URSS) nu a fost rezolvată printr-un război cald care să permită învingătorului restructurarea decisivă a lumii, conform voinţei lui. După 1990 s-a considerat că dezechilibrul global poate fi depăşit fără a se recurge la un război hegemon care să aducă noi atrocităţi şi care să bulverseze planeta. Din nefericire, această strategie a condus, pas cu pas, la degradarea statului internaţional al SUA.

Dintotdeauna, războaiele hegemon au fost precedate de o schimbare psihologică importantă. Pierzînd parţial din prestigiul deţinut, cea mai mare putere declanşa atacul de teama declinului definitiv, încercînd să prevină degradarea generală a puterii proprii. Regăsim astăzi America în această situatie. Printr-o serie de războaie minore ea doreşte să modifice ceea ce în mod natural ar fi trebuit făcut prin marele război hegemonic. O nouă ordine globală, liberală şi democratică, este doar obiectivul ultim şi de mare anvergură al Washington-ului. Dar şi avantajele zonale, de mici dimensiuni, pot reprezenta ceva în actuala configuraţie de putere.

După 1990, ratînd un război cald cu URSS-ul, SUA parcă au căutat implicarea deliberată în războaie locale. Irak-ul, de două ori, Bosnia, Serbia, Somalia şi ameninţările permanente formulate către Libia , Iran şi Coreea de Nord au oferit impresia că războiul este parte intrinsecă a civilizaţiei umane. Profitul a fost pe măsură. În primul rînd un prestigiu crescut pe care îl dobîndeşte mereu învingătorul din ultimul conflict, intimidarea rivalilor cu exercitarea disponibilităţii de a purta un război şi favorurile obţinute ca urmare a victoriei. Permanentizarea spiritului războinic aduce redistribuirea globală a bazelor militare şi menţinerea lumii sub observaţie dar şi dominarea unor zone cheie din Est, Vest sau Orientul Mijlociu. Dorind să infirme prejudecata conform căreia democraţiile pierd întotdeauna micile războaie (Franţa în Algeria, Israel în Liban, SUA în Vietnam), America a atins un procentaj favorabil în ultimii 15 ani, reglînd din mers unele dintre disfuncţionalităţile sistemului.

Însuşi conceptul de „securitate naţională/globală", într-al cărui nume a avut loc escaladarea militară de după Războiul Rece, este, de fapt, paravanul ideal pentru conservarea poziţiei de lider a Americii şi consolidarea caracteristicilor democratice şi liberale ale sistemului internaţional de state. Deşi opoziţia faţă de război aduce satisfacţii morale, vom fi obligaţi să gîndim mai detaşaţi la un nou conflict care să mai rezolve o disfuncţionalitate a sistemului şi care să aducă în defensivă tendinţele non-liberale. Aşadar, o nouă modă: pace prin război! Unde va fi viitorul conflict? ■

GIGI BECALI și clubul „Politica“ (2)

Publicăm în acest număr al revistei **rost** partea a doua a analizei noastre asupra unui nou intrat în politică – Gigi Becali – și a unui partid proaspăt reanimat – PNG. Considerăm util acest exercițiu de disecție teoretică deoarece liderul PNG a făcut, mai mult ca oricare altul în ultimul timp, valuri imense la lansarea sa în politică. Fără a fi o personalitate a vieții științifice și universitare, vreun artist notoriu și prețuit sau vreun dizident anticomunist respectat, Becali a surprins prin dorința sa de a se implica la nivel înalt în viața cetății. Modul în care a făcut-o a fost la fel de surpinzător: a cumpărat pur și simplu un partid, al cărui „comandant“ s-a declarat. Declarațiile sale – unele sincere („Nu citesc. Mă obosește cititul“), altele sforăitoare („Îmi curge patriotismul prin vene“), destule inabile („Sechelariu este un baron bun“, „Hrebenciuc este un geniu politic“) sau hilare („Eu sînt un filozof practician“) – au fost de natură să mențină treaz interesul mass media pentru Becali și partidul său. Gigi Becali, un norocos al tranziției, continuă să țină prima pagină a ziarelor prin mișcările sale imprevizibile. Și-a cumpărat un „profesor de politică“ – Dan Pavel –, a smuls laudele unui alt analist cunoscut – Vladimir Tismăneanu –, dar își întemeiază structurile PNG pe umerii musculoși și cefele late ale microbiștilor fanatici proveniți din marginea societății. A schimbat peste noapte orientarea PNG, din una „ creștină, de stînga“ – așa cum o anunțase inițial – în una „populară, creștin-democrată“, servind de minune interesul PSD (care se vede incomodat de faptul că a rămas fără o opoziție democrat-creștină credibilă, în vreme ce Europa este condusă de democrați-creștini). Iată dar suficiente motive să aruncăm o privire mai atentă asupra demersului lui Becali și să încercăm să-i evaluăm șansele de reușită. (**rost**)

IV. Șansele lui Gigi Becali

Faptul că Gigi Becali este unul dintre puținii oameni politici apelați diminutival îl recomandă ca figură populară, cu priză la un anumit public, dornic de familiaritate, dar poate fi o problemă în cazul unei traiectorii politice ascendente. Însă, o modificare de atitudine acum, asimilată imediat cu un plus de aroganță ar fi o problemă mult mai mare.

Discursul politic al liderului PNG nu este nou, numai că el este promovat de un personaj activ, abia intrat în politică, și care este recunoscut de electorat pentru actele lui de caritate. Această imagine publică a lui Becali părea a face mai credibil discursul lui politic, dar imediat după anunțarea intrării sale în politică, au început speculațiile care au legat lansarea noului om politic de o perfidă intenție a partidului de guvernământ de a ocupa spațiul democrat-creștin.

Dacă România are acum un sistem politic stabil, deși prea mult înclinat spre stânga, ceea ce în opinia unora ar face imposibilă afirmarea unei alte formațiuni politice, țara și populația sunt de prea mult timp debusolate de ceea ce se întâmplă mai ales din punct de vedere economic și al nivelului de trai. Este acesta factorul de imponderabilitate care poate schimba multe jocuri politice, iar discursul promovat de Gigi Becali poate aduce, în aceste condiții, voturi. Oricum Partidul „Noua Generație“ își propune pentru 2004 să intre în Parlament – obiectiv, pentru mulți, destul de dificil de realizat - și nu să ajungă să guverneze țara, așa cum au creat impresia atacurile la adresa lui Becali. Iar schimbarea cel puțin a unora dintre actualii parlamentari nu poate fi decât benefică. Ce poate fi mai rău decât să dormi în timpul ședințelor parlamentare și să nu ai habar ce și de ce votezi?

Din cele patru ipoteze de lucru, cel mai probabil, nu a fost valabilă la momentul gestului pe care îl analizăm nici una în întregime și singură. Pesemne s-a exercitat o influență din afară asupra lui Becali tot așa cum au lucrat și impulsurile și hotărârile condiționate din interiorul său. Varianta cea mai plauzibilă este aceea că motivația lui Gigi Becali se constituie dintr-o sumă de factori ai fiecărei ipoteze. Acestea nu sunt însă decât o secțiune, o imagine statică a momentului de pornire. Oricare ar fi așteptările eventualilor „păpușari“ ai lui Gigi Becali, cât și ale personajului însuși, în timp lucrurile se pot schimba substanțial.

Întrebarea al cărei răspuns interesează de fapt cel mai mult este despre viitor. Se vor așeza și Gigi Becali, și partidul în albia derizoriului cotidian din politica românească? Dacă primele trei ipoteze, separat sau împreună, sunt măcar parțial adevărate, iar a patra este un moft, o acoperire politică, atunci acesta va fi rezultatul, iar intrarea lui Becali în politică nu va însemna nici cât meciul câștigat de Steaua cu Southampton.

Dar dacă a patra ipoteză are consistență, dacă Gigi Becali iubește cu adevărat semenii și pe Dumnezeu, dacă valorile sale reale, dincolo de confuzia inerentă acestor timpuri, sunt Dumnezeu, neamul și familia, atunci sunt șanse mari ca el să ajungă să reprezinte ceva important în politica românească. Acest traseu ar presupune însă și o transformare substanțială a personajului cu care ne-am obișnuit până acum la televizor, pentru că dacă fotbalul e o pasiune, distracție și afacere, dacă acesta înghite orice fel de limbaj și de manifestări, politica ar trebui să însemne în primul rând *responsabilitate*. Eșecurile datorate neînțelegerii sau voit proastei înțelegeri a menirii personale nu dau numai furie sau tristețe, repede vindecate, ca în fotbal; politica lucrează asupra oamenilor, dezvoltă sau distruge destine, deformează, înfometează, îmbolnăvește și ucide atunci când responsabilitatea nu există. Cine face acest pas acceptă și provocarea de a

deveni un model sau un contramodel (cum s-a întâmplat cel mai adesea) pentru cei mulți. În istorie, intrarea în politică, asumarea răspunderii pentru milioane de destine, a coincis pentru unii cu începutul unei prefaceri interioare profunde. Are însă Gigi Becali datele necesare pentru un astfel de destin? Cercetarea, întreprinsă pe două planuri importante: cel al caracteristicilor comunității tradiționale aromânești și cel al personalității personajului în cauză, arată, cel puțin din afară, că da.

Aromânii

Aromânii, ramură a românității sud-dunărene, având ca spațiu de iradiere teritoriul Macedoniei, nordul Greciei (Pind, Tesalia, Epir, Olimp), sudul Albaniei și munții Bulgariei, locuitori ai munților prăpăstioși din Balcani, azil al libertății față de ocupantul otoman, au avut ca principale ocupații păstoritul, cărăvănitul (transportul mărfurilor pe animale) și negustoria. S-au remarcat în ultimele secole prin întreprinderi comerciale de amploare, ceea ce n-ar fi spectaculos dacă n-ar fi dublat prin deosebite acte de caritate care au făcut să curgă, de-a lungul anilor, multă cerneală. Tipul de structură familială (fălcări – familii extinse) și comunitară (celnicatul) au făcut ca să-și păstreze, până la venirea în Cadrilater, solidaritatea bazată pe interes economic și social. În toate societățile în care s-au aflat, calitățile lor bazate pe moravuri austere, capacitate de întreprindere, spirit de clan și tradiție patriarhală i-a propulsat în fruntea vieții politice, culturale și sociale. Exemple sunt nenumărate și nu este acum loc pentru a ne desfășura într-o astfel de direcție. Presiunea exercitată din partea neamurilor înconjurătoare în perioada naționalismelor balcanice, în vremuri când în Balcani se murea pentru faptul că se vorbea limba română, a determinat, în plus, coeziunea acestor comunități aromâne. În momentul când, după anul 1923, au cerut să fie colonizați în Patria Mamă (România) și au fost aduși în Cadrilater, aici au avut de înfruntat cetele de comitagii bulgari care încercau să saboteze planul de românizare al acestui străvechi colț de pământ românesc. După cedarea Cadrilaterului (septembrie 1940) a început o perioadă de peregrinări pe teritoriul României (Bucovina, Banat, Oltenia) și deportări în Bărăgan. Cei mai mulți s-au stabilit în Dobrogea. Toate aceste cunoștințe minimale dublate de alte elemente etnologice care explică tipul de solidaritate comunitară și de neam sunt necesare pentru a înțelege modul în care, în momentul când un reprezentat al comunității reușește, el este un factor de propulsare pentru toți cei din jurul său. Dar în același timp acesta este respectat și sprijinit în toate întreprinderile lui.

Aromânii se pot manifesta cel mai bine în perioade de libertate economică fiind prin instinct adversari ai oricărui totalitarism în care nu văd decât îngrădirea prosperității și activității bazate pe inițiativă. Patriotismul aromânilor este deosebit de activ și ei țin să și-l manifeste. Aromânii sunt veniți în țara-mamă de peste hotare unde au fost supuși unei incredibile purificări etnice și instinctiv, în patria lor, își afirmă mândria națională. Din acest unghi, putem înțelege lozinca lui Gigi Becali – „Ofer românilor România!“ – prin faptul că se simte chemat să-și aducă contribuția la progresul economic și social al țării.

Gigi Becali

Al doilea palier de discuție este mai dificil prin faptul că o analiză a personalității liderului PNG nu o putem face decât de la distanță, bazându-ne pe tipul de familie tradițională aromânească care-și pune nemijlocit amprenta asupra personalității individuale, pe prezența publică a personajului și pe informațiile care confirmă sau infirmă spusele sale. Că nu greșim în implicarea analizei forțelor comunitare care modelează personalitatea individuală este și faptul că motivația unor acțiuni a fost explicată de Gigi Becali prin apelul la tradiția familiei, la sângele armânesc, la patriotism și naționalism. Copil de oier, el a moștenit o avere de la tatăl său alături de care și-a făcut ucenicia.

O altă trăsătură comunitară care și-a lăsat amprenta asupra structurii psihologice a lui Gigi Becali este caritatea. A face acte de caritate sau cum numesc aromânii a fi *everghet* reprezintă a te afla într-o tradiție a înaintașilor, a trezi în substratul profund spiritual latențe sufletești proprii numai marilor personalități. Aici bineînțeles că implicăm și fondul religios, pentru că însăși persoana de care ne ocupăm face apel la acesta. Redăm trei citate: „În 13 ani nu poți să strângi o asemenea avere decât în două moduri: ori furi ori îți dă cadou Dumnezeu“; „Vom intra în Parlament, în Casa țării, cum intră credinciosul în Casa Domnului“; „Dacă nu iubești oamenii și nu ești patriot nu ai cum să faci politică“.

Foto: Bogdan Onofrei

O caracteristică a aromânilor este perseverența; atunci când se apucă de un lucru își mobilizează întregile resurse pentru realizarea lui. De aceea, din acest punct de vedere, nu trebuie deloc minimalizat rolul politic viitor al lui Gigi Becali.

Un alt element al personalității lui Gigi Becali care îl poate salva și ajuta să facă cu adevărat politică este orgoliul pe care, după cum lesne s-a putut observa, liderul PNG îl posedă din plin și chiar și-l afirmă. Ori, orgoliul atât timp cât nu devine trufie, este un bun constituent interior, el te mobilizează și cenzurează. Dacă intențiile sale nu sunt cele declarate, și nu va funcționa conform lor, Becali nu va avea de dat socoteală alegătorilor, presei sau vreunui tribunal. Derizoriul vieții politice, de care vorbeam, l-a vaccinat pe român contra unor speranțe deșarte. Cei mulți, naivi sau indiferenți îl vor crede sau nu-l vor asculta. Dar pe neamul lui – cel de azi, de ieri și dintotdeauna – și pe Dumnezeu Gigi Becali nu-i va putea minți, față de ei nu se poate face de rușine dacă într-adevăr își iubește și respectă neamul și crede în Dumnezeu. Orgoliul de care vorbeam poate fi pentru Gigi Becali un aliat, atât timp cât nu cade în partea cealaltă și nu devine paranoia.

V. Partidul

Oricare ar fi șansele și traseului, partidul nu poate însă activa numai prin Gigi Becali; el are nevoie de lideri și de o structură organizatorică funcțională. Pentru microbiști, patronul clubului sportiv Steaua este deja o prezență familiară; neobișnuit a fost, pentru aceștia, să îl revadă în noua sa calitate de lider al Partidului Noua Generație, „un partid popular, creștin și democrat", după cum a declarat Becali. S-a afirmat că toți sportivii Clubului Steaua, cel puțin toți fotbaliștii, și multe alte vedete vor deveni membri ai partidului lui Becali, sau, cel puțin, așa sună previziunile acestuia în ceea ce privește compoziția noului său „club" politic. Din păcate, vedetele, fie că sunt sportivi, oameni de afaceri sau angajați ai industriei de divertisment, nu dau de înțeles că ar avea altă preocupare decât promovarea propriei imagini și alte interese decât cele personale. Orientarea spre VIP-uri trădează, din păcate, la Gigi Becali, o concepție frivolă asupra politicii, înțeleasă de prea multe ori ca spectacol de *variété* sau *intermezzo* distractiv pentru cei plicitisiți de o celebritate prea comodă. Să fie și președintele Stelei doar un „personaj pitoresc", mânat de ambiția de a-și consolida imaginea și afacerile? Cum se împacă gravitatea asumată de elită națională cu ghidușia și elasticitatea morală a vedetelor noastre? Între declarațiile de patriotism și orientarea superficială spre publicul emisiunilor de divertisment, atras electoral cu imaginile artiștilor favoriți, este o nepotrivire pe care un discurs politic responsabil nu ar trebui să o tolereze.

Atragerea în partid a altor formațiuni politice neparlamentare sau bucăți de formațiuni este insuficientă pentru partidul lui Becali; membrii acestora fiind, cunoscuți sau necunoscuți, cei mai mulți fără anvergură vizionară și încremeniți în diverse proiecte mai curând personale.

Notorietatea maximală și pozitivă care îl ajută pe Gigi Becali să treacă și singur pragul electoral, nu e suficientă; dacă vrea cu adevărat să facă ceva pentru țară el trebuie să aibă și o echipă națională capabilă să-l înțeleagă și urmeze. Aici apare o problemă: Gigi Becali nu cunoaște zona, nu cunoaște, cu câteva excepții mai curând nefericite, oamenii din politică și este oarecum descoperit în fața capcanelor mincinoase ale limbii politice. Modelul de construcție din fotbal și chiar cel din afaceri au o valoare relativă, parțială. În politică, fanatismul trebuie să se combine cu vizionarismul și rigoarea, toate așezate pe un fundament de responsabilitate. E nevoie, în mod cert, de oameni care să asculte și să îndeplinească întocmai dar și de oameni care să fie în stare să dea formă proiectului pe care PNG-ul îl propune țării, proiect care să spună alegătorului clar ce vor dori să construiască în România, cum vor face, care sunt costurile și beneficiile. Selecția oamenilor nu se poate face doar din comunitate, doar dintre partenerii de afaceri sau disctracții sau după o notorietate adesea înșelătoare. Personaje ca Hrebenciuc, Dumitru Dragomir și alții numiți de el prieteni, nu-i pot fi parteneri lui Gigi Becali într-un proiect cu adevărat național cum nu îi pot fi parteneri toți cei atrași doar de mirajul banilor pe care acesta este gata să-i arunce în politică. Construcția unui partid responsabil este un lucru infinit mai greu decât a te hotărî să intri în politică.

Deocamdată nu avem politic de la Gigi Becali decât declarațiile sale. De exemplu, el afirmă: „Cred în Dumnezeu". Poate crede, poate nu. Iar Dumnezeu, spun mulți, poate că nu există. Dacă nu există, e în ordine – putem spune și face orice, fără nici o limită. Dar dacă există?

Grupul de expertiză multidisciplinară GEMA

Foto: Bogdan Onofrei

Un proiect anacronic

Autonomia Ținutului Secuiesc (II)

Sunt cunoscute bogatele legături economice și culturale dintre secui și românii de peste Carpați, aportul negustorilor secui, români și armeni din Brețcu, Tg.Secuiesc, Frumoasa, Gheorghieni și Toplița la dezvoltarea comerțului dintre Transilvania și Moldova.

Dr. Ioan LĂCĂTUȘU

Din cele aproape 100 de scrisori publicate de Nicolae Iorga în lucrarea „Acte românești din Ardeal privitoare în cea mai mare parte la legăturilor secuilor cu Moldova“, majoritatea provenind din depozitul de la „Oșorheiul“ – Tg.Secuiesc, 32 se referă la activitatea negustorilor, 23 la pășunatul munților de la granița cu Moldova, iar celelalte la o multitudine de aspecte ce pun în evidență diversitatea legăturilor interumane stabilite între secui și români, trăitori de o parte și de alta a Carpaților.

Într-unul din primele sale studii, referitoare la legăturile secuilor cu românii, Nicolae Iorga menționa: *„Locuind împreună cu românii și înconjurați din toate părțile de către aceștia, secuii au avut relații multiple economice, sociale, politico-militare, atât cu românii din sudul Transilvaniei, cât și cu cei din Moldova și Muntenia, înregistrându-se în permanență o circulație asiduă cu deplasări de populație dintr-o parte în alta a munților“*, realitate pusă în evidență atât de documente, cât și de bogatul fond de antroponime și de toponime.

Într-un alt studiu, Nicolae Iorga preciza: *„Timp de șapte veacuri după stabilirea secuilor în estul Transilvaniei, secuii au avut cele mai intense legături și amestecuri etno-lingvistice, de influențări reciproce cu românii conlocuitori; cu secuii avem o simbioză, adică o viață împreună, cu ungurii numai o vecinătate. Deosebirea este esențială“*. Rezultatul acestei conviețuiri a condus la numeroase interferențe și similitudini privind locuința, felul de lucru, îmbrăcămintea, datinile și obiceiurile, folclorul, practicile familiale și organizarea habitatului.

Studiile pe tema mișcării migratorii din arealul la care ne referim, au reliefat faptul că emigrația în și din Ardeal, și în cadrul acestuia, din și în așezările „secuiești“, a fost continuă și de mari proporții, de-a lungul secolelor, perioade îndelungate nefiind legată de factorul etnic. Mișcarea migratorie a cuprins deopotrivă pe secui, ca și pe români, armeni, țigani sau alte naționalități. În funcție de conjuctura politică, favorabilă sau mai puțin favorabilă, internațională, regională sau locală, îndeosebi din Transilvania, Muntenia și Moldova, au avut loc mișcări de populație de o parte și de alta a Carpaților, fluxuri migratorii ce au circulat pe „străzi cu sens dublu“. Amploarea și intensitatea acestor fluxuri au fost favorizate de așezarea geografică, respectiv de statutul de „ținuturi de graniță“, graniță care multe secole nu a avut un traseu stabil. Intensele mișcări de populație de o parte și de alta a Carpaților au fost favorizate de economia complementară, schimburi economice vitale, multiplele și statornicele raporturi interumane (colaborare, ajutor reciproc, solidaritate umană, căsătorii mixte). Raporturile bune ale secuilor cu românii, sunt puse în evidență și de stabilirea a numeroși secui în București și în majoritatea marilor orașe de peste Carpați unde erau apreciați pentru priceperea, hărnicia și cinstea lor.

Adevărul despre sfârșitul autonomiei secuiești

Sub raport religos, până în scecolul al XVI-lea, secuii erau catolici. Reforma acestui veac pătrunde la ei sub forma calvinismului (pe văile Mureșului și ale Târnavelor, de unde înaintează pe Olt până în Trei Scaune); în Odorhei și în unele sate din jur s-a răspândit unitarianismul. Totuși, o bună parte au menținut catolicismul. La recensământul din 1930, reformații formau majoritatea populației județului Covasna (40,2% din totalul populației județului, iar romano-catolicii doar 32,3%). În 1992, din totalul populației județului Covasna, 65,25% și-au declarat apartenența la religia romano-catolică și numai 12, 66% la religia reformată, în timp ce în județul Harghita romano-catolicii au format și formează majoritatea populației județului (65,7%, iar reformații doar 13,6%, la recensământul din 1992).

În vremuri mai bune, sau mai vitrege, având o elită locală formată din numeroase și vrednice personalități, prin hărnicie, pricepere și spirit gospodăresc, secuii, alături și împreună cu românii, au construit în

➪

localitățile din arcul intracarpatic, un bogat patrimoniul cultural și spiritual, parte integrantă a patrimoniului național.

Prezervarea și afirmarea identității ligvistice, culturale și confesionale a tuturor locuitorilor din această parte de țară, reprezintă indiscutabil, un drept și o datorie a reprezentanților acestora, cât și a statului român. Formele prin care se urmărește obținerea acestui deziderat, trebuie aliniate însă la practica de astăzi și de mâine, nu la cea de ieri.

Autonomia „ținutului Secuiesc", la care astăzi se face atât de insistent trimitere, a fost suprimată, înainte de Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Această autonomie a existat până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când după înțelegerea dintre clasa politică maghiară și austriacă, această zonă a fost integrată în sistemul județelor din Imperiul Austro-Ungar. Dizolvarea succesivă a autonomiei și autoadministrației în regiunea locuită preponderent de secui (la fel ca și la sași), a zdruncinat conștiința de sine și conștiința politică a acestora. În aceste condiții, autonomia secuiască, la fel ca și autonomia săsească, a cunoscut un proces de dizolvare succesivă începând din 1784, continuat în 1852 și încheiat în 1876.

În epoca „luminii", Curtea de la Viena a vrut să desființeze autonomia secuimii și astfel în 1764, după înăbușirea în sânge a răscoalei din Siuculeni-Ciuc, a *trecut cu forța la organizarea regimentelor grănicerești din Ciuc și Trei Scaune*. Din cauza represaliilor, mulți secui s-au refugiat în Moldova, stabilindu-se mai ales în satele catolice.

După înfrângerea Revoluției de la 1848-1849, vechea formă de organizare administrativ-teritorială a secuilor, *Scaunele, care presupunea o autonomie politică și administrativă, a fost desființată*, instaurându-se timp de aproape cinci ani starea de asediu și o administrație militară, care a durat până la 4 iunie 1850, când teritorial Transilvania a fost împărțită în zece Prefecturi, secuii fiind înglobați în Prefectura Odorhei, cuprinzând o populație de 174.127 locuitori din 200 de localități. În 1860 s-au reînființat vechile Scaune, dar restaurația a durat puțin, deoarece după dualismul austro-ungar, prin Legea XXXIII din 1876, teritoriul Transilvaniei a fost reorganizat în Comitate (județe), pe teritoriul Secuimii luând ființă Comitatele Mureș, Ciuc, Odorhei și Trei Scaune. *Această organizare administrativă, prin care județele erau conduse de prefecți, ca reprezentanți ai puterii centrale de la Budapesta, a pus capăt definitiv vechii autonomii secuiești.*

Un alt argument folosit de către cei care astăzi susțin autonomia „ținutului Secuiesc", îl constitue existența în zonă a unui *„bloc compact" de populație de etnie maghiară*. O analiză atentă a evoluției demografice evidențiază faptul că un *asemenea bloc compact nu a existat și nu există*. În timpul mult lăudatei autonomii, dar și după aceea, după cum s-a mai arătat, în zonă a avut loc un intens proces de asimilare etnică, prin maghiarizare, care a cuprins deopotrivă, atât pe români, cât și pe țigani, evrei, armeni, germani.

În ceea ce-i privește pe români, procesul de secuizare a lor s-a produs de-a lungul secolelor, lent, pe cale pașnică și naturală, dar au existat și *presiuni și constrângeri de natură etnică și confesională*, cum au existat și momente de constrângere, de trecere forțată a românilor vorbitori de limbă maghiară din satele etnic mixte la religii de expresie maghiară. Cronologic, aceste momente de maximă intoleranță față de confesiunea și etnia românilor din „Secuime" au avut loc după cum urmează: anii 1848/1849, toamna anului 1916 (după retragerea Armatei române din Ardeal), lunile ce au urmat retragerii administrației românești; anii care au urmat după Dictatul de la Viena (1940-1944); perioada de după in-stalarea administrației Comisiei aliate de Control (noiembrie 1944-martie 1945), primăvara anului 1990. Prezente în memoria colectivă a românilor din Covasna și Harghita, aceste momente reprezintă, o *„piatră grea"* a convietuirii interetnice, manifestându-se ca o adevărată *„teroare a istoriei"*.

Dacă la nivel comunitar, pe lungi perioade istorice, se poate constata dominanța toleranței și a coabitării în termenii similitudinilor și complementarităților, la nivelul eli-

telor politice, cu intensități și variabilități istorice, se poate constata modelul cultural-politic divergent, resuscitat periodic și reconfigurat societal în mentalul colectiv de către unele elite politice și intelectuale maghiare.

Din cercetările noastre, rezultă că există o diferență esențială între comportarea majorității românilor față de maghiari și cea a majorității maghiarilor față de români, în momentele de schimbare a apartenenței de la un stat la altul, sau de regim politic. Astfel, momentele Unirii din 1918, ca și cel al revenirii Ardealului de Nord la patria-mamă din 1944, nu au fost însoțite de acte de răzbunare ale românilor la adresa maghiarilor, pentru suferințele și umilințele reale trăite „sub stăpânire maghiară". Aceste evenimente, resimțite atât de dureros de maghiari, în plan simbolic și al psihologiei colective, au fost indiscutabil urmate de anumite greșeli și excese în gestionarea de către autoritățile românești a unei zone cu o populație maghiară numeric majoritară. Dar, la nivelul comunităților locale, românii nu au comis acte de violență asupra persoanelor sau instituțiilor identitare maghiare. Nu a fost dărâmată nici o biserică maghiară, nu au avut loc expulzări, deportări, acte de tortură ș.a. În schimb, așa cum s-a arătat, evenimentele ce au urmat Dictatului de la Viena (septembrie 1940), instalării administrației sovietice (noiembrie 1944) și revoluției din decembrie 1989, au fost însoțite de acte de o maximă intoleranță față de români și românitate, urmate de adevărate epurări etnice.

Din cele zece valuri de asimilare imediată și de alungare a românilor din ceea ce istoric s-a denumit Secuime, puse în evidență de Nicolae Edroiu, cinci sunt înregistrate între 1850-1992, fiind documentate de recensămintele moderne, fie că ele au fost efectuate sub administrație austriacă, ungurească sau românească.

Cele mai mari și dramatice schimbări produse în configurația etnică și confesională a românilor din zonă, au avut loc, după Dictatul de la Viena, din septembrie 1940. Prin arestări, maltratări, terorizări și expulzări forțate de populație, însoțite și de măsuri de convertire și trecere de la religia ortodoxă și greco-catolică la alte confesiuni de expresie maghiară, numărul românilor a fost atunci drastic diminuat, producându-se o adevărată „purificare etnică" a „ținutului secuiesc".

Așa stând lucrurile, se poate aprecia că *zona este un „melting pot" (creuzet), în care mai multe etnii au fost asimilate de către cea maghiară.* Și astăzi, realitatea etnodemogra-fică din județele Covasna și Harghita este departe de imaginea unui grup etnic compact. În cele două județe există un număr însemnat de persoane cu dublă ascendență identitară (provenite din familii etnic mixte), grupuri cu apartenență controversată (cel mai numeros fiind format din țigani) ș.a.

La acestea mai trebuie adăugată concluzia cercetărilor recente conform căreia, *cultura maghiară din zonă este puțin deschisă la interschimburi culturale reciproce, puțin permisivă și ospitalieră față de nevoia celorlalți de a-și prezerva și afirma propria identitate pe care o apreciază ca pe o amenințare la identitatea maghiară*.

După ce au fost siliți să renunțe la poziția dominantă ca urmare a destrămării monarhiei austro-ungare și formării României Mari, *maghiarii din acest spațiu au avut și au dificultăți să accepte noua poziție de minoritate, continuând să lupte pentru menținerea sau recâștigarea privilegiilor și pozițiilor lor dominante*. Așa au procedat, după instaurarea comunismului când, cu sprijinul lui Stalin au reușit să înființeze Regiunea Autonomă Maghiară, „experiment socialist" de tristă amintire pentru români.

Implicații geopolitice ale autonomiei și enclavizării

O analiză din perspectivă geopolitică a realităților din județele Covasna și Harghita, arată că ne aflăm în fața unei *zone nostalgice a unei panidei*. După K.Haushofer – pan-ideile sunt acele idei cu care operează populațiile pentru a desemna un spațiu și o direcție de expansiune considerate legitime. Altfel privită, pan-ideea este o agregare între o etnie și ceea ce ea consideră că este teritoriul ei de expansiune legitimă. Apare astfel o *ideologie etnospațială*.

Profitând de contextul internațional favorabil și de greutățile prin care a trecut România în ultimii ani, o parte a elitei maghiare locale este de părere că *„nedreptatea istorică pricinuită de Trianon" poate și trebuie să fie corectată acum, prin crearea unui statut special*. În aceste condiții, „autoguvernarea" concepută cu mult peste *autonomia locală și autogospodărire, cu pretenții de a accede la atribute inalienabile statului conduce la transformarea grupului etnic într-un „stat în stat"*.

Pornind de la faptul că sunt numeric majoritari, majoritatea liderilor maghiari din Covasna și Harghita acționează ca un grup etnocultural care se folosește de prerogativele democrației și se mobilizează din punct de vedere etnopolitic, dar felul în care încearcă promovarea intereselor proprii vine adesea în conflict cu cele ale majorității românești.

Pentru liderii populației maghiare, sud-estul Transilvaniei reprezintă nu numai o pan-idee, o zonă nostalgică, dar în același timp, o „redută". A existat și există un interes deosebit pentru păstrarea unei majorități maghiare în zonă. După pierderea majorității maghiare în principalele orașe din Transilvania, susțin liderii respectivi, trebuie împiedicată o asemenea evoluție demografică în localitățile urbane și rurale din secuime. În concepția elitei maghiare locale, și nu numai, „autoguvernărilor" din Covasna și Harghita le revin răspunderi în păstrarea și afirmarea *identității maghiare a populației din „diasporă"- (prin aceasta înțelegând populația maghiară din celelalte localități ardelene), precum și pentru „maghiarimea" din Moldova (ceangăii considerați maghiari)*. Modul cum este concepută autonomia de către unii lideri UDMR tinde să ducă la instaurarea de *facto* a unei frontiere interne asupra căreia Statul Român nu-și mai exercită

➪

integral autoritatea. Ultimele recensăminte ale populației înregistrează un număr mic de „nostalgici“ ce declară că aparțin etniei „secuiești“.

Cert este că, astăzi, urmașii secuilor de ieri, se consideră maghiari și nimic mai mult, autoidentificându-se întrutotul cu etnia maghiară. La nivelul mentalităților colective din zonă, este prezentă încă prejudecata conform căreia maghiarii din Ungaria nu întotdeauna se raportează pozitiv la secui (la maghiarii din Secuime), ci, dimpotrivă, cu o anumită maliționitate.

Maghiarii din zonă aparțin prin cultură, limbă, tradiții, valori, de maghiarii din Ungaria și teritoriile învecinate, dar au și caracteristici distincte izvorâte din condiția de „minoritate majoritară“. Cu timpul, maghiarii din „Secuime“ au devenit un „roi etnic“ (trăind în „așezări insulare) situate departe de „blocul etnic central“ și despărțite de acesta de spații locuite de populație de etnie română“.

Deși ultimele recensăminte ale populației înregistrează un număr mic de „nostalgici“ ce declară că aparțin etniei „secuiești“. *Secuii, deveniți maghiari, ca și ungurii în general, se luptă pentru un trecut mai bun și nu pentru un viitor mai bun*. (Adrian Severin).

În prezent, denumirile „secuime“, „ținut secuiesc“, „secui“, folosite în continuare în discursul public, semnifică regiunea în care trăiesc cetățeni de etnie maghiară caracterizați prin anumite particularități de limbă, port, tradiții, obiceiuri etc.

Sentimentul de mândrie, despre ceea ce au fost cândva secuii și secuimea, se manifestă, nostalgic, prin organizarea unor forme asociative pe criterii etnice (după 1989 a existat chiar un partid al secuilor), manifestări științifice (Conferința internațională „Szekely fõld“– Pământ secuiesc, 2000), acordarea de denumiri „secuiești“ unor publicații, instituții de cultură (Muzeul Național Secuiesc-Sf.Gheorghe, Muzeul Secuiesc al Ciucului, Ansamblul folcloric secuiesc „Haromszek“ ș.a.).

Recent, la Sfântu Gheorghe, a fost înregistrată ca peroană juridică Asociația „Prosperitas“, al cărei obiectiv principal în constituie „ înființarea Institutelor de Cercetare și Dezvoltare a ținutului Secuiesc“, care urmează să unească diferitele grupuri de cercetare existente în „secuime“.

Pentru întreaga zonă a fost conceput și realizat un amplu *program de stăpânire* a spațiului public prin ridicarea a numeroase statui și plăci comemorative cu mesaje revizioniste și prin denumirea cu personalități maghiare a majorității străzilor, școlilor și instituțiilor publice. La acestea trebuie adăugată *acțiunea brutală de separare pe criterii etnice a învățământului și a instituțiilor de cultură*.

Demersurile pentru realizarea unei autonomii pe criterii etnice în sud-estul Transilvaniei au început imediat după decembrie 1989. La început, ele au fost formulate mai voalat (este perioada când, pentru opinia publică românească, erau invocate frecvent greșelile de traducere din maghiară în română), apoi din ce în ce mai explicit. Redăm doar câteva exemple, dintr-un lung șir. Astfel, în iulie 1992, în Memorandumul lui Csapo Jozsef, autorul proiectului autodeterminării, la definiția grupului etnic maghiar se precizează: *„grupul etnic maghiar din România reprezintă o parte a națiunii maghiare și, în calitate de subiect politic, este un factor constitutiv al statului, care dispune de autonomie“*.

În februarie 1993, guvernul maghiar declara că sprijină punctul de vedere al UDMR, iar în mai 1995, congresul al IV-lea al UDMR întărește și completează astfel definiția minorității maghiare: *„Maghiarii, constituind o minoritate autohtonă, se consideră factor constitutiv în stat, subiect politic de sine stătător, și ca atare partener egal al națiunii române. În ceea ce privește limba, etnia, conștiința identității, cultura și tradițiile proprii, comunitatea maghiară este parte organică a națiunii maghiare“*. Din această dublă ipostază – pe de o parte minoritatea maghiară este factor constitutiv al statului român și pe de altă parte ea este parte organică a națiunii maghiare – rezultă indirect că România este parte a Ungariei!

În 1998 are loc, la inițiativa episcopului Laszlo Tokes“,Forumul Secuimii pentru reînnoirea UDMR“, forum la care episcopul a cerut *„trezirea maghiarimii din letargie“*. În acest cadru, personalități ale societății civile maghiare și lideri UDMR, au cerut autonomia teritorială. Borbely Imre, fost deputat UDMR, a propus și formula de autonomie a secuimii pe Pământul Secuiesc, lucru ce s-ar putea realiza (a precizat el) prin federalizarea României.

Din analiza programului autoguvernării UDMR Sfântu Gheorghe pentru perioada 2000 – 2004, rezultă că predominante sunt prevederile centrifuge, atomizatoare, autonomiste și nu cele armonizatoare, integrative, care au ca obiectiv comunicarea interculturală, respectul diversității și pluralismul culturilor. Practic, ne aflăm în fața unui program de gestionare a monoculturalității maghiare și nu a diversității etnoculturale. Iată doar câteva exemple în acest sens.

În rândul principiilor politice de bază sunt menționate: *„cea mai largă autonomie posibilă pentru autoguvernările din localități și descentralizarea maximă a puterii centrale“; „sprijinirea înființării de asociații ale autoguvernărilor, cu o mare putere de reprezentare a intereselor; adoptarea unor forme flexibile de colaborare regională și internațională“* (dar de ce nu și națională ?).

În discursul public al liderilor UDMR, autonomia apare sub formă etnicizată: „autonomie comunitară“, „autonomie etnică“, „autoguvernare“ – în general existând o ambiguitate a conceptului de autonomie. Conceptul de autonomie în varianta UDMR a devenit pe de o parte un concept demonetizat în mass-media românească (o sperietoare cu efecte sigure asupra cititorilor de naționalitate română), iar pe de altă parte o sursă de frustrare în comunitatea maghiară (dacă lucrurile merg prost, motivul este că nu există autonomie).

Realizarea autonomiei „ținutului Secuiesc“, reprezintă țelul atât al „moderaților“ – reprezentați de UDMR, cât și a „radicalilor“- reprezentați de Uniunea Civică

Maghiară.. Diferă doar stategia de realizare: primii fiind adepții politicii „pașilor mărunți“, iar ceilalți ai unor „acțiunii în forță“.

O fomă „subtilă“ promovată de „moderați“ este reprezentată de numeroasele demersuri întreprinse pentru *realizarea unei regiuni de dezvoltare economică a „ținutului Secuiesc“*, ceea ce înseamnă, altfel spus, *„aceeași Mărie, cu altă pălărie“*.

De menționat faptul că *toate aceste demersuri s-au întreprins fără consultarea populației românești, populație care în cele trei județe – Covasna, Harghita și Mureș – reprezintă mult peste 30% din totalul populației zonei*.

Din analiza mass-media în limba maghiară, rezultă că atât „moderații“, cât și „radicalii“ se bucură de sprijinul unor forțe politice din Ungaria. Pentru *Ungaria, existența unei zone cu populație majoritar maghiară în estul Transilvaniei a prezentat un interes geo-strategic*, încă înainte de Unirea Transilvaniei cu România, de la 1 Decembrie 1918. Acest interes s-a materializat, printre altele, printr-o serie de acțiuni economice, culturale și de propagandă, întreprinse la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, pentru stoparea migrației secuilor, respectiv „salvarea Secuimii“ de la „românizare“. A existat apoi o preocupare constantă din partea Budapestei pentru crearea unui culoar de legătură între „Secuime“ și Ungaria, prin colonizări de populație în Câmpia Transilvaniei. Problemele s-au acutizat, după ce în 1918 „Secuimea“ din provincie de graniță a Ungariei și Austro-Ungariei, a devenit zonă din centrul României.

Problema „intrândului secuiesc“ a fost invocată în fața lui Hitler și a lui Mussolini, înaintea Dictatului de la Viena. Soluționarea „problemei secuiești“ a dus la „deciziunea nefirească de la Viena“. Preocupările pentru soluționarea realizării unei legături între Secuime și Ungaria sunt prezente și în presa maghiară din anii ce au urmat Dictatului de la Viena.

Analizând presa maghiară din anii 1940, Raul Șorban, reliefează poziția liderilor maghiari față de soluționarea „problemei secuiești“. În centrul României se află Secuimea, cu o populație care declară și simte tot mai viguros că aparține națiunii maghiare. O insulă flancată spre vest de cca. șase milioane – și înconjurată de centura celor peste 20 de milioane – de români. Izolarea pământului secuiesc de Ungaria este, prin urmare, evidentă. Într-o asemenea situație, cum s-ar putea „include organic“ Secuimea în „trupul țării ungurești“? Proiecte au apărut totuși încă de la sfârșitul secolului XIX. În monografia județului Solnoc-Dăbâca (1902) se fac referiri la un culoar ce ar urma să lege Secuimea de Ungaria. Istoricul Makkay amintește și el de un asemenea coridor care ar urma să traverseze, pornind de la Mureș, zonele Someșului, spre șesul Tisei prin Satu Mare.

În programul Partidului Maghiar Ardelean, din 1940, mai există două menționări aluzive care merită să li se acorde atenție. Două probleme care au acționat viguros în istoria Ardealului cedat fără ca cineva să le fi remarcat. La paragraful V pct. 1 se găsește următoarea frază: „Iar în relația generală maghiară cu ajutorul Reformei agrare și a colonizării…“ etc. Apoi la paragraful X pct. 1 se formulează necesitatea urgentă de *„încadrare organică a Secuimii în trupul țării maghiare!?“*. Problema colonizării Transilvaniei, după septembrie 1940, a fost abordată de mai mulți lideri maghiari, printre care Miko Imre, această temă fiind prezentă, într-o fomă sau alta, în discursul public maghiar.

După 60 de ani, în același scop a fost concepută întreaga acțiune referitoare la „legitimația de maghiar“. Acestui obiectiv îi sunt circumscrise tezele pan-hungarismului. Prin această prisma, nu este de mirare că la începutul anului 2000, „Cotidianul Mondial Ungar difuzat pe Internet“ („*Națiunea*“), program sponsorizat de Uniunea Națională a Maghiarilor din America (AMOSZ), publică un apel al dr. Pellionisz Andras pentru elaborarea unui“program național“ privind constituirea unei Adunări Naționale a Ungurilor de Pretutindeni, care să jure pe sfânta Coroană (a apusului imperiu maghiar), o „națiune“ ai cărei membri să primească și „carnet de membru al națiunii“ (un fel de „legitimații de maghiar“) și ale cărei hotare sunt prevăzute a fi cele ale Ungariei Mari (deci incluzând și Transilvania).

(va urma)

Foto: Bogdan Onofrei

rost la Radio Cultural

Joi, 6 mai a.c., de la ora 22.20, realizatorul emisiunii „Creatori între sacru și profan“, Cristian Curte, l-a avut invitat în studioul Radio România Cultural pe Claudiu Târziu, directorul revistei **rost**. Timp de 40 de minute, cei doi au discutat despre cum s-a născut și despre menirea revistei **rost**. Dezbaterea a fost focalizată pe ideea de *nouă elită*. Claudiu Târziu a explicat că **rost** se ambiționează să devină locul în care să se întâlnească în chip creator o nouă elită românească, provenită din rândurile tinerei generații, de *orientare conservatoare*, care să găsească soluții la problemele societății românești prin recursul critic la tradiție. De asemenea, directorul publicației a arătat că **rost** își urmărește programul prin fixarea unor repere în mari personalități ale culturii și istoriei naționale, așa cum sînt Eminescu, Eliade, Crainic. De aceea, fiecare număr al gazetei este dedicat unui nume care reprezintă încarnarea virtuților perene ale neamului. Mai mulți ascultători au intrat în dialog, telefonic, cu realizatorul și cu invitatul emisiunii.

Politică pe bani publici

Institutul de Politici Publice a prezentat de curînd un studiu despre cum se face politică pe bani publici în România. Mai precis, cum ne mint politicienii pe banii noștri. Concluziile acestui raport sînt șocante poate pentru cetățenii din țările cu tradiție în democrație. Nu și pentru noi. În România au fost identificate zece metode prin care fondurile publice sînt folosite în scopuri politice și electorale. Iată cinci dintre acestea: Deturnarea fondurilor publice prin intermediul unor firme/organizații neguvernamentale; Influențarea presei prin mijloace financiare; Acordarea de ajutoare sociale în scop electoral; Folosirea proprietății publice în scop politic; Campania electorală cu fonduri publice prin festivaluri și zile naționale.

Catedrala Patriarhală din București – o istorie a eșecurilor

În fața unei istorii de lacrimi și altare, s-a înțeles că taina trăiniciei și a dăinuirii noastre trebuie căutată în aceste altare, la care poporul și voievozii își închinau de-a pururi și jalea și izbânda

† Vartolomeu Stănescu, 10 mai 1920

Pr. Adrian GABOR
Adrian Nicolae PETCU

În cele de mai jos ne propunem o scurtă privire asupra celor mai importante aspecte privitoare la ridicarea Catedralei Neamului în București. În materialul de față nu dorim să fim exhaustivi. Ne propunem însă să punctăm câteva secvențe din toată această istorie a eșecurilor, cum o considerăm noi.

La originea ideii

După câștigarea independenței de stat și declararea statului român ca Regat a devenit imperios necesar ca Biserica Ortodoxă – maica spirituală a poporului român (M. Eminescu) –, împreună cu domnitorul de atunci, regele Carol I, să încununeze toate aceste realizări prin ridicarea unui lăcaș de rugăciune care să mărturisească urmașilor despre marile fapte de arme ale românilor. Ridicarea catedralei ortodoxe în București devine mai stringentă după 1885, atunci când Biserica Ortodoxă din Regatul României devenise autocefală, ca o încununare a suveranității poporului român în drumul său către reîntregire.

În acest sens, în data de 1 martie 1881, mitropolitul primat invita la Palatul mitropolitan, pe „bărbații cei mai aleși ai națiunii“, pentru a discuta problema ridicării catedralei. În urma acestor discuții, Ion Câmpineanu propunea constituirea unei comisii în frunte cu mitropolitul primat, și formată din D. Ghika, C. A. Rosetti, G. Cantacuzino, gen. I. Florescu, I. G. Manu și V. A. Ureche.

Următorul pas s-a concretizat la 19 martie 1881, în cadrul adunării generale a „Asociației de Construcție a Catedralei din București“, când s-au votat Statutele, în care, printre altele, la art. 1 se spunea: „Se instituie asociația pentru edificarea unei Biserici Catedrale în capitala României, care catedrală să fie prin proporțiile sale, un monument amintitor actualei situații a țării și nealteratei pietăți naționale“, pentru ca la art. 5, să se afirme că: „hramul Catedralei să fie cel al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, în amintirea fericitei învieri a României“[1].

Dar misiunea acestei asociații a fost amânată, mai ales datorită faptului că statul va aloca parte din banii necesari abia trei mai târziu. Mai exact, prin hotărârea din 5 iunie 1884, a guvernului Ion C. Brătianu, era alocată suma de cinci milioane de lei pentru „Biserica catedrală din București“, pe lângă alți bani afectați diferitelor biserici din Iași, Curtea de Argeș și Târgoviște[2].

Însă, cu toată această alocare a banilor din partea guvernului, ridicarea preconizatei catedrale nu avea să înceapă. Mai mult, o mare parte din banii dați în 1884 aveau să fie redirecționați de către Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor în scopul renovării unor localuri de învățământ, din suma inițială rămânând doar în jur de 600.000 lei. Față de această situație, ministrul Instrucțiunii Publice de atunci, profesorul Spiru Haret, a fost interpelat în Parlament, în anul 1898. Acesta a motivat folosirea banilor în alte scopuri pentru faptul că „bulevardul nu se

[1] Biserica Ortodoxă Română, an V (1881), nr. 6, p. 369-373.
[2] „Monitorul Oficial“, nr. 49, 6 (18) iunie 1884, p. 985-986.

făcuse decât până la Colței“ și, prin urmare, „nu se puteau face nici exproprieri, nici planuri“ pentru biserică. În răspunsul său către parlamentarii românii, Haret nu uita să afirme faptul că cea mai mare parte a banilor fuseseră cheltuiți în perioada 1890-1895, deci în timpul guvernării conservatoare. Pe lângă toate acestea, ultimii bani alocați pentru catedrala din București, la cererea ministrului Haret, vor fi votați pentru renovarea unor școli și biserici.

Ca urmare a acestor discuții din parlament, mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei a venit cu ideea ridicării catedralei pe locul mănăstirii Sărindar, care fusese demolată în anul 1895[3]. Soluția ierarhului moldovean se motiva pe faptul că fosta biserică reprezenta locul de pelerinaj a bucureștenilor și în același timp se afla în zona noilor sistematizări urbanistice.

Pentru a se salva de situația ingrată în care se afla, ministrul a propus ca Biserica „să ia sub patronajul său construirea catedralei în București și să lanseze liste de subscripție publică pentru strângerea de fonduri“. Altfel spus, și de această chestiune Biserica trebuia să se ocupe, statul urmărind îndeaproape desfășurarea punerii în practică a proiectului.

Față de această poziție a statului, conducerea Bisericii prin vocea mitropolitului Iosif Naniescu și a episcopului Atanasie Mironescu al Râmnicului s-au declarat nemulțumiți, considerând că atâta vreme cât statul a știut să deposedeze Biserica de proprietățile funciare, tot atât de bine să o ajute în proiectul viitoarei catedrale. În acest sens, mitropolitul moldav a lansat ideea amplasării viitorului locaș în piața de zarzavaturi (piața Unirii).

În cele din urmă, se pare în urma unor presiuni, conducerea bisericească a acceptat ca inițiativa să pornească sub patronajul Bisericii, pentru care s-a format o comisie din arhiereii Nifon Ploieșteanu, vicarul Mitropoliei Ungrovlahiei, Calist Botoșăneanul, vicarul Mitropoliei Moldovei și Pimen Pitești eanul, vicarul Episcopiei de Argeș, alături de alte persoane numite de Ministerul Cultelor. Comisia a lucrat foarte greu, lansând lista de subscripție abia în 1903. Primul donator, care a dorit să rămână anonim, a fost boierul basarabean Vasile Stroescu, care a donat suma de 102.500 lei[4].

O ultimă inițiativă antebelică în direcția ridicării catedralei în București a fost discutarea proiectului propus de inginerul Marin I. Stroescu în anul 1912. Stroescu era de părere că datorită importanței pe care o avea noua biserică, aceasta trebuia așezată pe locul actualului Ciclop de la Universitate. Astfel, noii biserici i se deschidea o perspectivă către Calea Victoriei, prin strada Academiei[5].

Cu toate aceste inițiative, alocări de bani și constituiri de comisii nu s-a realizat nimic în sensul ridicării noii catedrale a Mitropoliei, așa cum se dorea din 1881. Mai mult de atât, deoarece vechea biserică a Mitropoliei se afla în zona traseului efectuat de deputații care lucrau la Adunarea Deputaților, unii edili ai orașului au dorit dărâmarea ei. Față de acest mare gest de indolență, mitropolitul Conon Arămescu Donici a sensibilizat factorii de decizie ai statului împotriva acestei absurde inițiative. Altfel spus, după ce că puterea politică nu fusese în stare să ridice catedrala care se revendica, dorea să o demoleze pe cea care mai stătea în picioare, pentru că trăsurilor aleșilor neamului se împiedicau de locul sacru de pe acest deal[6].

După unirea tuturor românilor

Reîntregirea statului român la 1918 și, mai ales, ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie reclamau tot mai mult ridicarea unei Catedrale a Neamului Româ-

[3] „Biserica Ortodoxă Română“, an XXI (1898), nr. 4, p. 452-456. Pe locul acestei biserici se va ridica Cercul Militar Național (Adrian Nicolae Petcu, Translări și demolări: biserici bucureștene, victime ale sistematizării ceaușiste, în „Dosarele Istoriei“, an VIII (2003), nr. 10 (86), p. 45).

[4] „Biserica Ortodoxă Română“, an XXI (1898), nr. 6, p. 523-528; an XXVI (1903), nr. 11, p. 1282-1285; Gheorghe Vasilescu, Catedrala mântuirii neamului – documentare istorică, în „Glasul Bisericii“, an LI (1995), nr. 6-12, p. 135-137.

[5] „Universul“, an XXV, nr. 7980, 1 martie 1929, p. 7.

[6] Gheorghe Vasilescu, Catedrala…, p. 137.

➪

PSD pus la zid de „Freedom House“

Organizația americană „Freedom House“ a făcut, în raportul „Națiuni în Tranziție 2004“, o radiografie a României, de la „lovitura de stat a lui Ion Iliescu“ din 1989, la PSD-ul lui Adrian Năstase din 2004. În document se constată faptul că democratizarea țării a fost frînată semnificativ de foștii membri ai nomenclaturii comuniste, reuniți la început în FSN, formațiune ajunsă astăzi PSD, după trecerea prin FDSN și PSDR. Ion Iliescu, șeful statului, „care s-a autoinstalat președinte interimar după fuga lui Ceaușescu“, este personajul care practic se identifică cu cei 14 ani de tranziție grea. Iliescu este numit creatorul mineriadelor, iar partidul său, FSN, este cel care a subminat grav anti-comunismul. În raportul „Freedom House“, anul 1996 este văzut ca acela de trecere la democrație. După 2000, presa vizuală este complet subordonată Puterii, în viziunea raportorilor organizației. De asemenea, sînt subliniate cîteva chestiuni grele: restituirea proprietăților nu a fost pe deplin rezolvată; politicul (a se citi PSD) intervine în Justiție; guvernul este vinovat pentru nivelul foarte ridicat al corupției.

A plecat seniorul Gh. Grigoraș

Pe 21 martie 2004, a plecat la Domnul seniorul Gheorghe Grigoraș, un mare prieten și un susținător constant al revistei **rost**. Dumnezeu să-l odihnească în pace! Născut la 24 ianuarie 1923, la Tescani (Bacău), Gheorghe Grigoraș a fost unul dintre cei mai aprigi luptători anticomuniști. Cu un suflet curat, o minte ageră și o mare capacitate de jertfă, a acționat până în ultima clipă pe linia național-creștină. Pentru românismul și pentru credința sa în Dumnezeu, a fost deținut politic între anii 1941 și 1948. După 1990, a fost unul dintre fondatorii filialelor județene Bacău a Partidului Pentru Patrie și a Fundației „Buna Vestire“. Totodată, a pus umărul în chip decisiv la refacerea bisericii „Sf. Nicolae“ din Moinești. În curînd, la Editura „Buna Vestire“ din București vor apărea memoriile sale.

Un milion de români în SUA

Potrivit statisticilor oficiale, în SUA trăiesc peste un milion de americani de origine română – a transmis agenția „Romanian Global News", citînd Radio Vocea Floridei.
Cea mai mare concentrare a originarilor din România se află în nord-estul SUA – în statele Ohio (7%), Michigan (7%), Illinois (7%), Pennsylvania (5%), New Jersey (6%), California (16%), Florida (9%), New York (19%).
Comunitățile românești s-au organizat destul de bine, sub acoperișul a numeroase fundații și asociații, pe lângă bisericile ortodoxe și în jurul unor publicații. Totuși, influența lor în societatea americană e minimă, pentru că americanii de origine română nu acționează unitar și, în marea lor majoritate, preferă să nu se implice în politică.

Moartea Legii Ticu

Conducerea Consiliului Național de Studiere a Arhivelor fostei Securități (CNSAS) este pe cale să devină o armă politică a Puterii. Comisia de apărare a Camerei Deputaților a votat proiectul Stan de modificare a Legii „Ticu" prin care mandatul Colegiului CNSAS se modifică de la șase la patru ani. CNSAS va fi supus controlului comisiei parlamentare SRI pe motiv că membrii acesteia au certificate de securitate și controlează SRI, fapt ce va crea o „viziune unitară". Conducerea Colegiului se va alege în ședința comună a celor două Camere, și nu de către membri CNSAS, cum prevede legea actuală. O altă modificare: nu poate fi membru al Colegiului cel care face parte dintr-un partid politic sau dintr-o asociație cu caracter secret. În plus, cetățenii nu-și mai pot vedea dosarul original, ci doar o copie pe care sînt ascunse anumite nume. Legea Ticu este desființată prin modificările aduse, ea contribuind, după această schimbare, mai degrabă la conspirarea Securității decât la deconspirarea celor care au făcut poliție politică.

nesc. La acestea se adăuga comemorarea jertfelor săvârșite de soldații românii pe câmpul de luptă și rememorarea tuturor luptelor duse de generații pentru realizarea visului de aur al poporului român, ca un omagiu adus înaintașilor.

Într-o scrisoare din 1919 către redacția ziarului „Dacia", arhimandritul Visarion Puiu, mai târziu mitropolit al Bucovinei (1935-1940), se arăta împotriva ridicării unui arc de triumf în piața Victoriei, precum doreau unii oameni de cultură. În schimb, el susținea ridicarea „unei mărețe catedrale în mult sărăcutul de biserici oraș al Bucureștilor, dar, o catedrală, care să fie în același timp un monument de artă națională, deci o mândrie a întregului neam românesc. Puțini pricep însemnătatea unui arc de triumf, dar milioane vor înțelege rostul unei catedrale. Ș-apoi, la ridicarea unui arc sculptura și arhitectura contribuie numai în slabă măsură, pe când într-o frumoasă catedrală, sufletul privitorului este desfătat de toate artele: acolo arhitectura, sculptura, pictura se găsesc în cea mai largă măsură. Un astfel de prinos superior adus Providenței ar constitui și o podoabă a Capitalei și o mândrie a neamului și ar fi cea mai sfântă datorie pe care noi Românii de mult trebuia să o împlinim"[7].

Într-o scrisoare a regelui către Sfântul Sinod al BOR, din 10 mai 1920, acesta era de părere că „neamul întreg și-a încordat vânjoasele-i brațe pentru îndeplinirea scumpului său ideal național. Neamul întreg se cuvine să-și arate recunoștința către Dumnezeu, de la care ne vin toate darurile, ridicându-i altar de închinare pe care ni-l închipuim ca o podoabă a gândului artistic răsăritean"[8]. Față de aceasta, după solemnitățile prilejuite de ziua României, Sfântul Sinod s-a întrunit în ședință extraordinară pentru a răspunde monarhului. Mai mulți episcopi ca Vartolomeu Băcăuanul sau Nifon al Dunării de Jos au propus constituirea unei comisii care să se ocupe de acest proiect și deschiderea unei colecte publice.

Comisia cerută de arhiereii români se va forma la 19 octombrie 1920, din 49 persoane, în care figurau: regele, membrii Sf. Sinod, un număr de cinci preoți din București, Iași, Cernăuți, Sibiu și Chișinău, șefii partidelor politice, ministrul cultelor, președintele Academiei Române, președinții legislativului, comandanții corpurilor de armată, rectorii universităților din București, Iași, Cluj și Cernăuți, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și cel al Camerei de Comerț, primarul general al Capitalei și administratorul Casei Bisericii. Cu toate acestea, comisia se pare că nu a funcționat deloc. Probabil și datorită imposibilității întrunirii acesteia[9].

După ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie, se revendica tot mai mult o catedrală patriarhală. La 1 noiembrie 1925, după recunoașterea lui ca patriarh, Miron Cristea a cerut sprijin primului ministru Ionel Brătianu pentru ridicarea unei noi catedrale, potrivit cu noul statut al Bisericii românești. Brătianu va răspunde întâistătătorului prin alocarea unui credit de trei milioane de lei, pentru realizarea planurilor[10]. În ședința Congresului Național Bisericesc din 3-4 februarie 1926, patriarhul anunța că este momentul ca biserica patriarhală să se înalțe, propunând constituirea unei comisii care, „în înțelegere cu guvernul, să lanseze, când va fi opinia publică pregătită și dispusă pentru jertfă, apelul pentru o colectă generală în toată țara", adăugând că, „eu contribui de pe acum cu suma de 100.000 lei". Congresul Național Bisericesc va hotărî ca lucrarea să înceapă „când țara va fi liniștită și timpul oportun", mai ales că trebuia ales locul de amplasare. Cu toate acestea comisia nu se va constitui, iar colecta nu va fi lansată[11].

[7] † Visarion Puiu, Glas în pustiu, vol. II, Chișinău, 1933, p. 15-16.
[8] „Universul", an XLVII, nr. 82, 13 mai 1929, p. 11.
[9] Gheorghe Vasilescu, Catedrala…, p. 138.
[10] † Antonie Plămădeală, Contribuții istorice privind perioada 1918-1939. Elie Miron Cristea – documente, însemnări și corespondențe, Sibiu, 1987, p. 372; Nicolae Dură, Primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Elie Miron Cristea (1925-1939), și proiectul său de a înălța o nouă catedrală a Patriarhiei Române, în „Glasul Bisericii", an LI (1994), nr. 1-4, p. 82-83.
[11] Gheorghe Vasilescu, Catedrala…, p. 139.

După moartea regelui Ferdinand, patriarhul Miron Cristea, devenit regent, va reiniția acțiunea de ridicare a Catedralei Patriarhale. Fixarea amplasamentului viitoarei biserici a stârnit discuții aprinse, diferiți arhitecți, ingineri și oameni de cultură prezentându-și părerile în presa vremii, prin studii de documentare și referate către autoritățile bisericești și cele edilitare.

Pentru a studia toate cele 12 variante care se vehiculau, la 19 februarie 1929, patriarhul Miron Cristea reunea „comisiunea pentru ridicarea unei catedrale în capitală“, din care făceau parte: Aurel Vladu, ministrul Cultelor și Artelor, Sever Bocu, ministru de stat, Demetrescu Dobrescu, președintele comisiei interimare a Capitalei și arhitecții George Balș, Roger Bolomei, Petre Antonescu și State Ciortan. În urma consultărilor, membrii comisiei s-au oprit asupra a trei locuri: pe locul din piața Brătianu (actualul loc afectat Teatrului Național și hotelului Intercontinental); terenul pe care se afla hala Bibescu și dealul pe care se afla Arsenalul Armatei.

În urma consultărilor, comisia condusă de patriarh avea misiunea de a găsi, în decurs de câteva zile, cel mai bun amplasament. Construcția fiind evaluată la suma de un miliard de lei, trebuia să fie „una din cele mai mari lucrări arhitectonice care s-au făcut în Orient de la război încoace“[12].

Odată lansată discuția despre ridicarea Catedralei Neamului, în presa vremii au început să apară diferite păreri privitoare la amplasarea acesteia, care mai de care mai argumentate. Discuțiile pe marginea amplasamentului viitoarei biserici s-au iscat și datorită faptului că membrii comisiei de la Patriarhie nu erau unanimi. Cea mai mare parte a specialiștilor înclinau către o așezare condiționată de importanța viitorului locaș: „Să fie așezată în plin centrul șorașuluiț, pentru ca strălucirea ei să radieze egal în toate părțile, să domine, să fie în drumul tuturor“, ca domul din Milano sau catedralele Sfântul Ștefan din Viena și Sfântul Petru din Roma.

Arhitectul Alexandru Davidescu era de părere că noul locaș de cult trebuia ridicat în piața Icoanei, pe când C. Pomponiu susținea soluția piața Romană. O variantă mult agreată era cea pentru piața Brătianu, de pe locul actualului Teatru Național și hotel Intercontinental, loc pe care se preconiza construirea primăriei Capitalei și pentru care subscriau arhitectul Mihail Urzică-Borzești sau Octavian Goga.

Pentru locul pe care fuseseră Halele Centrale și vechea Primărie se exprima publicistul Mihail Mora, mai ales pentru că era o zonă centrală.

De o părere contrarie era istoricul Nicolae Iorga, care considera că viitoarea catedrală trebuie să se ridice pe dealul Mihai Vodă, în locul Arsenalului Armatei. În consens era arhitectul Petre Antonescu, care susținea că un astfel de locaș trebuie așezat pe o înălțime în fața căruia să se deschidă o amplă perspectivă: „Catedrala trebuie să fie ridicată pe poziționea cea mai deluroasă posibilă. Biserica Neamului trebuie să vegheze de la înălțime, ca o strajă divină, întreaga capitală“[13]. În sprijinul celor spuse de marele istoric, Vasile I. Istrati aducea argumente serioase, detaliate într-o broșură apărută în 1929[14].

În contradictoriu cu toate punctele de vedere se afla arhitectul Cristofi Cerchez, care, la 11 martie 1929, într-un articol din ziarul „Universul“ susținea: „Un astfel de monument nu l-aș vedea în altă parte decât în Parcul Carol, cu acele imense grădini, cu acea imensă și adâncă esplanadă, cu acea splendidă perspectivă, și anume pe locul unde se găsește astăzi Palatul Artelor, care nu sintetizează și nu simbolizează nimic. S-ar întrece cu mult perspectiva Vaticanului și a oricărei alte catedrale. Ar fi și un act de pietate față de Eroul Necunoscut, care în nici un caz nu poate aparține unui muzeu, fie el chiar militar. Eroul este simbolul mistic al însăși națiunii și el nu poate sta decât într-un loc de pietate“[15].

O altă variantă interesantă pentru vremea aceea era cea a amplasării vii-

[12] „Dimineața“, an XXV, nr. 7872, 21 februarie 1929, p. 11.
[13] „Dimineața“, an XXV, nr. 7978, 7990, 27 februarie, 17 martie 1929; „Universul“, an XLVII, nr. 47, 27 februarie, p. 1; nr. 50, 2 martie 1929, p. 11; nr. 52, 4 martie 1929, p. 11.
[14] V. I. Istrati, Catedrala neamului și a eroilor căzuți în crâncenul război din 1916-1918. Locul unde ar trebui să se înalțe, în urma părerilor date de oameni luminați, București, 1929, 31 p.
[15] „Universul“, an XLVII, nr. 59, 11 martie 1929.

Apărătorul securiștilor

Dus, deunăzi, prin Germania, chipurile să facă lobby pentru intrarea României în UE, premierul Năstase a dat cu oiștea-n gard. El i-a apărat pe securiștii noștri – de care și NATO, și UE ne-au cerut să ne descotorosim – pe motiv că „nu-s așa de răi“. În opinia lui Năstase, trecutul de unelte ale poliției politice al unor oameni de care este plin partidul său nu e așa de important.

„Rebeliune“ în Radio

Un grup de jurnaliști de la Radio România Actualități a avut curajul să facă publice presiunile politice la care sînt supuși ziariștii din această instituție. Cerasela Rădulescu, Radu Șarpe, Bogdan Rădulescu l-au acuzat pe Dragoș Șeuleanu, directorul Societății Române de Radio, că cenzurează știrile negative despre Putere, ca și materialele neutre despre Opoziție. În viziunea lui Șeuleanu, Puterea trebuie lăudată non-stop, iar Opoziția criticată sau ignorată. După ieșirea publică a „rebelilor“, Consiliul de onoare al Societății Române de Radio a fost chemat să judece „pozițiile extremiste“ pe care le-ar fi exprimat Bogdan Rădulescu în revista „Măiastra“, pe care condus-o, și în cartea sa *Pentru o nouă dreaptă* (Ed. Dacia, 2002). Volumul a fost prefațat de reputatul teolog și publicist Teodor Baconsky, ambasador în Portugalia, iar la lansarea revistei „Măiastra“ au participat Laurențiu Ulici și Varujan Vosganian, cunoscuți oameni de cultură și pe atunci lideri ai UFD. „Șeuleanu caută un țap ispășitor și încearcă să deturneze atenția de la problema reală: aservirea radioului public față de PSD“, a declarat Bogdan Rădulescu. CNA a tras de urechi conducerea Radioului și i-a cerut să respecte deontologia profesională.

Delta – distrusă de interesul mercantil al Ucrainei

Recent, Ucraina, încălcînd un teanc de legi, tratate și convenții internaționale la care a aderat, a început construirea unui canal navigabil Delta Dunării-Marea Neagră, pe brațul Bastroe. Ecologiștii au atras atenția că va fi distrus ecosistemul din Deltă – o zonă declarată monument al naturii și protejată de UNESCO. Însă, interesul financiar este așa de mare încît ucrainienii nu țin cont de nimic. Ucraina nu a anunțat oficial România despre începerea lucrării, care va afecta evident și partea românească a Deltei. Acest canal va permite accesul de pe Dunăre direct în Marea Neagră navelor ucrainiene, care acum folosesc canalul Sulina. Desigur, Kievul va avea avantaje materiale enorme, iar România va înregistra pierderi la fel de importante, deoarece vasele ucrainene nu vor mai plăti taxe pentru tranzitarea canalului românesc. SUA a fost printre primele state care și-au exprimat îngrijorarea pentru poluarea Deltei prin construirea canalului Bastroe.

Campanie cu năbădăi

Campania electorală arată disperarea PSD de a cîștiga alegeri. Partidul de la putere a făcut pe necuratul în patru numai să-și monteze oamenii săi în birourile elctorale, își face o reclamă deșănțată cu bannere uriașe și valuri de afișe peste orașe, a pus la treabă toată presa care îl slugărește și încearcă să blocheze orice dezbatere responsabilă și serioasă, în schimb practicînd o demagogie băloasă. Candidații PSD sînt băgați în școli, deși campania în astfel de instituții este interzisă. Laudele de sine curg rîu. Dar nu de ajuns, căci Năstase a chemat în ajutor și cîțiva oficiali europeni, care, din critici duri ai guvernului, au devenit mintenaș lăudători fără măsură.
Una peste alta, PSD este peste tot, Alianța DA se vede numai uneori, iar peisajul este la răstimpuri pigmentat cu nerozii ale unor opozanți de mai mic calibru. Vorba ceea, cum să nu te-apuce greața?

toarei catedrale în apropierea bisericii Colței, potrivit arhitectului Paul Smărăndescu. Mai exact, noul locaș putea fi așezat în spatele bisericii Colței, prin demolarea spitalului Colței. Astfel, noua catedrală avea în dreapta vechea ctitorie din secolul XVII, ca paraclis patriarhal, iar în dreapta clopotnița, care putea fi o reproducere a celebrului turn al Colței[16].

În cele din urmă, patriarhul Miron Cristea va trece la următorul pas, cel al sfințirii locului viitoarei catedrale. Astfel, la 11 mai 1929, după o procesiune pornită de pe Dealul Mitropoliei, formată din membri ai Sf. Sinod, clerici și credincioși și în prezența reprezentanților Casei Regale, ai Armatei, ai guvernului și ai municipalității, în piața Bibescu Vodă avea să se sfințească, cu apă din Iordan, o troiță cu inscripția: „În preajma acestui loc va fi clădită Catedrala Mântuirii Neamului".

Alegerea patriarhului pentru locul din piața Bibescu s-a bazat pe suprafața de 30.000 de m^2 și care, prin acoperirea Dâmboviței, se putea prelungi cu 20.000 m2, creându-se noii catedrale o mare esplanadă. Deși nu era pe o înălțime, precum cei mai mulți considerau de cuviință.

Potrivit discursului ținut de Miron Cristea cu această ocazie, noul centru bisericesc românesc trebuia „să creeze o cetate a ortodoxismului românesc, a patriarhiei noastre, ale cărei instituțiuni să răspândească raze de lumină și de credință nu numai printre fiii țării, ci și pentru întreg Orientul creștin, care e legat de noi prin aceeași credință salvată pentru viitorime cu grele jertfe de mucenici"[17].

Din păcate acțiunea patriarhului Miron Cristea avea să se întrerupă aici. Criza economică atinsese întreaga lume și nu a mai permis continuarea proiectului. De altfel, cu mulți bani și greu strânși avea să fie renovată vechea Catedrală Mitropolitană, atât în interior, cât și în exterior. Eforturi considerabile au fost depuse în această perioadă și pentru ridicarea așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan. Astfel, ridicarea catedralei patriarhale era amânată din nou.

O inițiativă de ridicare a catedralei neamului se va remarca în mod surprinzător în vremea lui Ion Antonescu, atunci când profesorul Maximilian Calomfirescu, la 16 ianuarie 1941, trimitea o scrisoare Conducătorului statului. Profesorul îl îndemna pe Antonescu să înceapă ridicarea mult doritei biserici, mai ales că până acum acest proiect fusese împiedicat de francmasonii din guverne și conducerea Capitalei.

Același gest îl va face și fostul mitropolit Visarion Puiu, care, la 6 iunie 1941, îl ruga pe Ion Antonescu ca printre prioritățile guvernului să figureze și ridicarea Catedralei Neamului. În scrisoarea amintită, Puiu îi spunea generalului: „Ne lipsește acel edificiu monumental, pe care strămunii noștri nu l-au putut înfăptui din cauza nestatornicie vremurilor trecute, iar generația României de ieri, cu suflet pustiu de credință religioasă și de preocupări de fapte ce trec peste veacuri, încă nici nu l-a început, decât prin promisiuni. Acel edificiu care, prin buchetul de arte ce-l întruchipează ar fi o podoabă pentru capitală, și pe care îl înțelege toată populația țării, nu numai câțiva orășeni și anume catedrala cuvenită Dumnezeului strămunilor noștri și a întreg neamului românesc de azi și din viitor […].

La cererile repetate ale câtorva ierarhi bisericești, unele de mântuială, precum a fost cea a patriarhului Miron, regele Ferdinand, care în scris a răspuns de ochii lumii, făgăduind (subl. ns.), verbal spunea că atâta vreme cât va domni el aceasta nu se poate face, iar regele Carol al II-lea răspundea, că «nici tata, nici eu nu putem începe acest lucru», temându-se de masoni.

Dar sufletul credincios al poporului nostru cere mereu acest edificiu, precum îl cere și împodobirea Capitalei, care, oricâte alte palate ar avea, decât o catedrală monumentală

[16] „Universul", an XLVII, nr. 43, 22 februarie 1929, p. 9. O inventariere a acestor variante de proiecte privitoare la Catedrala Patriarhală a se vedea la Gheorghe Vasilescu, Opinii ale unor oameni de cultură despre amplasarea Catedralei Mântuirii Neamului, în „Almanah bisericesc", Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, 1998, p. 234-240.

[17] „Universul", an XLVII, nr. 106, 13 mai 1929, p. 11; Gheorghe Vasilescu, Catedrala…, p. 140.

nimic nu i-ar desăvârși caracterizarea, cum se vede în toate orașele mari din lumea creștină“[18].

Însă începerea războiului nu va permite nici de data acesta ridicarea mult doritei catedrale. Dintr-o privire de ansamblu asupra perioadei putem spune că cel mai bun moment a fost cel de până în anul 1930, atunci când era euforia ridicării clădirilor administrative în Capitală. De o părere radicală era Visarion Puiu, care, în 1933, spunea următoarele: „[…] În adevăr întru slava eroilor și a rezultatului dăruit de Dumnezeu după războiul din 1916-1918, s-a făcut ceva, însă, în semn de recunoștință față de acei fii ai țării, care și-au dat viața în războiul de întregire, în locul unei biserici-mausoleu de măreția celei începute, dar repede părăsite, din câmpia Mărășeștilor în care să fie depuse cu cinstea cuvenită osemintele nu numai ale eroilor cunoscuți, ci și ale tuturor celor rămași necunoscuți (de noi, dar știuți de Dumnezeu), surtucarii Bucureștilor ne-au adus, maimuțărind pe francmasonii din apusul Europei, așa numitul mormânt neînțeles de popor, al «eroului necunoscut»; iar în semn de profundă recunoștință față de Providența divină, care ne-a hărăzit strălucitele izbânzi ale acelui război, în loc să ridicăm ca strămoșii noștri în capitala țării o monumentală catedrală, cum se cuvenea unui popor creștin, aceiași francmasoni ne-au dat așa zisul arc de triumf, atât de costisitor și totuși atât de șubred și fără posibilitatea de a reda pentru popor nici pe departe simbolul sau împodobirea unei falnice catedrale.

Vinovați de acest lucru sunt și politicienii trecuți de atunci pe la cârma țării, străini de sublimitatea mijloacelor bisericii de a manifesta asemenea sentimente ale credinței creștine (subl. ns.), dar mai vinovată este cârmuirea bisericească, nepriveghind și lăsând a avea loc asemenea nesocotiri și neluând măsurile cuvenite prin aleasa ei menire ajutată fiind și de o vreme prielnică, cum a fost aceea dintre anii 1920-1930, încât pomenirea prin veacuri a acestor două datorii naționale, să se fi făcut prin monumente, pornind nu din imitări străine sufletului păturii celei mai numeroase a acestui neam, aduse din păgânitatea apusului european, ridicole și șubrede, ci prin ctitorii seculare, ca cele săvârșite de străbunii noștri, domni și vlădici, și boieri, adică prin biserici monumentale sau monastiri, acestea fiind mai înțelese și mai apropiate de mintea și sufletul poporului nostru, astăzi și în veci“[19].

După 1990

După evenimentele din decembrie 1989, noile condiții politice din România permiteau reluarea problemei catedralei neamului românesc. Ceea ce s-a și făcut. Încă din 26 ianuarie 1990, Consiliul Național Bisericesc se adresa Primăriei Capitalei să găsească un spațiu adecvat noii biserici, mai ales că vechile variante nu mai puteau fi luate în considerare, datorită sistematizărilor din anii ’80. În aceeași adresă, conducerea bisericească sugera ca loc pentru catedrală pe cel de lângă clădirea nouă a Bibliotecii Naționale.

În urma consultărilor de la Institutului Proiect București, Primăria răspundea forului bisericesc, arătându-și agrementul pentru locul din Parcul Carol, în apropierea căruia mai târziu avea să se reașeze Mormântul Eroului Necunoscut.

Odată găsit locul era nevoie de întocmirea planurilor. Era nevoie de concursul specialiștilor, de ajutorul substanțial din partea statului, dar și al credincioșilor și diferitelor asociații culturale și creștine-ortodoxe[20].

În acest sens, cu ocazia festivităților prilejuite de aniversările a 110 ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii românești, a 70 de ani de la înființarea Patriarhiei și a 80 de ani de la venirea pe lume a actualului prim slujitor al altarului (4-7 februarie 1995), Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, s-a adresat președintelui României, primului-ministru, președinților celor două camere ale Parlamentului, reprezentanților Armatei, liderilor partidelor politice și

[18] Gheorghe Vasilescu, Mitropolitul Visarion Puiu și Catedrala Mântuirii Neamului, în „Almanah bisericesc“, Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, 1998, p. 231-233.
[19] † Visarion Puiu, Glas…, p. 16-17.
[20] Gheorghe Vasilescu, Catedrala…, p. 143.

Euro, pe ducă?

Americanul Milton Friedman, cîștigător al Premiului Nobel pentru economie și unul dintre cei mai influenți analiști economici ai secolului XX, este de părere că există „o posibilitate foarte mare“ ca zona monedei unice euro să intre în colaps în următorii cîțiva ani. Într-un interviu acordat publicației „EU Observer“, Friedman argumentează că această perspectivă este foarte probabilă, deoarece între cele 12 țări membre ale zonei euro s-au acumulat multe diferențe. El sugerează că moneda euro va fi înlocuită cu vechile monede naționale. Friedman se teme că este foarte dificil să creezi o uniune economică între țări care prezintă diferențe substanțiale la nivel economic, cultural și lingvistic. Mai mult, aceste probleme tind să se înmulțească o dată cu integrarea a noi zece state.

Omul premierului, proprietar ilegal la Snagov

Ziarele „Adevărul“ și „România liberă“ au dezvăluit că Remus Truică, șeful de cabinet al primului-ministru Adrian Năstase, a intrat în posesia a zece hectare din pădurea regală din Snagov, declarată monument al naturii. În scandal mai sînt implicate cîteva nume sonore: Bujor Sion – fostul consilier al lui Ion Iliescu și fost consul al României la Los Angeles – a cumpărat de la Truică două hectare din terenul cu pricina; Teodor Filipescu – prefectul județului Ilfov – a semnat transferul pădurii și eliberarea titlului de proprietate pe numele lui Truică; Ion Dumitru – director al Regiei Naționale a Pădurilor – a aprobat trecerea celor zece hectare din legendarii Codri ai Vlăsiei în proprietatea privată a șefului de cabinet al premierului; Teodor Biriș – primarul orașului Snagov – a semnat titlul de proprietate fără să se gîndească la legalitate.

Intrarea în UE, cam scumpă pentru noi azi

Cîteodată lumea românească dă semne că-și revine din mahmureală. De pildă, deunăzi, cînd mai multe organizații civice și personalități publice au ieșit la rampă să ne mai tempereze elanul în drumul spre UE. Abia acum se vorbește nițel și despre costurile intrării în noul imperiu european. „România nu este pregătită să adere la UE mai devreme de 2010“ – a spus, printre alții, și Ion Țiriac, om de afaceri cu destulă experiență peste hotare. De ce? Simplu: salariile vor rămâne la un nivel modest, dar prețurile se vor alinia celor din UE. E limpede că economia românească nu va putea produce la acea oră atât de mult – și să mai și vândă – spre a echilibra balanța, a crește veniturile și a face suportabil nivelul de trăi.
În plus, să nu uităm că fiecare țară din UE primește cote de producție pentru toate celea: de la grîu pînă la șuruburi. Deja cotele pentru noii intrați în Uniune au stîrnit dispute. Intrarea în UE mai repede decît e cazul ar putea fi o bombă cu efect doar nițel întârziat. Pînă la prima chenzină de după.

Biserică românească

Comunitatea românească de la Istanbul va prelua în folosință Biserica Sfînta Paraschieva, o ctitorie datată la nivelul anului 1692, construită din dorința lui Constantin Brâncoveanu.
La granița lumii islamice, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Prea Fericitul Părintele Teoctist au oficiat, cu acest prilej, o liturghie comună.
Autoritățile de la București și Istanbul au discutat de mai multe ori despre posibiltatea ca românii care trăiesc în Turcia în număr semnificativ să poată să aibă o biserică ortodoxă proprie.
Prin bunăvoința Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I și cu acordul turcilor, acest lucru s-a realizat.

conducătorilor organizațiilor culturale prezente, ca lăcașul de cult, dorit de generații de români, să fie ridicat ca centru al spiritualității românești și omagiu adus tuturor generațiilor de români care s-au jertfit pentru neatârnarea neamului românesc. În luna septembrie a aceluiași an, la Patriarhia Română s-a constituit o comisie consultativă pentru construirea Catedralei neamului sub președinția Prea Fericitului Patriarh Teoctist și formată din membri ai Consiliului Național Bisericesc: academicieni, profesori universitari, teologi, clerici, istorici, arhitecți, ingineri și alți specialiști[21].

Inițiativa și de data aceasta avea să se desfășoare greu. Abia la 5 februarie 1999, după Sfânta Liturghie, în prezența membrilor Sfântului Sinod, ai Adunării Naționale Bisericești și a unui număr mare de credincioși, în Catedrala mitropolitană s-a ținut un Te Deum, după care, în procesiune, s-a coborât în parcul din Piața Unirii. Aici, în prezența președintelui României, a primului ministru, ai președinților celor două camere ale Parlamentului, ai liderilor politici, ai unor ofițeri ai Armatei și diferitelor oficialități, s-a marcat locul viitoarei Catedrale a Neamului Românesc, prin depunerea și sfințirea unei frumoase cruci din marmură[22]. Însuși Sanctitatea Sa, Papa Ioan Paul al II-lea a binecuvântat locul în timpul vizitei la București (9 mai 1999), ocazie în care a donat pentru Catedrala Neamului-Patriarhală suma de 100.000 de dolari[23]. Însă, ridicarea bisericii în Piața Unirii avea să se oprească cu acest moment.

În timpul noii guvernări, de după alegerile din toamna anului 2000, Consiliul General al Municipiului București a votat planul urbanistic de detaliu pentru noua catedrală patriarhală, pe axul bulevardului Unirii spre piața Alba Iulia, la jumătatea distanței, alături de proiectata și, în lucru din timpul lui Ceaușescu, Bibliotecă Națională. Suprafața, delimitată de străzile Mircea Vodă și Nerva Traian, era de 4,1 ha, din care 3,5 urmau să fie ocupate de biserică. Circulația autovehiculelor urma să se facă printr-un pasaj subteran.

În acest sens, avea să se lanseze, la sfârșitul lui decembrie 2001, un concurs în care au fost înscrise 82 de lucrări, din care 18 au fost preselectate. Concursul de proiecte s-a desfășurat în toamna anului 2002. Proiectul câștigător a fost anunțat în octombrie 2002, ca cel realizat de echipa de arhitecți și studenți ai Universității de Arhitectură „Ion Mincu“, coordonată de conf. univ. dr. arh. Augustin Ioan. Aceștia urmau să câștige 5% din valoarea contractului, estimat la 200 milioane de dolari[24].

Greutățile de azi

Problema ridicării Catedralei neamului este readusă în centrul atenției odată cu începutul anului 2004, an electoral. Politicienii și partidele considerând Biserica un fructuos teren electoral au tergiversat încă odată proiectul ridicării catedralei neamului. Cei de la putere au ajutat, cei din opoziție, în cea mai mare parte, au blocat. Astfel, problema Catedralei Neamului avea devină obiect de dispută politică, asociindu-se inițiativa Bisericii cu ajutorul dat de guvernul PSD.

Cel mai înverșunat oponent și manipulator al frontului anti-Catedrală este Remus Cernea, un tânăr absolvent de Filozofie, care încă din timpul studenției se arăta potrivnic așezării icoanelor în sălile de curs și a unei biserici de lemn în curtea Universității de la Operă. Liderul asociației „Solidaritatea pentru libertatea de conștiință“ încă de la început a invocat încălcarea Constituției, a statutului de monument de arhitectură pe care cimitirul păgân din Parcul Carol l-ar avea și integritatea spațiului verde, de lipsa căreia, într-adevăr, Bucureștiul suferă.

Însă, toate aceste argumente sunt de suprafață, deoarece adevărata dorință a acestei asociații, considerăm noi anticreștine, este de a opri cu orice

[21] „Ziua“, 6 martie 2004, p. 14.
[22] Ioasaf Popa, Puncte de vedere. Catedrala mântuirii neamului cu hramurile Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei, în „Glasul Bisericii“, an LV (1999), nr. 1-4, p. 153-155.
[23] Cf. „Jurnalul Național“, 11 martie 2004, p. 9.
[24] Cf. „Jurnalul Național“, 11 martie 2004, p. 9

preț ridicarea mult doritei catedrale. În acest sens este îndeajuns să spicuim din declarația de principii, datată 6 martie 2004 (coincidență cu data instalării primului guvern comunist din România?) a amintitei asociații, ca să ne dăm seama de adevăratul scop: „[…] Deși implicită în prevederile constituționale și în valorile sistemului internațional în care se integrează România, secularizarea statului este, în practică, încălcată permanent. Imixtiunea instituțiilor religioase a devenit o constantă a vieții publice. Ea se produce prin transferul unor importante bunuri către biserici, prin implicarea, în activitatea autorităților publice, a clericilor, prin asocierea simbolisticii statului cu simbolistica religioasă, prin felul în care educația religioasă se desfășoară în actualul sistem de învățământ și prin politicile în domeniul culturii. «Solidaritatea pentru libertatea de conștiință» militează pentru afirmarea caracterului secular al statului, ca valoare a modernității și ca principiu al civilizației europene. Asociația va încuraja măsurile legislative și politicile publice care corespund dezideratului unei societăți seculare. «Solidaritatea pentru libertatea de conștiință» promovează valorile raționalității, ale atitudinii deschise și ale gândirii libere, prin care omul atinge deplina sa umanitate“[25].

Prin urmare, dacă reflectăm puțin asupra celor de mai sus constatăm cu stupoare că programul politic al Partidului Comunist privitor la Biserică era incomparabil inferior. Desigur, că nu putem fi împotriva exprimării unor opinii, dar de la simpla lansare a unei declarații de principii și până la organizarea unor ample campanii împotriva inițiativei Bisericii Ortodoxe Române, care reprezintă totuși majoritatea populației acestei țări, este un atentat la bunul mers al societății românești.

Dar să vedem ce alți oponenți ai ridicării catedralei ortodoxe sunt. Urmărind problema cu pricina în mass-media, constatăm cu stupoare că, prezent în frontul anti-Catedrală, se remarcă de departe d-l Gabriel Andreescu. Spunem cu stupoare, deoarece d-l Andreescu este unul dintre cei care s-au opus demolării bisericii Sfânta Vineri, în anul 1987. Din 1990, Gabriel Andreescu (cunoscut de altfel ca un constant acuzator la adresa BOR) aproape că nu omite nici un moment să-i reproșeze actualului cap al Bisericii Ortodoxe Române, că în 1987 nu a protestat în fața lui Nicolae Ceaușescu, pentru crima demolării lăcașului de cult. Prin urmare, ne permitem să întrebăm unde este consecvența d-lui Gabriel Andreescu? Altfel spus, Gabriel Andreescu protestând în 1987 și auzindu-și numele pronunțat la „Europa liberă“ a devenit un dizident al regimului Ceaușescu sau Andreescu dizidentul de ieri pe seama Bisericii, oponentul de astăzi al misiunii Bisericii.

Pentru a fi mai expliciți, se pare că d-l Andreescu este nemulțumit de faptul că „asistăm în prezent la o invazie a domeniului public – parcuri și spațiile dintre blocuri – prin biserici. S-au construit multe biserici în parcuri, iar parcurile înseamnă altceva decât spațiul verde al unei biserici“[26].

Un alt oponent al ridicării Catedralei Neamului este analistul politic Cristian Pârvulescu. Acesta este de părere că în proiectul ridicării catedralei „ar putea fi vorba despre o complicitate a Bisericii cu liderii PSD“, „că astfel [Biserica, n.n.] își netezește calea pentru a avea influență politică, miză pe care PSD nu a observat-o“ și că, acum, „testează modul în care se poate implica în politică“[27]. Însă, derularea ultimelor evenimente îl contrazic total pe d-l Pârvulescu. Precum știm, în ședința de lucru a Sfântului Sinod al BOR, din 10-12 februarie 2004, s-a hotărât ca slujitorii altarului să nu se mai implice în politică și, conform dreptului canonic, cei care nu se supun sunt excluși din cler. În acest sens, a se vedea cazul preotului senator Ioan Rus, caterisit de Consistoriul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

[25] Aceste pasaje le-am extras de pe site-ul asociației „Solidaritatea pentru libertatea de conștiință“ www.humanism.ro/articles.php?page?=2&article=11

[26] Cf. „Evenimentul Zilei“, 21 aprilie 2004, p. 7.

[27] Cf. „Jurnalul Național“, 15 aprilie 2004, p. 3. Aceeași idee a se vedea la Gabriel Andreescu în „Ziua“, 25 martie 2004, p. 6.

Sfinţi şi haiduci

Edițiile de lunea ale cotidianului „Jurnalul Național“ aduc, în ultima vreme, sub ochii cititorilor subiecte menite să-i risipească nepăsarea plictisită. „Jurnalul Național“ a publicat în decurs de numai o lună două ediții de colecție excelente, care ies din tipare. Una, la 5 aprilie, intitulată generic „Sfinții de lîngă noi“, dedicată marilor duhovnici ai României, de la cei în viață, precum Pr. Arsenie Papacioc și Pr. Iustin Pârvu, pînă la cei trecuți la Domnul, ca Pr. Arsenie Boca și Pr. Cleopa Ilie. A doua, la 10 mai, sub titlul „Haiducii lui Dumnezeu“, care radiografiază rezistența anticomunistă armată, prin recursul la documentele Securității și la mărturiile supraviețuitorilor (de la Ion Gavrilă, șeful grupului din Făgăraș, la Gavril Vatamaniuc, șeful unui grup din Bucovina). Cei care au ratat aceste două ediții pe suport de hîrtie, le pot citi pe internet la www.jurnalul.ro.

Creşte imperiul mediatic al petroliştilor

Liviu Luca este șeful sindicaliștilor din industria petrolieră și un mare prieten al unora dintre liderii PSD. Dibaci – căci altminteri nu ar fi rezistat în fruntea muncitorimii petroliste de 14 ani încoace –, Luca știe puterea presei. Prin urmare, pentru marele său plan de stăpînire a izvorului de aur negru (despre care vom mai vorbi) avea nevoie de o presă prietenoasă. În ultimii ani, Petrom Service, firma la care sindicatele din petrol dețin 50%, a cumpărat sau a construit 16 televiziuni și nouă posturi de radio locale, între care și Radio Total din București, cotidianul „Telegraful de Prahova“ și ziarul național „Ziua“. Ultima achiziție este postul de televiziune Realitatea TV. Cu un asemenea imperiu mediatic, Liviu Luca și ai săi pot să-și vadă liniștiți de treabă. România nu-i va deranja.

Copii de vânzare

Biserica estimează că anual se fac un milion de avorturi în România! Iată cît de josnici am devenit în anii de libertate; crima ne-a devenit aproape a doua natură. Totuși, urîciunea sufletească este mult mai îngrozitoare. Românii au ajuns într-un asemenea hal de decădere morală încît își bat joc și de copiii pe care îi nasc, fără frică sau rușine de Dumnezeu ori de lege. După scandalul „adopțiilor internaționale“, care s-au dovedit a fi simple vînzări de prunci români – despre care nimeni nu mai știe dacă și cum trăiesc, ori dacă au fost măcelăriți în băncile de organe ale Occidentului –, un altul a fost stîrnit de presă, recent. „Jurnalul național“ și „Evenimentul zilei“ au dezvăluit cum sînt închiriați copiii, cu sezonul, de către inconștienții lor părinți pentru a fi folosiți la munci grele în agricultură.
Reportaje zguduitoare în care se arată cum țărani moldoveni în special își dau copiii unor necunoscuți, pentru o vară, în schimbul unui pumn de bani sau a ceva de mîncare.

Băsescu, învingătorul

Traian Băsescu, liderul PD, va cîștiga fără îndoială un nou mandat de primar general al Bucureștilor. Nu pentru că ar fi cel mai bun, ci pentru că este cel mai bun din oferta de anul acesta.
Cine ar putea să-l detroneze?
Mitică Dragomir, care nici nu face, nici nu tace? Mugur Ciuvică, cel cu alura de cîrcotaș infatuat? Mircea Geoană, elegantul ministru de Externe care este musafir în București? Ori poate Victor Ciorbea, care și-a lăsat alegătorii baltă pentru satisfacerea propriului său orgoliu? Să fim serioși. Băsescu rămîne marinarul cînd hîtru, cînd dur, care știe la fel de bine să se înjure prin media cu Năstase și să vorbească ferentarilor pe limba lor. De bine, de rău, ceva a făcut în Capitală, chiar dacă PSD l-a blocat cît a putut în toate inițiativele.
Este trist însă că partidele românești nu sînt în stare să scoată în lupta electorală decît aceleași figuri uzate de 14 ani de politichie ori, atunci cînd lansează nume noi, trimit în luptă oameni fără date de învingători. Nu în ultimul rînd, depinde și cine îi susține pe toți acești candidați, căci victoria lor este condiționată și de sprijinul financiar, logistic și uman.

În aceeași ordine de idei, din afirmațiile d-lui Pârvulescu se înțelege că ridicarea catedralei ar fi dorită numai de PSD, ceea ce este fals. Din presa scrisă și cea audio-vizuală aflăm că un alt partid care susține acest proiect este Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat, potrivit declarației date de d-l Victor Ciorbea, în conferința de presă din 5 aprilie 2004[28]. În plus, chiar foștii deținuți politici, din Federația Română a Foștilor Deținuți Politici Luptători Anticomuniști, sprijină necondiționat inițiativa Bisericii Ortodoxe Române de a construi catedrala pe platoul din Parcul Carol[29].

Mai mult de atât, unii oameni de cultură ca Paul Everac, considerând că mausoleul eroilor comuniști „e poate cel mai frumos din București și din țară ca măreție și perspectivă“, sunt de părere că, alături de acesta, ar fi oportună constituirea unui „pantheon al zbuciumatei noastre istorii moderne, sub cea mai frumoasă boltire artistică și în vârful celei mai grandioase esplanade existente în România“[30]. În consens cu acesta se arată arhitectul Peter Derer, care consideră că în Parcul Carol Carol este nevoie de un „panteon național al tuturor eroilor, loc de odihnă al marilor personalități politice, științifice, militează din trecut sau din viitor“, referindu-se la Iuliu Maniu, Elisabeta Rizea sau Emil Cioran[31]. Altfel spus, dacă inițial în mausoleul eroilor comuniști se dorea un cimitir păgân, bine ar fi dacă s-ar continua tradiția acestuia, pe locul cel mai înalt al Capitalei. Astfel, se preferă un loc de îngropăciune, în loc de o cetate a mântuirii și a slavei aduse lui Dumnezeu Mântuitorul.

Campania de presă pornită împotriva ridicării Catedralei Neamului a adus în atenție afirmații ironice, ridiculizări și asocieri de tipul: „Construcția unei catedrale a dus la reforma lui Luther!“, „Guvernul PSD, „Catedrala demolării“ sau „Patriarhia vrea să ridice în Parcul Carol Catedrala Mântuirii Securității“.

Mai mult de atât, ca o bătaie de joc la adresa Bisericii și credincioșilor săi, „artistul“ pornograf Dumitru Gorzo anunța la sfârșitul lui martie 2004 că, față de „mutilarea Parcului Carol“, dorește să organizeze o expoziție, din care lucrarea principală o constituia un aranjament de „desene și bucățele de slănină, special aleasă ca semnificativă în Postul Paștelui“, care să figureze „biserica indecentă prin dimensiune, imorală prin cheltuieli și voit demonstrativă“[32].

S-a adus în discuție ținerea unui referendum, ori așa ceva nu există în Dreptul canonic. Nu există deoarece acest mod de consultare a cetățenilor a apărut odată cu revoluția franceză. Nu poți cere părerea unei persoane care nu este membră al Bisericii, precum ne relevă Dreptul canonic (74 Ap; 6 II; 128 Cartagina).

Concluzii

Încă de la bun început, primarul Capitalei, Traian Băsescu, găsea inoportună așezarea catedralei în parcul Carol. El invocă distrugerea parcului și faptul că la marile praznice fluxul credincioșilor s-ar face foarte greu. Însă, edilul Capitalei ignoră faptul că amplasamentul catedralei este alăturat străzilor Cuțitul de Argint, G-ral Candiano Popescu și Căii Șerban Vodă, care l-a rândul lor conduc spre șoseaua Viilor, B-dul Mărășești, respectiv B-dele Dimitrie Cantemir și Tineretului. Mai mult de atât, procesiunile se pot organiza pe traseul Aleea Patriarhiei, str. 11 Iunie și Piața Libertății.

În problema parcului trebuie afirmat că Biserica nu poate distruge un parc, prin construirea catedralei într-un perimetru bine delimitat, atâta vreme cât Mitropolia, ca proprietar al acestei suprafețe mult disputate, a amenajat aici un parc – în vremea mi-

[28] „Curierul Național“, 6 aprilie 2004, p. 3.
[29] Vezi Comunicatul Patriarhiei Române nr. 1943 din 10 mai 2004 ca urmare a scrisorii d-lui Vasile Boroneanț, președinte al FRFDPLA, către PF Teoctist, Patriarhul BOR.
[30] „Cronica Română“, 26 martie 2004, p. 7.
[31] „România Liberă“, 13 aprilie 2004, p. 24.
[32] „România liberă“, 27 martie, p. IV; 17 aprilie, p. 8; 19 aprilie 2004, p. 1; „Evenimentul Zilei“, 30 martie 2004, p. 18.

tropolitului Filaret, cunoscut în vremea sa sub numele „Grădina Filaret“[33]. Astfel, lozincile de genul: „Nu distrugeți Parcul Carol“, au, de fapt, ca scop blocarea ridicării catedralei.

S-a invocat neputința economică a țării de a ridica mult dorita Catedrală a Neamului Românesc. Dar se uită faptul că marile ctitorii s-au ridicat după pustiitoarele războaie, ca mulțumire și slavă lui Dumnezeu. Cel mai bun exemplu în acest sens este cel al Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, în al cărui an ne aflăm.

Toate argumentele contra sunt mai mult de natură speculativ-gazetărească și antiortodoxă și, mai ales, de natură materială, ținând de „burta cetățeanului“. Evident toate acestea sunt diversiuni pentru a descuraja construirea unei catedrale monumentale, precum spunea părintele Gheorghe Calciu, în anul 1998[34].

În final, spunem că, este de datoria noastră de urmași ai celor care s-au jertfit pentru neam și credință, să-i respectăm și să ne recunoaștem ca membrii ai Bisericii Ortodoxe aducând slavă lui Dumnezeu, prin ridicarea unei Catedrale a Neamului Românesc.
■

[33] Gheorghe Vasilescu, Parcul Carol, în „Vestitorul Ortodoxiei“, an XVI, nr. 332, 1 aprilie 2004, p. 3.
[34] Gheorghe Calciu, Un cuvânt despre „Catedrala Neamului“, în „Glasul Bisericii“, an LIV (1998), nr. 1-4, p. 86.

Palatul şi Catedrala Patriarhală[35]

Nae IONESCU

Chestiunea Palatului și Catedralei Patriarhale a României tulbură și excită competențele urbaniștilor noștri. Nici nu știam că sunt atâția. De câte ori întâmplări ne sileau să gândim asupra înfățișării și organizării orașului nostru de capitală, trebuia să constatăm cu descurajare că preocuparea cu clădirea și gospodărirea așezărilor noastre orășenești nu ajuns încă așa de departe, încât să creeze și la noi o clasă de oameni de meserie. Proiectele pe care, în diferite împrejurări, le preda publicului și celor în drept aproximativ acum așa-numita Casă a Clădirii Orașului erau numai niște improvizații cu caracter local. Ochiul sigur, văzând în linii mari, europene, lipsea.

Și acum, iată, de-odată, o întreagă falangă de urbaniști care își pun competențele în slujba interesului public. E adevărat, unii nu sunt decât avocați sau doctori. Au ei însă pentru acest motiv mai puțin dreptul de a propune și, Doamne ferește, de a hotărî chiar? Nu am asistat cum p-aici era să se dea la pământ Biserica Sf. Gheorghe, pentru ca așa hotărâseră unele competențe? Și, dacă nu era intervenția energică a d-lui Iorga, nu ar fi rămas bună hotărârea?

Să nu se supere nimeni, dar noi, în toată discuția purtată prin presă în jurul construirii viitoarei Patriarhii, nu am găsit decât un punct de vedere serios: acel exprimat de arhitectul Ion Davidescu, prin ziarul «Viitorul». Aici se pune problema ceva mai vast, dintr-un punct de vedere care devine bogat în perspective, chiar pentru simplul om de bun-simț – care, precum se știe, ascultă, dar nu dă soluții. D-l Davidescu crede că o construcție de însemnătatea Patriarhiei nu poate fi considerată ca o problemă izolată. Că așezarea și înfățișarea acestui viitor monument arhitectonic e în funcție de viitoarele și actualele mari clădiri ale orașului, precum și de marile artere de comunicație, existente sau urmând a se deschide.

E așa de simplu și de evident; dar se va lua în considerare acest punct de vedere? Planul de sistematizare a orașului e o stăruitoare dorință a celor câțiva urbaniști serioși din țara noastră. Nu se face totuși. De ce? Pentru că, în virtutea vechilor noastre apucături turcești, preferăm încă să facem întâi casele și pe urmă îngăduim străzii să se strecoare printre ele cum va putea.

Preocuparea urbanistică reprezintă o mentalitate publică evoluată, pe care noi nu o avem încă. În această direcție, totul trebuie făcut de sus în jos, de un cap modern, al unui om de curaj. Să-l așteptăm. Ne gândim însă că, poate, în împrejurările de azi, Patriarhia ar trebui să contribuie la promovarea acestui cap. ■

[35] Publicat inițial în „Cuvântul“, an III, nr. 679, 7 februarie 1927, p. 1, apoi în Nae Ionescu, Teologia. Integrala publicisticii religioase, ediție, introducere și note Dora Mezdrea, Sibiu, Ed. Deisis, 2003, p. 563-564.

SUA, îngrijorate de prizonierii de la Tiraspol

În urma campaniei ziarului „Ziua“, sprijinită și de Asociația Romfest XXI, milioane de români și zeci de organizații românești și internaționale au solicitat eliberarea celor trei deținuți politici români din Transnistria: Andrei Ivanțoc, Tudor Petrov Popa și Alexandru Lesco. Autoritățile americane s-au sesizat de asemenea. Recent, în raportul anual al Departamentul de Stat „Susținerea drepturilor omului și a democrației: acțiunile SUA“, experții americani menționează: „Condițiile de detenție din Transnistria au rămas dure, iar cei trei etnici moldoveni membri ai grupului Ilașcu au rămas în închisori deși grupurile internaționale au acuzat că procesele lor au fost incorecte. (...) Organizațiile pentru protecția drepturilor omului nu au fost admise să îi viziteze pe prizonierii din Transnistria“. De asemenea, subliniază că „autoritățile transnistrene hărțuiesc mass-media independente, limitează libertatea de asociere și de religie și îi discriminează pe vorbitorii de limba română (...)“.

Manifest pentru Catedrala Mântuirii

Aproape o sută de intelectuali români au adresat, în ziua Înălțării Domnului, 20 mai, autorităților statului, un manifest în favoarea construirii Catedralei Patriarhale pe platoul din Parcul Carol. Semnatarii documentului au cerut oprirea politizării subiectului, respectarea adevărului istoric și informarea corectă a populației. Printre semnatari se numără academicieni, istorici, jurnaliști, economiști, artiști și oameni de știință. „Cerem oprirea oricăror acțiuni de politizare a acestui subiect și păstrarea eventualelor dezbateri publice în afara intereselor electorale sau politice de orice fel. (…) Cerem să fie începute neîntîrziat lucrările de construcție a Catedralei Patriarhale cu hramul Înălțarea Domnului și Sfîntului Apostol Andrei, Ocrotitorul României, potrivit proiectului aprobat de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române“, se arată în document.

Mica antologie conservatoare

William S. Schlamm, despre rebelii de

William S. Schlamm (1904-1978) face parte – alături de Ludwig von Mises, E. von Kuehnelt-Leddihn, F. von Hayek, Thomas Molnar sau Gerhardt Niemeyer – din pleiada de exilați „austro-ungari“ care – refugiindu-se în SUA din calea nazismului și, mai apoi, a comunismului – au infuzat polemicilor ideologice americane „sângele albastru“ al personalismului european. Departe de a fi niște exotice, marginale „referințe bibliografice“ importate de pe „bătrânul continent“, ei au cauționat și modelat câteva dintre cele mai importante idei, figuri și publicații conservatoare americane.

Astfel, după ce, în 1929 este exclus din Partidul Comunist Austriac pentru „devieri de dreapta“, după ce, în 1933 se stabilește la Praga pentru ca în noiembrie 1938 să plece la New York, Willy Schlamm – care lucrează, în SUA, pentru concernul de presă al lui Henry R. Luce (*Time* și *Life*), pentru importanta editură conservatoare „Henry Regnery“ din Chicago și pentru celebra revistă *Freeman* – instigă, în 1955, la apariția lui *National Review* care, aflată încă de la început sub conducerea lui William F. Buckley, avea să devină cea mai importantă publicație „de luptă“ a Dreptei americane. După ce, între anii 1955-1957, a fost unul dintre cei patru Senior Editor ai revistei, Willy Schlamm se întoarce în 1957 în Europa, stabilindu-se în Elveția, unde scrie pentru publicațiile trustului de presă Ringier. William S. Schlamm a fost, după cum îl caracteriza William F. Buckley, *„jew, but with God“* (probabil că Dumnezeu era devierea „fascistă“ pentru care a fost exclus din rândurile comuniștilor austrieci), un spirit extrem de viu, un cârcotaș, un om care a stârnit vocații.

Articolul de mai jos a apărut în 25 iulie 1956 în *National Review*, la obișnuita sa rubrică, „Art and Manners“. (Traducere și prezentare: Mircea Platon).

Lui Arthur Miller, dar de nuntă

Nunțile regale au constituit dintotdeauna legitimul obiect al curiozității populare și de aceea – America fiind, mai mult decât oricare altă democrație cunoscută etnologilor, fascinată de regalitate – senzația stârnită de recenta partidă încheiată de domnișoara Monroe[1] cu dl. Miller, deși puțintel vulgară, se înscrie în regulile jocului. Și asta nu pentru că tânăra doamnă ar aparține clasei noastre conducătoare. Deși a stârnit, fără îndoială, multe porniri pofticioase, ea nu a consfințit (așa cum e de datoria ireductibilă a monarhiei să o facă) nici un model de comportament social. Dar dl. Miller da. El este echivalentul american al unui Arhiduce sau, cel puțin, al unui Prinț – unul din acei augusti demnitari ai unei societăți sever ierarhizate, imaginea vie a normelor în vigoare. Pentru că dl. Miller arbitrează viața spirituală a nației.

Ajuns aici, aș vrea să fac – fie și-n aparté – o propunere constructivă. Și anume, sunt ferm convins că America trebuie să instituie ranguri nobiliare. E singurul lucru care ne-ar scuti de perpetua vânzoleală televizată a vedetelor, milionarilor, publiciștilor – cu soțiile lor cu tot – aflați în disperată căutare de dovezi cum că sunt încă în centrul atenției. Dacă ar putea fi asigurați, o dată pentru totdeauna, că **sunt**, ar înceta să mai facă atât zgomot. Și singura modalitate de a-i convinge ar fi înnobilarea – „baronizarea“, „marchizarea“, „ducizarea“ sau oricum s-ar găsi „de cuviință“.

Dar avem deja o ierarhie destul de bine stratificată și, chiar fără titluri, putem afirma că dl. Miller e foarte sus. Și a ajuns acolo folosindu-se de cea mai eficace metodă de parvenire patentată în zilele noastre: protestul social irelevant. Într-un răstimp uluitor de scurt, și-a preschimbat neglijabilul talent și un acut simț al anodinului într-o mare reputație. Descendent al unui întreg șir de dramaturgi săraci dar necinstiți, dl. Miller și-a dat repede seama că șmecheria e să declami exact ceea ce mai-marii zilei vor să audă, dar cu aerul avântat al unui rebel.

Fiindcă acesta-i marele scandal cultural al epocii noastre: susținătorii actualei stări de lucruri umblă deghizați în răzvrătiți. Artistul de succes – cu precădere – gesticulează a răzmeriță, în vreme ce, de fapt, își umflă contul recitând prejudecățile la modă.

Această insurecție butaforică e, până la un punct, de înțeles. Arta, pe lângă scânteia divină, se naște și din fricțiunile omului de talent cu lumea în care trăiește. Artistului îi e indispensabil **spiritul critic** – care, înainte de epoca modernă, era acompaniat și de **reverență** (celălalt important motor al creativității).

Exact aici cade artistul zilelor noastre în capcana unor contorsiuni grotești. Echipat de bătălie, nu are adversar. Și atunci se înjunghie singur. Pentru că societatea noastră s-a mișcat exact pe direcția prejudecăților filosofice ale artistului modern.

Câteva generații mai devreme, artistul – în nevoia sa de răzvrătire – a început să fluture steagul „maselor“, „poporului“, „omului de rând“ sau mai știu eu cărei sintagme temerare la ordinea zilei. De atunci, toate declarațiile de război estetic au țintit nu atât vulgaritatea generalizată, cât „interesele“ precumpănitoare în epocă. Artistul se putea orienta după o destul de grosolană dar, în mare, funcțională busolă: se

uita la miază-noaptea magnaților zilei și o apuca în direcția opusă.

Singura explicație, după părerea mea, a înnăbușitoarei lipsei de originalitate și a vidului prefabricat de dramaturgia modernă e faptul că artistul nu mai știe să-și citească busola. Cine sunt stăpânii de azi? Massele. Gustul lor predomină, capriciile lor contează, vulgaritatea lor schimonosește democrația. Și tocmai asta refuză (sau e structural incapabil) să recunoască Arthur Miller.

Pentru a putea ajunge la o mai profundă cunoaștere a cosmosului esteticii dramatice, dl. Miller ar trebui să-și revizuiască radical rolul în societate. Pentru că, în prezent, busola artistului indică **opoziție** față de gloată, de media statistică, de îmbuibatul om-massă. Dar Arthur Miller e comod înțepenit în obișnuitul „protest social" – spun „comod" deoarece „protestul social" titilează plăcut placida ureche a unei societăți care se răsfață cu viziunea holografică a unei revoluții.

Or, sârguincioasele și repetitivele drame ale lui Arthur Miller „aprind" tocmai flacăra acestei revoluții-fantomă. O dată (*„All my sons"*) e vorba de revolta unui tânăr împotriva tatălui său care obține profituri mișelești cu prețul sacrificării de vieți omenești – ca și cum nu am fi cu toții de acord că nu ai voie să-ți mânjești mâinile cu sânge în schimbul a „câțiva dolari în plus"! Altă dată (*„Death of a Salesman"*) e jelită moartea unui imbecil – de parcă ar mai avea cineva curajul să afirme că imbecilii merită să piară! A treia oară (*„The Crucible"*) e un protest împotriva „vânătorii de vrăjitoare" – ca și cum vreunul dintre liderii noștri ar mai avea bunul-simț să susțină că vrăjitoarele **trebuie** vânate!

De fiecare dată avem de a face cu un soi de „protest social" care convine puterii instituite și garantează satisfacții pecuniare autorului. Latura artistică a dlui. Miller îl îmboldește să **sfideze** tentativa de beatificare a unei creaturi atât de grosolane precum „omul obișnuit". Dar câștigurile de pe urma răstălmăcirilor lumii în care trăim îl fac să înoate „pe val". Azvârlindu-și fulgerele împotriva hăituitei minorități a zilelor noastre, dl. Miller maimuțărește un Zeus mânios și rebel în vreme ce, de fapt, nu e decât un întreținut al ordinii actuale.

În clipa aceasta e într-o poziție de invidiat – nu atât datorită „fericitului eveniment", cât datorită unei posibile acționări în justiție pentru defăimarea Congresului. În sfârșit se va putea înfățișa în ochii tuturor în chip de bogat dar răstignit revoluționar. Ce fericire!

Dar teamă mi-e că nu va dura. Chiar dacă Congresul și instanța vor ajunge să-l întemnițeze pentru câteva luni pe mirele domnișoarei Monroe, dl. Miller va sfârși prin a-și da seama că un progresist nu are decât de câștigat de pe urma defăimării Congresului. Următoarea sa piesă, îndrăznesc să prevăd, va fi cel mai răsunător succes al său. Pentru că, în societatea noastră, tot ce atinge Liberalul se transformă în aur. Și, asemenea lui Midas, va trebui să aștepte intervenția divină pentru ca să scape de acest blestem.
■

[1] Marylin (n.tr.).

Foto: Bogdan Onofrei

CELE ȘAPTE CUVINTE DE PE CRUCE

Răzvan CODRESCU

Iisus Și-a dat duhul pe cruce «la ceasul al nouălea», după 3 sau 6 ore de la răstignire (*Marcu* – 15, 25 – spune că ar fi fost «ceasul al treilea» cînd L-au răstignit, în vreme ce *Ioan* – 19, 14 – indică «ceasul al șaselea»). În acest răstimp al agoniei de pe cruce, Iisus a grăit în 7 rînduri, iar cuvintele rostite atunci alcătuiesc un rezumat testamentar al învățăturii și-al misiunii Sale în lume. Succesiunea lor exactă nu poate fi stabilită cu precizie absolută, căci nici un evanghelist nu le pomenește pe toate, ci fiecare pe cîte unele. Aici am optat pentru succesiunea cea mai probabilă, impusă prin tradiție, pentru care a optat, în mare, și poetul creștin francez Paul Claudel (1868-1954), în urmă 7 decenii, în celebrul său eseu lirico-teologic închinat răstignirii: *Un poète regarde la croix* («Un poet privește crucea»). N-am reținut aici decît în mică măsură considerațiile autorului francez, dar cei interesați le pot citi și în românește, în frumoasa tălmăcire a Ancăi Sârbulescu (Ed. Anastasia, București, 1994).

1. «Părinte, iartă-le lor, căci nu știu ce fac!» (*Luca* 23, 34). La început, Domnul pare să privească în jos, la cele ale pămîntului, arătîndu-Și o dată mai mult grija pentru lumea pe care venise s-o mîntuiască. Prima Lui rostire de pe cruce este una de iertare față de cei ce-L răstigneau, aducînd aminte de porunca înnoită a iubirii, din Predica de pe Munte, care extindea iubirea (*agape*) și asupra vrăjmașilor, după modelul iubirii dumnezeiești (*Matei* 5, 44-48). Iubirea și consecința ei firească, iertarea, împinse pînă la jertfa de sine și mărturisite de Domnul Însuși cu vorba și cu fapta, stau temelie întregului creștinism. În același duh cerem și-n Rugăciunea Domnească (*Tatăl nostru*): «Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri». Dacă Cel fără de greșeală a iertat greșiților Săi chiar în toiul greșelii lor, cum oare noi, cei la rîndul nostru plini de greșeli, nu vom ierta în urmă greșiților noștri? De aceea preotul strigă în noaptea tainei pascale: «Să zicem *Fraților* și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere!».

2. «Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu mine în rai» (*Luca* 23, 43). Pe aceeași linie a iubirii iertătoare («Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci mîntuirea lui») se înscrie și a doua rostire a Domnului pe cruce, binecuvîntîndu-se astfel pocăința și dreapta mărturisire, prin care tîlharul dobîndește, chiar în ceasul al 12-lea, raiul comuniunii cu Hristos. Se împlinește astfel deplin profeția cum că mulți vameși (păcătoși) vor dobîndi împărăția înaintea celor ce s-au socotit pe ei înșiși drepți. Nimeni nu este iremediabil pierdut, iar judecata Îi aparține lui Dumnezeu, Care cunoaște în orice clipă cele mai dinlăuntru ale noastre și nu Se zgîrcește în bunătatea Lui. Cînd tindem să fim necruțători cu cel căzut (precum lapidatorii femeii adultere), judecînd în pripă și netinînd seama că nici noi nu sîntem fără de păcat, să ne aducem pe dată aminte că primul intrat în rai a fost tocmai un tîlhar pocăit în ceasul din urmă!

3. «Femeie, iată fiul tău!… Iată mama ta!» (*Ioan* 19, 26-27). După ce le-a vorbit mai întîi păcătoșilor, ce au mai grabnică trebuință de grijă și de milă decît ceilalți, Domnul se adresează de pe cruce celor drepți și curați, maicii Sale și lui Ioan, ucenicul cel mult iubit, încredințîndu-i unul altuia, ca temelie și chip al Bisericii Sale, instituite chiar atunci și acolo, la picioarele crucii. Maica Domnului – «Noua Evă» – este consfințită astfel ca Maică purtătoare de grijă a întregului neam creștinesc, care la rîndul lui este chemat să vegheze asupra Bisericii maternale ca asupra Miresei lui Dumnezeu, măsură vie a dragostei ocrotitoare și a comuniunii în Duhul Sfînt. Pătrunși de acest mare și tainic adevăr, cîntăm pînă astăzi, și pînă la sfîrșitul veacurilor, cu smerită înfiorare: «Nu lăsa, Măicuță, să pierim pe cale, / Că noi sîntem fiii lacrimilor tale…»

4. «Mi-e sete» (*Ioan* 19, 28). Răstignitului Îi este sete: lucrul cel mai la îndemână, care se dă pe degeaba oricui, Îi este refuzat de către oameni Celui ce Și-a pus viața pentru ei! Celui ce le-a dăruit Cerul, n-au să-i dea decît oțet și fiere! Celui ce este «dulceața lumii», lumea îi întinde, pînă-n ceasul din urmă, amărăciunea păcatelor ei! Dar setea Domnului este mai mult decît setea de apă a trupului sfîșiat: este dorul neostoit al Fiului lui Dumnezeu după dragostea omului, și dorul neostoit al Fiului Omului după Tatăl ceresc. Pribegi prin lumea aceasta, purtîndu-ne crucea după puteri, oare nu însetăm și noi, fiecare, urmînd lui Hristos, după dragoste și după dreptate, după «apa vieții» și după «pîinea cea spre ființă», pe care o cerem zilnic Tatălui nostru Care este în ceruri? Prin setea aceasta, Cel spînzurat între pămînt și cer Își îndreaptă de-acum fruntea spre Tatăl Care L-a născut «mai înainte de toți vecii» și Care «atît de mult a iubit lumea încît pe unicul Său Fiu L-a dat spre moarte, și încă moarte pe cruce».

5. «Eli, Eli, lama sabahtani?» (Matei 27, 46 ; Marcu 15, 34). «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?». Este, observă Claudel, «conflictul a două naturi și a

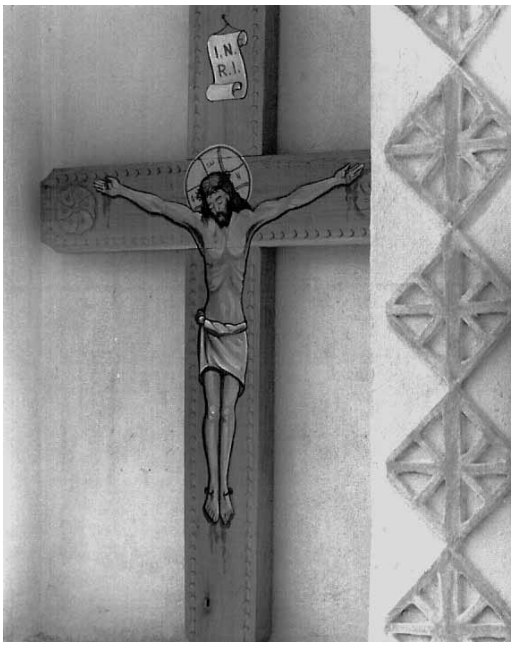

două voințe reunite în arena ferecată a vocației răscumpărătoare», clamat cu vorbele omenești ale Psalmistului (*Psalmi* 21, 1). Omul Iisus, Care se rugase cu sudori de sânge în noaptea Ghetsemanilor și cerșise să se treacă de la El paharul pătimirii, dar sfîrșise prin a Se încredința voii Tatălui ceresc, strigă acum nu ca un Dumnezeu atotputernic, ci ca un om covîrșit de durere în carnea și-n oasele lui. Omenitatea a fost asumată pînă la capăt și strigătul ei bate la porțile cerului, care nu vor întîrzia să se deschidă. Stă în această mare cumpănă a jertfei răscumpărătoare toată frămîntarea biblicului Iov, pusă înainte spre dumnezeiască dezlegare. Nae Ionescu avea toată dreptatea cînd spunea că creștinismul nu este, în ultimă analiză, decît «soluția dumnezeiască a problemei lui Iov».

6. «Săvârșitu-s-a» (*Ioan* 19, 30). A se săvîrși înseamnă, deopotrivă, *a se sfîrși și a se împlini*. Iisus e la capătul misiunii Sale, pe piscul jertfei supreme; omul din El stă să se săvîrșească (sfîrșească), dar Dumnezeul din El are conștiința întreagă a săvîrșirii (împlinirii) planului mîntuitor, a biruinței divine care va străluci de a treia zi, pentru eternitate, în lumina neînserată a Învierii. «Săvîrșitu-s-a» nu este atît vestea morții care dă tîrcoale, cît a plinătății ce va să vie și pe care nimeni și nimic n-o va mai putea de-acum zăgăzui («Unde este, moarte, boldul tău?»). E atingerea țintei («cu moartea pre moarte călcînd»), e triumful Crucii («după care toate se cer»), e repunerea lumii pe făgașul ei ne-lumesc: «Căci noi nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie» (*Evrei* 13, 14).

7. «Părinte, în mîinile Tale încredințez duhul Meu» (*Luca* 23, 46). Sufletul omului se încrede lui Dumnezeu, în răspărul morții, iar Fiul este gata de întoarcerea în slava din care a venit, de șederea «de-a dreapta Tatălui» cea din veci și pentru vecii vecilor, căci «Eu și Tatăl una sîntem» (*Ioan* 10, 30). Săvîrșirea devine desăvîrșire a tainicei iconomii, iar deoființimea lui Dumnezeu consfințește deoființimea și îndumnezeirea umanului: «Căci Dumnezeu S-a făcut om pentru ca și omul să se facă Dumnezeu» (nu după ființă, dar după har, prin dumnezeiască înfiere). În fața acestei mărturii a Cuvîntului, toate cuvintele noastre se smeresc și tac, ca niște biete unelte ale veacului acestuia. Răsăritul cel de Sus ne străluminează lăuntric cu Duhul Sfînt, Mîngîietorul, și toate se umplu de har și se fac una în Hristos, Domnul Vieții și al Învierii. ■

Biserica Ortodoxă, uriașul adormit

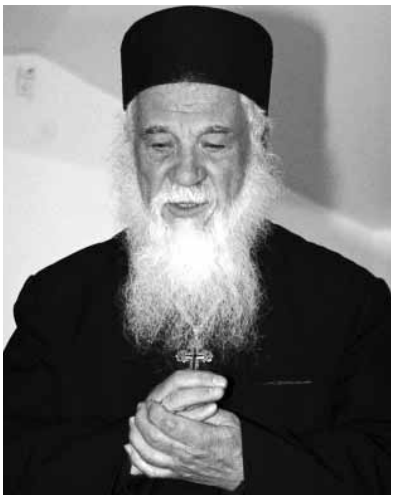

Pr. Gheorghe CALCIU

În 1826, apărea cartea lui Jonathan Swift, intitulată *Călătoriile lui Gulliver*. Volumul, publicat anonim, a cunoscut un succes imediat. Cititorii și criticii au gustat satira, copiii au luat-o ca pe o poveste, interpretatorii au văzut în ea diferite simboluri.

Cea mai comună interpretare era tema *uriașului adormit*. Fără îndoială că lucrarea lui este cu mult mai subtilă, plină de simboluri și de aluzii la viața politică și socială a contemporaneității lui, dar aplicabilă tuturor epocilor și numeroaselor situații până astăzi.

Mă interesează partea călătoriilor lui Gulliver care se referă la ajungerea lui în țara piticilor. Nu pentru a face o analiză a cărții, mai subtilă sau mai grosolană față de alți comentatori, ci pentru similitudinea cu starea socială și politica actuală din România și din alte părți ale lumii.

Gulliver naufragiază pe o insulă și, epuizat de efortul făcut pentru a atinge înotând țărmul, adoarme greu. Se trezește legat cu mii de fire foarte subțiri dar rezistente și nu mai putea face nici o mișcare. Insula era locuită de pitici; aceștia îl legaseră așa de strașnic. E târât până aproape de palatul regelui piticilor și ajunge să cunoască toate intrigile și acțiunile din țară, ajungând un favorit al regelui și chiar al poporului. Organizarea țării era absolut ca a oricărui stat european, cu cele bune și cele rele și el s-a implicat în toate, chiar și în războiul cu insula de pitici vecină, pe baza unui conflict vechi și nerezolvat. Conflictul era următorul: piticii lui Gulliver ciocneau oul la capătul gros, iar ceilalți la capătul subțire. Prin forța lui Gulliver și prin participarea lui directă la război, adversarul a fost înfrânt, ciocnirea oului la capătul gros a triumfat și Gulliver a plecat de acolo lăsând în urma lui o lume a piticilor pacificată pe baza acceptării spargerii oului numai la capătul gros.

Cred că toate războaiele au în ele ceva din războiul spargerii ouălelor la un capăt sau la celălalt. Rusia Sovietică ne-a luat Basarabia și o parte din Bucovina, fiind chemată în ajutor de o parte a populației zonei care spărgea ouăle la capătul gros, ca și Rusia. Odată ocupate cele două provincii, guvernul sovietic a pus la dispoziția populației «eliberate» trenuri speciale gratuite pentru călătorii lungi și pe termen nedefinit până în Siberia, unde cele două tabere care ciocneau ouăle la

➪

capete diferite s-au înfrățit în elanul construirii comunismului, viitorul luminos al omeniririi. De altfel, Rusia a făcut același lucru și cu alte națiuni, cuprinsă de misticul sentiment al instaurării unei păci eterne – Pax Sovietica.

Războiul președintelui Bush împotriva lui Sadam și a Irakului a avut un motiv similar. De astă dată – spre deosebire de Rusia – America spărgea oul la capătul subțire (spre a se deosebi de Rusia comunistă) și Irakul la capătul gros. După ce Irakul a fost ocupat și Sadam prins – chiar dacă războiul a luat o altă întorsătură – s-a constatat că irakienii nu spărgeau ouăle nicicum, ci le tăiau la mijloc. Faptul nu a avut nici o relevanță, pentru că, din moment ce nu spărgeau ouăle la capătul subțire, înseamnă că erau «împotriva noastră», oricum (a Americanilor.) Ceea ce era important era conținutul ouălor, în acest caz. Administrația americană a descoperit exact acest conținut, care nu avea nimic de a face cu conținutul afirmat de ei.

Războiul spiritual

Ceea ce urmărește eseul nostru este însă războiul spiritual. Există multe similitudini între războiul în spirit și cel dus pe plan politic: unele din aceste războaie erau duse pe motivul ciocnirii ouălor, cum a fost lupta dintre papi și împărați, altele erau duse, cum e cazul cruciatelor, pentru cruce sau semilună, dar toate (sau aproape) au eșuat în războiul oălor. Epoca dintre cele două războaie mondiale a dus la crearea imperiului sovietic, activ, agresiv, intolerant și perfid. Realitatea este că perfidia sovietică nu avea nimic de a face cu subtilitatea, încât să nu fie văzută și mirosită de la o poștă de democrațiile europene. Dar pentru că și unii și alții ciocneau atunci ouăle la capătul gros, frățietatea lor a fost plină de dragoste și armonie.

Aceasta este răstimpul în care, după o perioadă grea, Biserica Ortodoxă a obosit și a adormit. O parte a Bisericii ortodoxe din țările comuniste a adormit somnul de veci al martirajului, cealaltă parte a adormit somnul conștiinței. Violența și opresiunea au în ele o forță mistică și această forță vine de la diavolul. Dacă nu «ispitești» bine duhurile **(1 Ioan 4: 1)**, după o presiune îndelung exercitată, vederea clară nu mai lucrează cum trebuie, argumentele încep să devină seducătoare, mintea caută justificări în sensul avantajelor sau al apărării prin compromis și «somnul rațiunii» bune începe să nască monștri.

Cel mai uriaș adormit al perioadei de care vorbesc a fost Biserica Ortodoxă. În țările comuniste europene și în Rusia toată politica, după valul „revoluției“ bolșevice și după începerea colaborărilor cu regimurile instalate, era dusă de piticii morali și intelectuali. Ei foloseau firele subțiri și tari cu care înfășurau biserica (pentru celelalte categorii orice fel de fir era lucrativ) ca pe un uriaș, târînd-o spre palatul puterii, spre supunere. O forță uriașă care ar fi putut schimba fața lumii comuniste, în ciuda colaborării nerușinate a occidentului cu conducătorii țărilor din alianța sovietică, dormea în timp ce piticii mișunau pe trupul uriaș. Încet-încet, ca și Gulliver, Biserica s-a mișcat ca într-un somn spiritual susținând lupta pentru ciocnirea oului la capătul gros. Dar o parte a acestei biserici murea martiric mărturisind în cer și pe pământ Calea, Adevărul și Viața. Această forță mistică a martirajului s-a înscris în substanța esențială a Bisericii și a poporului creând acea mișcare spirituală care a făcut din Ortodoxie – prin părinții spirituali călugări și preoți – făclia neadormită a credinței și a nădejdii.

După schimbările de la sfârșitul decadei a noua, somnul a continuat. Biserica adormită acum numai pe jumătate, a continuat să susțină pe cei care ciocniseră și mai ciocneau oule la capătul gros, pentru că deținea puterea politică. Încă multă vreme, sub incantația puterii politice și financiare, somnul ține uriașul în brațele lui.

Repet că, în momentul de față, nu exisită o altă putere mai mare: catolicismul, prins în ghearele democrației de stânga și în contradicția morală aruncată pe taraba democrată de presa de stânga și de evrei, în privința preoților pedofili, se sbate într-o neputință reală, deși temnicerii democrați încearcă să mai pretindă că respectă majestatea catolicismului, mai întrebându-l pe papa despre poziția față de transplant, de embrioni umani sau numai menționându-i opinia fără să i-o fi cerut, sau menționând în subsolul vreunui articol părerea papală despre filmul lui Mel Gibson. Singura armată de temut – și slujitorii satanei știu acest lucru – este imensa armată a credincioșilor ortodocși din fostele țări comuniste. Această armată nu și-a dus lupta ei așa cum trebuia, la vremea ei, nu și-a dus lupta ei nici după căderea comunismlui așa cum trebuia, *nu și-o duce nici acum așa cum trebuie, chiar și după hotărârea Sfântului Sinod de a obliga preoții să părăsească arena politicianismului sub pedeapsa caterisirii*.

Gulliver, prin jocul întâmplării, a ajuns pe insula piticilor care ciocneau ouăle la capătul gros și a crezut că așa era bine și a ajutat acest regat să câștige războiul început de piticii ciocnitori ai ouălelor la capătul subțire. Apoi a plecat, convins că a făcut o mare dreptate. Dacă aceeași întâmplare l-ar fi dus la cei ce ciocneau oul la capătul subțire, i-ar fi ajutat pe aceștia să câștige războiul și ar fi plecat de acolo fericit că și-a îndeplinit misiunea stabilind pentru eternitate în lumea piticească ciocnirea ouălelor la capătul subțire.

După ce Biserica Ortodoxă s-a implicat, într-o măsură evidentă, în susținera, de voie, de nevoie, a regimurilor comuniste, acum se trezește, dar nu complet – nici Gulliver nu era complet treaz când a părăsit țara piticilor – și părăsește pe cei susținuți, prin simpla ieșire pe ușă, fără ca măcar s-o trântească, lăsându-i pe cei susținuți mai înainte să ciocnească pe mai departe ouăle la capătul gros cu adversarii lor, cei mai mulți falși adversari – și chiar cu cei adevărți. Uriașul iese din scenă, puterea mistică se retrage în cochilie ca melcul care poate dormi neîntors trei ani în căsuța lui. Un ierarh a afirmat că ierarhiei nu-i este tot una cine conduce țara și această afirmație a fost socotită ca un act de bravură. Ar fi fost un act de bravură sub

Ceaușescu, acum nu înseamnă nimic mai mult decât o slabă mișcare a degetului mic de la piciorul uriașului. Astăzi, adevărurile se spun tare, astăzi este vremea ca ceea ce s-a spus altădată la ureche să fie strigat de pe acoperișurile caselor. *„Ceea ce vă grăiesc, spuneți la lumină și ceea ce auziți la ureche, propoveduiții de pe case“* ***(Mt.10 : 27)***.

Să rostim răspicat adevărul!

Într-unul din cele *Șapte Cuvinte Către Tineri* ale mele, din 1978, am spus acest lucru, știind că atunci era vremea rostirii de pe acoperișuri, dar ierarhia s-a temut și cuvântul spus de un oarecare preot nu a rodit decât suferință pentru el, robie pentru popor, somn pentru uriașul adormit. Astăzi, Biserica trebuie să-și rostească răspicat cuvântul. Relația mai mult sau mai puțin expresă a bisericii cu șefii de stat ai țării, amicițiile personale ale unor ierarhi cu miniștrii și cu prim-miniștrii guvernului, participarea preoților prin propagandă și prin înscrierea formală în partidele politice au lăsat impresia unei binecuvântării acordate puterii de a jefui pe mai departe țara și neamul, de a introduce legi împotriva firii în stat, de a fi de acord cu toată corupția care guvernează peste legea și așa destul de nefericită a nefericitei noastre țări.

A pleca în felul acesta înseamnă, oarecum, a spune: *„V-am susținut destul, v-am ajutat să impuneți ciocnirea ouălelor la capătul dorit de voi, acum plecăm să ne vedem de treburile noastre“*. Plecarea Bisericii a fost puțin cam împleticită, trezirea nu era completă. [...]

De mai multe ori l-am vizitat pe Mitropolitul Mladin al Ardealului. Poate și el a dormit ca și alții, dar ne-a spus atunci ceva ce m-a fulgerat prin inimă. Eram mai mulți de față, între care și părintele Dometie, duhovnicul Sf. Mânăstiri Râmeți: *„Sub comuniști poți să te înalți cât vrei în sus, până la cer. Dar de îndată ce vrei să te întinzi pe laturi, ești tăiat fără milă, într-o clipă“*.

Era evident că se referea la despuierea bisericii de funcția ei socială, de dimensiunea ei orizontală, de implicarea Bisericii în problemele cetății. Mi se pare că plecarea Bisericii din zona socială și politică este confirmarea acestei teorii comuniste: poți să te înalți până la cer, dar nu te băga în treburile noastre. Așa îmi spuneau la Securitate: *„De ce te legi la cap? Ești popă, ești profesor, ai salariu, ai preoteasă și copil, ce mai vrei? Te dai mare fiindcă ți-am îngăduit, după ieșirea din închisoare, să studiezi. Puteam să te băgăm în închisoare din nou când voiam, fără să fim nevoiți să ne justificăm. N-am făcut-o crezând că ți-ai băgat mințile în cap. Acum o să-ți putrezească oasele în pușcărie, pentru că milă nu vom mai avea“*.

Dumnezeu m-a scos din pușcărie fără mila lor, pentru că am slujit Biserica vie, biserica formată din cei ce sufereau, biserica de rugăciune și de demnitate.

În drumul meu prin țară, prin duhul României, am sugerat de multe ori această trezire a Bisericii lui Hristos, și în conferințe publice, și în convorbiri particulare. Eram tulburat că biserica era atacată pe drept și pe nedrept și ierarhii nu reacționau. Am afirmat că temerea ierarhiei bisericești – includ aici nu numai ierarhii, ci pe toți slujitorii – de a se afirma în plan politic și social este o dezertare. Gulliver pleacă. Am clarificat fără nici o umbră ce înseamnă politică, nu politicianism, singura formă de activitate practicată în România, ci sensul genuin al cuvântului, sensul lui nobil: *a avea grijă de treburile cetății (polis)*. Trebuie Biserica să se implice în treburile cetății, are ea o dimensiune socială, a primit ea poruncă de la Mântuitorul să primească pe străin, să adape pe cel însetat, să îmbrace pe cel gol, să viziteze pe cei din închisoare și din spitale? S-a ridicat Iisus [...] împotriva nedreptății, a strigat Ioan Botezătorul [...] împotriva abuzurilor regale, au mers martirii

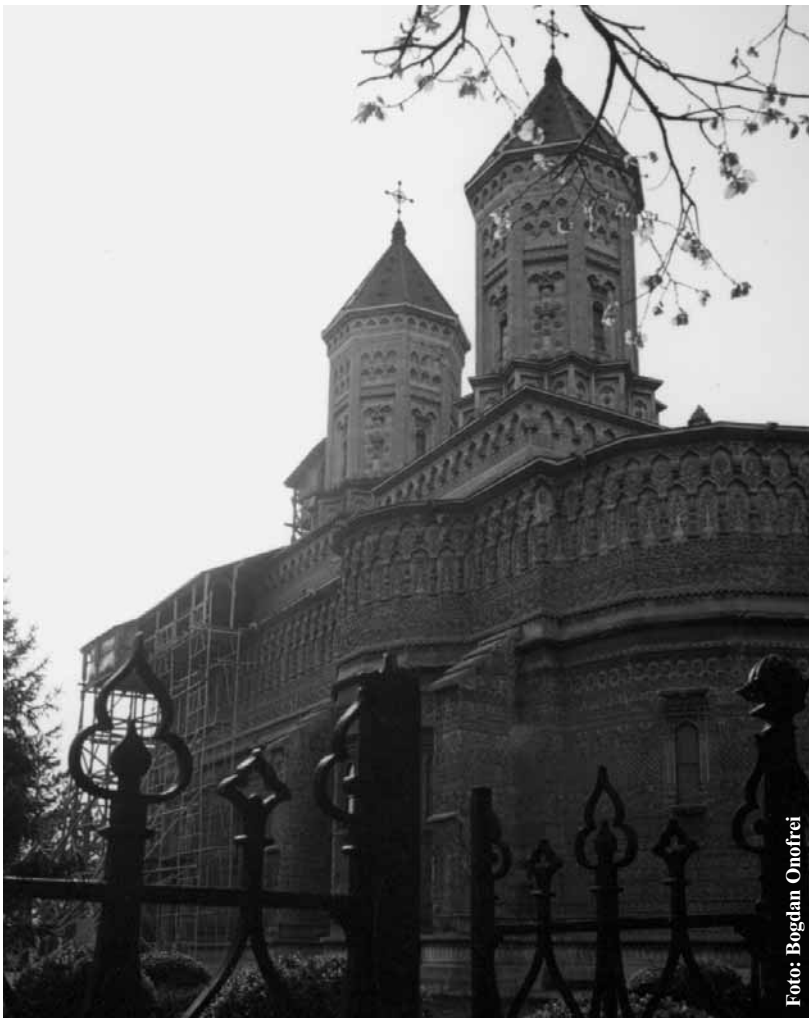

Foto: Bogdan Onofrei

la moarte nerespectând poruncile «păgânului împărat»? A certat Mântuitorul pe conducătorii religioși și politici ai Iudeilor? Numitu-i-a pe ei morminte spoite, pui de năpârci. A întemeiat Iisus o nouă Împărăție în lumea acesta păcătoasă? Funcția social politică a Bisericii se face prin rugăciune și fapte bune. Susținerea, chiar și indirect, a guvernelor corupte și a persoanelor este o participare la păcat. Aceste concesii au dus la o anumită corupție în sânul bisericii, la o coborîre a moralității preoțimii, la simonie pe scară foarte largă.

Biserica trebuie să se implice în politică

Biserica nu poate ieși din viața socială ducând cu ea, pe mai departe, toate aceste poveri. Desigur, sărăcia extremă a populației a adus toate aceste racile, dar aceasta nu este un motiv să lăsăm lucrurile să curgă mai departe așa. Biserica să se purifice în mădularele ei: ierarhie și credincioși. Fără milă pentru păcat, fără cruțare pentru rău. Politicienii de astăzi nu mai au nici un soldat adevărat, ci numai mercenari. Armata Bisericii este sfântă, sau, în orice caz, trebuie resfințită. Milioane de soldați stau în spatele ierarhiei, gata de o luptă spirituală, socială și politică dreaptă. Sute de mii de tineri educați, instruiți în școli, sfințiți prin credință, spovedanie și împărtășanie la timpurile cerute, stau în spatele ierarhiei. Asumați-i preasfinților! Ei sunt cei care v-au luat apărarea mereu, cu devotament, cu riscuri, dar când stângiștii i-au acuzat că sunt fundamentaliști – și sunt, dacă a nu te abate de la credință înseamnă fundamentalism – așa cum afirmă și IPS Bartolomeu, sau că sunt naționaliști și chiar legionari, nu i-ați apărat. Ei totuși rămân credincioși dragostei față de Biserică și de ierahia ei, fără teamă și fără compromis.

Să privească biserica la toți candidații la președinție, începând cu Năstase și sfârșind cu ultima apariție, Lia Roberts. Ce aduc aceștia toți? Ce armată reală de corupți sau imaginară au în spatele lor? Ambiții și ambițioși, dornici de îmbogățire, imorali, jefuitori.

Dacă Biserica nu va lega rănile poporului, cine o va face? Dacă Biserica nu va hrăni pe cei înfometați, cine o va face?

Da! Biserica trebuie să se implice, în condițiile actuale de nemernicie, în viața socială și politică, dar nu în sensul politicianismului, nu în sensul de a susține un anumit partid – toate sunt corupte –, nici măcar în sensul de a-și forma un partid al ei, de oameni corecți, muncitori, nedornici de îmbogățire. Armata aceasta a bisericii are sute de mii de oameni vrednici, neînregimentați politic, credincioși, care se spovedesc, țin posturi și participă la slujbe cu regularitate, tineri valoroși și bătrâni înțelepți care nu au nici o șansă de a-și pune calitățile lor în slujba semenilor, fiindcă nici un partid politic nu are nevoie de oameni cinstiți care să spună în Parlament: *Opriți ticăloșia!*

Prin zecile de mii de preoți și de călugări spoveditori, care cunosc sufletul în adâncime al penitenților lor, aceștia pot recomanda Ierarhiei persoane demne care să candideze ca independenți. Biserica poate furniza suficiente semnături, chiar și pentru un președinte, fără aparatul corupt al lui Năstase și fără dolarii seducători ai Liei Roberts (care, bineînțeles nu se vor muta din contul ei în ajutorul săracilor). Trebuie să se înceapă cu funcțiile locale, cu primarii, în primul rând, care sunt prima rețea de corupție și să se ajungă până la funcțiile parlamentare.

Să se facă o cercetare atentă a duhului celor propuși, să nu fie oameni care au început spovedania și mergerea la biserică după ce au auzit că Biserica a luat anumite hotărâri și, mai ales, să se țină seama de părerile duhovnicilor.

Ierarhii să nu se teamă să aplice decizia Sfântului Sinod. Dacă un preot renunță la preoție pentru activitate politică, este foarte bine. Este de preferat un laic bun unui preot care-și face misiunea în silă și numai pentru că nu a mai fost ales de cetățeni. *Preoția nu este o rezervă viageră pentru un preot care a eșuat în politică*. Dușmanii Bisericii se ațin la toate colțurile pentru a ataca pe cei ce o slujesc. Toți aceștia sunt oameni care cred că au dreptul să cenzureze hotărârile Sfântului Sinod, ca și cum ei ar fi înlocuitorii Duhului Sfânt care a uns un arhiereu. Biserica este instituită de Iisus, Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat și El a plasat-o de-asupra a orice din lumea aceasta și din lumea întunericului «*iar porțle iadului nu o vor birui*» în veci. Amin! ■

Despre „reeducarea“ de la Piteşti cu Părintele Calciu (3)

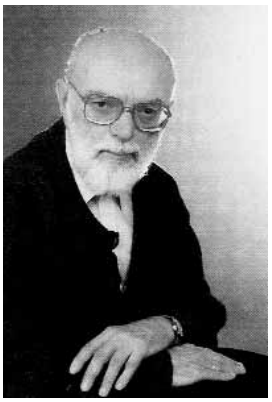

Nicolae
STROESCU STÎNIŞOARĂ

În octombrie 1994, dl Nicolae Stroescu Stînişoară a purtat o lungă discuţie despre cumplitul episod al „reeducării“ de la Piteşti cu Părintele Gheorghe Calciu, el însuşi trecut prin acest coşmar. Pentru o dreaptă înţelegere a acestui fenomen îngrozitor, urzit în laboratoarele regimului comunist, credem că este obligatorie publicarea acestei convorbiri.
În acest număr al revistei Rost redăm a treia parte a discuţiei.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *Deci, în loc să fie pedepsiţi cei care au introdus la Piteşti această operaţie criminală, trebuiau să fie pedepsiţi cei care au fost supuşi acestei acţiuni.*

Părintele Calciu: Asta făcea parte din sistemul lor. Victima trebuia să se autoacuze şi să devină criminalul pentru salvarea scenariului lor mincinos.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *Pînă la urmă ai ajuns şi dumneata pe banca acuzaţilor.*

Şi dumneata ce ai făcut la proces?

Părintele Calciu: Da, am ajuns pe banca acuzaţilor şi în toată perioada procesului, prin diverse torturi, mai puţine, cum să spun, mai puţină bătaie şi mai multă izolare, presiune, singurătate, foame, încercau să ne smulgă declaraţii care să le confirme scenariul, că am fost un agent şi că „reeducarea“ a fost o acţiune legionară. Fapt pe care l-am negat tot timpul. Încît, la un moment dat, ajunsesem ca după fiecare întrebare şi răspuns să semnez sub răspuns ca nu cumva să se adauge ceva, să se pună ceva ce nu declarasem. Pentru că ei uzau de asemenea metode. Îţi luau declaraţiile, te băteau, te supuneau unor presiuni psihice, te înnebuneau şi la urmă semnai tot ce îţi puneau în faţă. În instanţă am făcut acelaşi lucru, am spus că aceasta este o minciună, că „reeducarea“ a fost o acţiune care revine integral autorităţilor şi nu are nimic de a face cu substrate politice, constînd într-o tentativă de discreditare a comunismului dirijată din afară, aşa cum încercau ei să prezinte lucrurile.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *La ora aceea dumitale îţi era cunoscut numele lui Nikolski?*

Părintele Calciu: Sigur că da.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *Te gîndeai pe atunci că Nikolski ar putea să fie undeva la capătul firului?*

Părintele Calciu: Da, ştiam. Să vă spun o întîmplare. Prin 1950, prin primăvară, cînd începuseră acţiunile de plecare la Canal, am fost scos şi dus într-o celulă specială, unde doi deţinuţi, foşti prieteni de-ai mei, au venit şi m-au bătut. Mă scoteau în fiecare zi, mă ţineau acolo în celula specială, iar seara mă duceau înapoi în celula obişnuită. Mi-a fost destul de uşor aşa, pentru că mă întorceam între ai mei. Era o mare derută în celula noastră în care eram patru inşi. La început i-am acuzat pe cei doi, după aceea am avut senzaţia şi în final cred chiar şi azi că oamenii aceia în fond m-au prevenit. Foştii mei prieteni mă acuzau de nişte lucruri pe care le făcusem în celulă. Şi erau adevărate. Noi fusesem împreună, ei ştiau lucrurile şi mi le reproşau acum într-un mod prin care cred că vroiau să mă prevină de groaznica schimbare care s-a produs de încercarea care mă aştepta.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *Chiar dacă însoţeau aceasta cu nişte lovituri?*

Părintele Calciu: Da, bineînţeles.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *Deci, putem spune, că se salvau totuşi pe un alt plan, cel puţin în oarecare măsură, prin aceea că, lovindu-te, totuşi vroiau să te ajute.*

Părintele Calciu: Exact, pentru că ei îmi subliniau anumite lucruri, ceea ce devenea un fel de prevenire. Pentru că mulţi dintre cei care trecuseră prin Piteşti îmi spuneau „cînd ajungi în faţa lui Ţurcanu nu nega nimic“. Iar cei doi, chiar dacă mă băteau îmi aduceau în acelaşi timp la cunoştinţă faptele pe care Ţurcanu le şi deţinea despre mine. Eram foarte umflat în urma bătăii şi în timpul acesta am fost dus în faţa comisiei, unde era şi Nikolski. O comisie care ne trimitea la canal pe unii. Şi am văzut acolo o mulţime dintre colegii mei, dintre prietenii mei bătuţi, umflaţi şi care intrau în faţa comisiei şi, în momentul în care erau întrebaţi despre ce s-a întîmplat, spuneau: m-am lepădat de mişcarea legionară, m-am lepădat de ţărănişti, m-am lepădat de reacţionari, de acuma am devenit un om nou. Nu pricepeam nimic. Cînd am ajuns eu în faţa lui Nikolski, m-a întrebat „de ce eşti umflat?“. Se aştepta ca eu să spun la fel, că m-am rupt de trecut şi aşa mai departe. I-am spus, domnule, nu înţeleg, am fost dus într-o celulă şi am fost bătut de doi deţinuţi. Eu înţeleg să mă bată gardianul, dar de ce să mă bată deţinuţii? Nikolski a rîs şi a spus: „Încă ai colţi tari, dar o să ţi-i rupem noi“.

Nicolae Stroescu Stînişoară: *Este pentru prima oară cînd am un citat aşa de preţios, după Nikolski.*

➪

Părintele Calciu: Pe urmă m-am întors în celulă. Bineînțeles că n-am plecat la canal, deși aveam o pedeapsă mică, pentru că noi trebuia să trecem prin demascări, în care am și intrat de Sfîntul Nicolae, anul acela.

Nicolae Stroescu Stînișoară: *În această perioadă dominată de operațiunea Pitești, ai avut experiența - pe care mai tîrziu, în a doua perioadă a închisorii dumitale, ai avut-o - unui gest uman din partea unui gardian sau a unuia dintre slujbașii închisorii?*

Părintele Calciu: Da, am avut-o. Îmi aduc aminte de Georgescu care era un gardian și rău, și bun. Nu știu prea bine de ce era un om puțin dezechilibrat, care i-a favorizat pe unii deținuți. Pe urmă a fost arestat și m-a pus la curent cu unele lucruri ce se petreceau sus sau jos, sau la camera patru. Ne spunea „vedeți, măi băieți, că veți ajunge și voi la camera patru spital". El ne informa într-un fel, foarte discret și la nivelul inteligenței lui. Noi însă în clipa aceea eram așa de încrîncenați, încît nu vroiam să ascultăm nimic. Am să vă spun o întîmplare: eram în celulă și cu noi era Mircea Șoltuz, un băiat care fusese în anul întîi sau doi la filozofie în Cluj. Mircea Șoltuz ne spunea (deja știam de acțiunea de la Pitești și așteptam, din clipă în clipă, să intrăm în focul acesta): „Ceea ce mă tulbură pe mine nu este faptul că mă duce și mă bate și le place ce s-a întîmplat cu mine, mai denunț poate niște oameni cu care am avut relații. Mă tulbură ceea ce se va petrece după aceea". A fost un om cu intuiție extraordinară. Trebuie să spun că noi, din clipa în care el a făcut această declarație, l-am izolat puțin. Am zis, iată un om slab, care e gata să spună probabil ce a discutat cu noi, că multe se spuneau în celulă, sau ce a fost afară. Nu înțelesesem atunci substratul adînc diabolic al acțiunii de la Pitești. Mai apoi, după ce am trecut prin ea, mi-am adus aminte de ce a spus Mircea Șoltuz.

Nicolae Stroescu Stînișoră: *În continuarea profeției lui, ce s-a întîmplat după aceea cu oamenii? Știm că unii dintre gardieni și dintre oamenii din conducerea închisorii au fost condamnați, cel puțin de formă.*

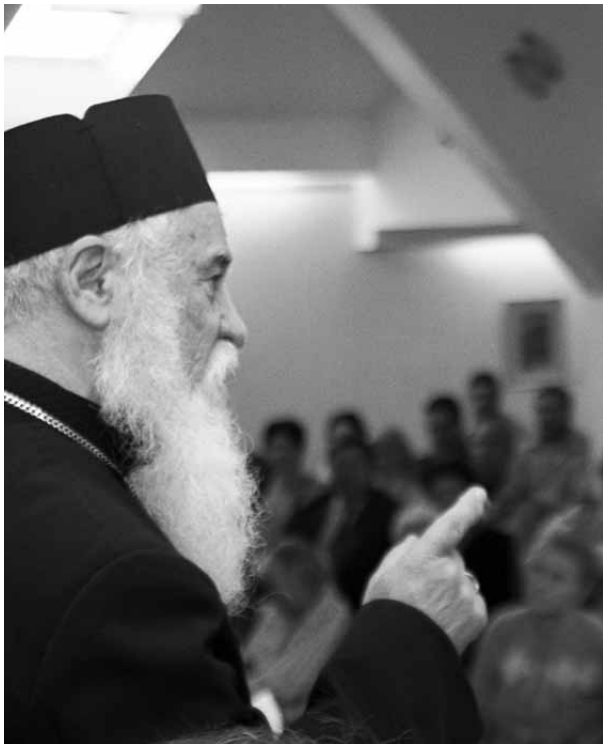

Părintele Calciu: Da.

Nicolae Stroescu Stînișoară: *Ai rămas în închisoare. O parte din cei de la Pitești au continuat să acționeze ca niște roboți, perpetuund mișcarea care le-a fost imprimată, de a fi intrumente ale Securității, ale conducerii închisorilor. Cum vezi valurile acestea iscate de furtuna neagră de la Pitești? Au slăbit încet, încet? Care au fost urmările?*

Părintele Calciu: Acolo unde grupurile de studenți care au trecut prin „reeducare" au fost aruncați compact în mijlocul celorlalți deținuți și menținuți sub supraveghere continuuă a fost mai greu. Căci ei rămîneau legați între dînșii prin spaimă, prin teroare și prin spionajul reciproc. Acolo unde ei au fost mai puțini și risipiți în masa celorlalți a fost mult mai greu. Ce s-a întîmplat după aceea în 1954, 1955, 1956, nu mai știu, pentru că eu am fost, după proces, împreună cu Lică Negulescu, cu Marcel Petrișor, cu un grup din procesul nostru și un alt grup care nu avea nimic de a face cu noi, am fost puși în aceeași „corabie a morții" (de-spre care am vorbit în prefața cărții lui Bacu), la Jilava, unde am stat pînă în 1956 cu Costache Oprișan, cînd am fost dus înapoi la Aiud, la Zarca, unde am stat tot timpul izolat.

Nicolae Stroescu Stînișoară: *Părinte Calciu, cred că acesta este un capitol cu care putem să considerăm că am parcurs etapa care ne preocupă. Poate ar mai fi o întrebare, totuși. Din relatarea dumitale rezultă că acolo erau tineri studenți, proveniți din mai multe direcții, prepondereнt cu idei naționale și creștine. Din punct de vedere politic existau de asemenea mai multe coloraturi, inclusiv național-țărăniști, monarhiști și alte curente. Acest infern, mai întîi viața dinainte de infern, pe urmă infernul și ce a urmat, nu a reușit să facă să se creeze cu cei care au supraviețuit spiritual o solidaritate mai presus de orientările politice?*

Părintele Calciu: Ba da, sigur că da. De altfel, trebuie să înțelegeți că noi fiind toți tineri și afiliați fie la legionari, fie la țărăniști, fie în altă parte, nu eram de fapt politicieni. Noi eram uniți prin aceeași dragoste de țară, prin credință și prin lupta comună, încît între noi nu existau dispute de ordin politic așa cum am constatat că existau între bătrîni. Noi eram uniți în același ideal de rugăciune, de credință și de dragoste de neam.

Nicolae Stroescu Stînișoară: *Din cîte îmi amintesc, din cele care le-am trăit și eu, era vorba în primul rînd de împotrivirea la comunizarea țării, împotrivirea la distrugerea identității spirituale și naționale a României. Așa că tinerii se simțeau atrași de orice mișcare și de orice posibilitate pentru ei de acționa împotriva acestui totalitarism impus de tancurile sovietice. În așa fel încît era într-adevăr o solidaritate spirituală, o dăruire și o disponibilitate la jertfă în rezistența împotriva tiraniei.*

Părintele Calciu: Da, sigur că da. Noi nu aveam nici un fel de prejudecăți politice, noi ne simțeam uniți, ne iubeam unii pe alții, ne ajutam, eram, ca să spun așa, o comunitate armonioasă în care făceam o opoziție comună.

(va urma)

Biserica Ortodoxă din Oltenia în timpul stăpânirii austriece

(1718 – 1739)

După dezastrul de la Viena din 1683, Imperiul Otoman a pierdut multe teritorii în Sud-Estul Europei, care vor fi anexate cu timpul de către Imperiul Habsburgic. În perioada maximei sale expansiuni în Sud-Estul Europei, realizată prin pacea de la Passarowitz, Imperiul Habsburgic a anexat și cele cinci județe ale Olteniei (Dolj, Gorj, Romanați, Mehedinți, Vâlcea).

Cosmin OPREA

absolvent al Facultății de istorie și al unui curs de specializare în istoria Bisericii la Vatican, masterand al Facultății de Teologie Ortodoxă – București

Cucerită efectiv încă de la sfârșitul anului 1716 și începutul anului următor, Oltenia a fost încadrată de drept în hotarele Imperiului, în urma negocierilor de pace din vara anului 1718 , în virtutea principiului *uti possidetis*, care a conferit sancțiune juridică largului transfer de teritorii rezultat de pe urma desfășurării operațiilor militare.

Timp de douăzeci de ani, până în 1739, când trupele imperiale au fost înfrânte de către turci, provincia Oltenia s-a aflat sub stăpânire austriacă. Sfârșitul dominației austriece în Oltenia a fost recunoscută prin tratatul de la Belgrad, din 1739.

Interesul manifestat pentru această perioadă este mare, și aceasta datorită materialului documentar lăsat de administrația austriacă, care îngăduie o privire profundă asupra structurii societății românești în prima parte a secolului al XVIII-lea fiind de o calitate mai bună decât materialul intern contemporan, cât și formula nouă de guvernare impusă de austrieci în această provincie, care este una diferită de cea tradițională, boierească.

Clerul superior din Țara Românească a aderat încă de la început la mișcarea antiotomană în timpul războiului turco-austriac, contribuind din plin la crearea unei largi solidarități a forțelor ostile Imperiului Otoman și împotriva domnitorului Nicolae Mavrocordat.

Mai mulți ierarhi din Peninsula Balcanică ceruseră ajutorul imperialilor, ca arhiepiscopul de Ohrida, precum și alți episcopi și primați din Albania intraseră în corespondență cu principele Eugeniu de Savoia.

Două personalități marcante ale vieții bisericești, mitropolitul Antim Ivireanul și episcopul Damaschin de la Râmnic, au dat girul Bisericii muntene la lupta antiotomană și la politica pro-imperială. Cel dintâi și-a atras martiriul printr-o acțiune deschisă de împotrivire față de domnul fanariot (pusese la cale prinderea domnului fanariot), cel de-al doilea prin participarea, alături de fruntașii boierimii, la negocierile cu reprezentanții puterii imperiale.[1]

Organizarea vieții bisericești impusă de Viena

Îndată după ocuparea Olteniei de austrieci, un grup de boieri merg, în februarie 1717, la Viena ca să trateze în privința viitoarei situații a țării lor. În fruntea acestui grup se afla episcopul Râmnicului, Damaschin. Ei prezintă Consiliului Aulic de război (Hofkriegsrath) un memoriu, care consta din zece puncte și în care delegații își expuneau dorințele lor pentru a fi luate în evidență la viitoarea administrație a țării. Punctul al cincilea și al nouălea din acest memoriu sunt referitoare la Biserică. La punctul al cincilea delegația își exprima dorința ca Biserica Ortodoxă (sau greco-orientală, cum o numește memoriul) cum și preoțimea ei, să-și păstreze privilegiile de până atunci; iar la punctul al nouălea ca mănăstirile (dimpreună cu boierii și cu marii negustori) să fie scutite de încartiruiri de trupe.[2] Memoriul a fost adus la cunoștința împăratului. Împăratul, considerând că e de competența Consiliului Aulic, l-a trimis acestuia pentru a fi dezbătut. Consiliul a hotărât că până la luarea în stăpânire de drept a provinciei nu trebuie să le promită lucruri care nu vor fi realizate. Referatul Consiliului a fost trimis împăratului la 25 aprilie 1717 și aprobat de acesta la 30 mai 1717. Acest decret avea să servească și ca normă pentru administrația provizorie a țării.[3]

În ceea ce privește Biserica Ortodoxă și preoțimea ei, Consiliul spune că e știut cât de mult și cât de strâns sunt legați de religia lor românii și de aceea vor fi liberi să-și practice cultul. Mănăstirile nu vor fi împovărate cu încartiruiri de trupe, afară doar de cazul când rațiunea războiului (*ratio belli*) ar cere stabilirea de garnizoane în ele.[4] Cu această ocazie pentru a păstra bune relații și devoțiune față de împărat, Consiliul de Război propune să se dea deputaților la plecare, ca semn al

[1] Ș. Papacostea, *Oltenia sub stăpânirea austriacă* (1718-1739), Edit. Enciclopedică, București, 1998, p. 288.
[2] N. Dobrescu, *Istoria bisericii românești din Oltenia în timpul stăpânirii austriece 1718-1739*, București, 1906, p. 10.
[3] *Ibidem*.
[4] D. Furtună, *Preoțimea românească în secolul XVIII*, Vălenii de Munte, 1915, p. 97.

grației împărătești, câte o „distincțiune“ iar episcopului de Râmnic o cruce; ceea ce împăratul și încuviință. De asemenea, s-a mai luat o măsură pentru a favoriza clerul oltean și anume, la 1 iunie 1717, Consiliul a trimis comandantului din Ardeal, generalul Steinville, instrucțiuni, însărcinându-l să cerceteze cu ce nedreptățise domnitorul Nicolae Mavrocordat pe aceștia și să rezolve această situație în favoarea lor. Contribuțiile extraordinare de război fuseseră puse de Mavrocordat mai ales pe „spinarea mănăstirilor și a episcopiei de Râmnic“.

Toate petițiile și memoriile clerului ce fuseseră trimise Curții din Viena și principelui Eugeniu de Savoia, ca cele din iunie 1716 și 19 iulie 1718 cereau recunoașterea privilegiilor, libertatea religiei și alipirea Olteniei, Imperiului austriac, în fruntea lor semnând episcopul Damaschin.[5]

În decretul împărătesc cu data de 22 februarie 1719, adresat, pe calea Consiliului Aulic de război, comandantului din Ardeal, generalul Steinville, și prin care se reglementează întreaga administrație a Olteniei, cum și proclamația adresată, tot la 22 februarie 1719, populației din Oltenia de către împărat aflăm că, pe baza părerilor ce se formaseră în cercurile conducătoare de la Curte, împăratul dăduse, cu privire la Biserica Ortodoxă Română din Oltenia, următoarele dispoziții:

a) Se acordă libertatea religioasă și protejarea ritului ortodox;

b) Se suprimă orice dependență bisericească a episcopului de Râmnic și a celorlalți prepoziți bisericești din Oltenia, de mitropolitul Țării Românești; atât episcopul cât și prepoziții intră sub ascultarea mitropolitului din Serbia sau a unui alt mitropolit din țările ereditare ale Casei de Austria, precum se va hotărî ulterior;

c) Se ordonă a fi pomenit în biserici, la rugăciuni, împăratul, ca principe al țării, interzicându-se pomenirea țarului rus;

d) Se interzice amestecul clerului în afacerile seculare;

e) Se prevede cererea consimțământului de la Curte ca să se facă o alegere de egumen, după ritul grec;

f) Se specifică ca mănăstirile domnești să depindă în cele temporale de împărat, (ca principe al țării) respectiv de administrația locală și de Oberdirector. Patriarhilor orientali li se suprimă dreptul de a numi pe egumenii mănăstirilor închinate, cum și de a primi venituri sau pensiuni de la aceste mănăstiri; corespondența cu ei se interzice de asemenea clerului din Oltenia;

g) Egumenii la mănăstiri să nu se poată alege decât români, născuți în cele cinci județe;

h) În privința privilegiilor, scutirilor, decretul împărătesc adresat lui Steinville diferă puțin de proclamația adresată populației din Oltenia. Dar în afară de această deosebire, mai mult de redactare, fondul la amândouă actele în chestiune e același: privilegiile și scutirile vor fi cercetate mai întâi de administrație și apoi vor fi făcute cunoscute Curții spre a le confirma „ca să se vadă din aceasta bunăvoința împărătească față de popor“, spune proclamația;

i) Ca până la definitiva confirmare a privilegiilor, mănăstirile și locuințele preoților, în afară de *ratio belli* sau neapărata nevoie, să nu fie împovărate cu încartiruiri de trupe.[6]

Într-un memoriu cu data de 29 noiembrie 1719, adresat generalului Steinville și iscălit de episcopul Râmnicului, Damaschin și de patru egumeni: arhimandritul Ioan, egumenul de Orez, Ștefan, egumenul de la Bistrița, Ștefan de la Arnota și Pahomie de la Govora, adunați în mănăstirea Orez, găsim nemulțumirea conducătorilor Bisericii din Oltenia față de dispozițiile luate de Curtea de la Viena, cum și propuneri de luarea altor dispoziții. Memoriul constă din unsprezece puncte. Ei cereau următoarele:

1. Episcopia Râmnicului să fie ridicată la rangul de mitropolie, pe motiv că și altă dată a existat în această regiune o mitropolie în părțile Severinului, care mitropolie, înainte de ocuparea acestor locuri de către turci, avea sub dependența sa pe un „episcopus Mehediensis“. Subsemnații memoriului cer ca mitropolitul, a cărui reședință urma să fie la Râmnicu-Vâlcea, să fie consacrat de Patriarhul Constantinopolului, de care, în afară de consacrare, să nu mai fie întru nimic altceva dependent, să nu fie consacrat de arhiepiscopul Belgradului, căci Belgradul, spune memoriul, e inferior, ca rang, Amasiei, titlu pe care îl avusese mitropolia de la Severin, și pe urmă Belgradul însuși e dependent de patriarhia Ohridei. Ei spun că dacă boierii care au fost la Viena au făcut această cerere, au făcut-o fără știrea clerului din Oltenia. Episcopul nu și-a dat consimțământul. El a fost înștiințat de către alții care erau la Viena despre cele întâmplate. Semnatarii memoriului vor ca așa ceva să nu se facă. Punctul acesta e răspunsul clerului, în frunte cu episcopul, la dispoziția Curții, prin care, episcopul Râmnicului era supus unui mitropolit ortodox din țările habsburgice.

2. Cereau ca să se dea episcopului supravegherea și în cele temporale peste mănăstiri, alăturându-i-se în acest scop doi egumeni. Episcopul să aibă dreptul de a cere o dată pe an, la Crăciun, socoteală la toate lucrurile mănăstirii. Cel ce va fi capabil, să fie lăsat în continuare egumen, iar cel ce va aduce pagubă mănăstirii, episcopul și sinodul său să fie cei care să-l judece, pentru a-l obliga să plătească despăgubiri mănăstirii, să-l depună din egumenat, alegând apoi altul, pe care-l va alege episcopul și sinodul său, și făcându-l apoi cunoscut și Curții prin mijlocirea comandantului din Ardeal. Cererea aceasta e motivată:

a) Pe faptul că și mitropolitul din București avusese dreptul de a supraveghea toate mănăstirile, punând și depunând, cu știrea domnitorului, pe egumeni;

b) Dreptatea însăși (justitia quoque) cere ca mănăstirile să fie puse sub supravegherea episcopului local;

c) Nu mai puțin și canoanele bisericești. Această cerere este răspun-

[5] N. Dobrescu, *op. cit*., p. 11.
[6] *Ibidem*, p. 19-20.

sul la acea dispoziție a Curții prin care se stipulase ca mănăstirile în cele temporale să depindă de împărat, respectiv de administrația locală.[7]

3. Egumenii mănăstirilor să nu fie numai simpli călugări, ci să fie învestiți și cu preoția și să fie obligați să săvârșească adesea liturghia, ori să oficieze preoți călugări și nu de cei de mir, săvârșindu-se liturghia în fiecare zi. Să se dea episcopului dreptul de a pedepsi pe cei ce nu vor acestea.

4. Egumenii să nu aibă voie să alunge din mănăstire pe călugări, ci numai să pedepsească pe nesupuși după greșelile lor, întrebuințându-i apoi la serviciile mănăstirii. Nici călugării nu au voie să fugă dintr-o mănăstire într-alta sau să se ducă pe la biserici parohiale între profani, afară de cazul când ar fi trimiși cu vreo însărcinare oarecare. Egumenii să nu primească în mănăstirile lor călugări străini.

5. Nimeni să nu aibă voie să ridice o mănăstire sau biserică fără voia episcopului. și dacă cineva ar face o donație mănăstirii, să nu aibă dreptul de a pune egumen la acea mănăstire, precum se făcea.

6. Din călugării străini (de țară) să nu se facă episcop sau egumen, căci dacă ajung în mâna acestora bani sau obiecte ale mănăstirilor, pot lesne să le vândă, să facă bani și apoi să fugă din țară, după cum au și făcut mulți. Ca impediment la asemenea abuzuri, egumenii trebuie să fie aleși dintre oamenii din țară, de o credință și moralitate cunoscute. În acest punct, cererile conducătorilor Bisericii Române coincideau cu dispozițiile luate la Curtea de la Viena.

7. Să nu fie permis episcopului să ia cu forța ceva de la mănăstiri, ci dacă mănăstirea, din vreo cauză oarecare i-ar veni cu ceva în ajutor, să se mulțumească episcopul cu ceea ce îi poate da egumenul.

8. Episcopul să fie obligat să instruiască pe preoți și să pedepsească pe cei ce nu ascultă, pe cei ce nu fac sau nu-și împlinesc regulat datoriile lor bisericești, săvârșirea Sfintei Liturghii.

9. Preoții să nu aibă voie să treacă de la o biserică la alta, nici egumenii sau boierii să primească preoți străini în bisericile lor, ci să-i trimită la episcop ca să-i cerceteze, dacă într-adevăr sunt preoți, dacă au cărți de preoție de la cel care i-a hirotonit, sau nu.

10. Înființarea a două școli: una românească la Râmnicu-Vâlcea, sub îngrijirea episcopului, plătind mănăstirile și preoții pentru această școală cheltuielile ce vor necesita dascălii și școlarii săraci; altă școală, a boierilor și a provinciei, care se vor îngriji în același timp și de cheltuielile ce va necesita acea școală.

11. Mai cerea ca pe lângă fiecare egumen să se pună câte un eclesiarh și câte un părinte mai bătrân ca să înregistreze toate veniturile și cheltuielile mănăstirii.[8]

Memoriul, prin cele dintâi două puncte, lua o poziție opusă la cele ce împăratul hotărâse deja încă de la 22 februarie. Nu sunt documente care să ateste faptul că Curtea de la Viena a revenit asupra celor hotărâte. Dacă episcopul și egumenii nu puneau în fruntea memoriului lor cele două puncte importante: independența episcopiei Râmnicului, ridicarea ei la rangul de mitropolie, precum și acordarea supravegherii peste mănăstiri episcopului și nu făceau prin aceasta punctul fundamental al cererii lor, poate că Împăratul îl lua în considerație, deși venea cam târziu, poate că se ajungea la ceva, mai ales că memoriul conținea, în celelalte puncte propuneri care, dacă s-ar fi realizat, nu erau decât salutare, precum era înființarea unei școli românești la Râmnic, introducerea disciplinei în mănăstire și la biserici. Dar Curtea se pronunțase deja în această privință și nu a schimbat nimic.[9] *(va urma)*

[7] *Ibidem*, p. 22.
[8] *Ibidem*, p. 23.
[9] *Ibidem*.

Pr. Amfilohie: „Înțeleg naționalismul ca folosire a tezaurului românesc în scopul plinirii evanghelice“

Părintele Amfilohie s-a născut la 29 decembrie 1967, la Buzău, sub numele de mirean Ion Brînză. Inițial, pasionat de artele marțiale, cu dragoste pentru disciplină și lipsit de egoism, a urmat Școala Militară de Aviație. Dragostea pentru Dumnezeu, sădită în sufletul său de părinți, a crescut în timp. În anul 1990 a intrat în mânăstire. A fost ucenic al Părintelui Cleopa Ilie de la Sihăstria, apoi a viețuit cîțiva ani la mănăstirile de pe muntele Athos. A primit preoția în1998 la mănăstirea Petru Vodă - Neamț. În 1999, a pus temelia Mănăstirii de maici „Adormirea Maicii Domnului“ de la Diaconești Bacău, unde este duhovnic.

– Părinte, vă știu preocupat de soarta tineretului. Care credeți că este cea mai gravă problemă a tinerilor de azi?

– Tineretul român trece printr-o mare criză de educație. *Familia*, școala, armata și chiar Biserica nu mai au rol formativ pentru tineret, au slăbit foarte mult în rostul lor. Familia – dacă mai naște copii, mai are ce să crească. Însă, de o lungă perioadă, mortalitatea depășește natalitatea la noi. Tinerii nu-și doresc copii, nu cunosc rostul familiei și nici nu sînt ajutați să-l înțeleagă. Este o lipsă de preocupare a părinților pentru copii, poate și din cauza vieții pe care o duc. Iată de ce, fără creștere adecvată, fără supraveghrea părinților nu mai putem vorbi de cei „șapte ani de acasă“. Să nu ne mire deci că românii își pierd bunul-simț, respectul pentru valori, nu se deprind să fie corecți și muncitori de mici.

Armata română merge spre desființare. Altă dată era menită să scoată omul erou, omul de jertfă, călit, curajos, disciplinat. Azi, nu mai poate să-i dea românului acea structură care l-ar ajuta în viață.

Școala – care trebuie să formeze omul cult, studios, respectuos, deștept, interesat de cultură – a devenit un loc în care se simte o atmosferă de decădere morală, de delăsare; în școală au pătruns droguri, profesorii nu mai au autoritate asupra elevilor.

În sfîrșit, nici *Biserica* nu se mai implică serios în educația tinerilor. Nu se ocupă nimeni din Biserica, la modul concret, nici de educația tînărului călugăr, darămite în cea a unui mirean. Nu e de ajuns să-i spui omului ce e voie și ce nu e voie, trebuie să-i și explici de ce și să te apropii de el, cu sufletul, pentru a-l ajuta să își însușească învățătura. Mai avem noroc de duhovnici, care să ne mai lămurească în unele privințe. Evident, există loc de îndreptare și nu trebuie să ne pierdem nădejdea în Biserică. Trece și Biserica prin mari încercări, ca și întreaga societate. Dar chiar dacă Biserica și-ar face datoria exemplar, fără greșeală, tot n-ar putea scoate țara din ruină doar cu omul blînd și smerit. Dacă tînărul este lipsit de celelalte calități, pe care ar putea să i le dea celelalte centre de educație, își începe viața cu un mare handicap.

– Unii cred că-și suplimentează educația, că absolvă „școala vieții“ în cartier și în fața televizorului…

– Educația la televizor este o mare capcană. Timpul petrecut în fața televizorului e timp mort. Mintea pierde putere lăuntrică; se concentează la lucruri fără importanță, nu acumulează cunoștințe care să-i fie de folos pe parcurs. Dacă ești un televizoman ajungi să confuzi adevărul cu minciuna și te-ai nenorocit. Adevărul se relevă, el nu se află de la televizor. Doar o televiziune sută la sută ortodoxă ar fi bună pentru minte și suflet. Altminteri, mai bine renunți la televizor și niciodată nu vei fi păgubit. Dacă era de folos, Hristos venea cu televizorul, nu era nevoie să-l inventăm noi. Scopul vieții noastre este mîntuirea – iar televizorul nu ne ajută să ne atingem acest scop. Eu am trăit cu televizor în casă pînă acum 14 ani. De atunci nu simt nevoia lui și nici nu cred că sînt mai puțin informat.

– În ciuda slăbirii centrelor de educație, în pofida unei istorii recente traumatizante, cu toate greutățile de astăzi, se mai ridică tineri de valoare, crescuți în spirit creștin. În jurul lor s-ar putea coagula o generație care să se lupte pentru renașterea spirituală a acestui neam?

– Păi să privim în trecutul nostru și vom ști ce avem de făcut. Eroismul și sfințenia sînt cele două căi de salvare ale noastre. Eroii – au făcut istoria laică, iar sfinții pe cea bisericească. Să învățăm să-i recunoaștem pe sfinți și pe eroi, să-i cultivăm și să ne silim să le călcăm pe urme.

Este foarte mare lucru să crești în preajma unui erou, să-l simți, să trăiești în cîmpul lui de influență. Eroul îndrăznește, revoluționează, pune în mișcare potențialul de luptă, de muncă, de răbdare. Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul nu sînt porecle, ci nume de eroi, care au făcut istoria.

Vecinătatea unui sfînt ne este și mai mult de folos. Aceste prezențe vii ne fac să înțelegem că avem un suflet de mîntuit, că sîntem chemați să practicăm virtutea, că avem o altă dimensiune a vieții, că mergem spre învierea cea veșnică. Binele de aici nu e doar un bine moral, ci este o treaptă într-un urcuș duhovnicesc spre îndumnezeire, spre desăvîrșire, căci sîntem fii lui Dumnezeu și sîntem chemați spre nemurire.

– Totuși, ce-i de făcut ?

– Avem datoria să ne autoeducăm. Doi cîte doi, trei cîte trei, să formăm mici familii unde să căutăm să ne desăvîrșim. Pînă Dumnezeu va rîndui un om providențial, un viteaz, un sfînt care să ne adune pe toți la un loc, să păstrăm cu orice preț aceste valori.

Lupta noastră este una de rezistență creștină, este un creștinism de rezistență. Să păstrăm în noi sfințenia vieții și eroismul strămoșesc. Să lecturăm istoria adevărată, să ne aprindem sufletește de acest mod de viață, să știm cum să răbdăm și noi și mucenicia, și munca, și lupta, să înțelegem datoriile noastre. Virtutea să fie modul de viață al nostru și să nu încetăm a tinde spre perfecțiune în tot ce facem.

– Ce datorii mai are tînărul?

– În primul rînd, datoria față de Dumnezeu și față de biserică. Apoi, datoria față de țară și neam, față de familie, față de generație. Asta în linii mari. E bine să cunoaștem aceste îndătoriri. Știm mersul dolarului, mersul trenurilor, tabelul lui Mendeleev, sumedenie de formații de muzică, dar nu mai știm poruncile Bisericii – pe care Hristos a instituit-o cu prețul sîngelui său. Nu ne cunoaștem bine credința, de aceea sîntem ușor de ispitit. Le fel de slabi sîntem în dragostea noastră față de țară și neam. Nu ne aflăm întîmplător în acest spațiu, carpato-danubiano-pontic, dar n-am învățat să prețuim îndeajuns această țară binecuvîntată. Dacă noi azi sîntem aici, este pentru că înaintea noastră strămoșii noștri s-au jertfit. Și iată că mai apare o mare datorie: față de înaintașii noștri. Ei au apărat, cu prețul vieții, românismul și Ortodoxia, care sînt indisolubil legate.

Acest neam va dăinui cîtă vreme se va păstra cultul strămoșilor noștri. Sîntem deci datori să mergem pe aceeași linie de jertfă, dar și să le cinstim memoria.

De asemenea, avem o datorie față de familie. Familia este un loc sacru în care omul poate să-și dezvolte toți talanții primiți la Botez.

Mai avem o datorie față de generația noastră. Nu putem fi nepăsători față de tinerii, colegii noștri de generație, care se pierd pe cale din lipsă de ajutor duhovnicesc, de educație, de sprijin sufletesc și moral; se pierd în activități care îi pierd, îi distrug. E mare lucru solidaritatea de generație. S-a pierdut spiritul camaraderesc. Și fără solidaritate, nu vom putea face față unei provocări importante: pe urmele noastre apasă viitorul acestei țări.

Împreună putem forma o echipă puternică, chiar dacă fiecare luat separat are slăbiciunile și căderile lui. Trebuie să experiem forța muncii colective, forța rugăciunii colective. Individualismul a distrus totul. Criza de educație ne-a adus aici. „Fă ce vrei! Fă ce-ți place“ – astea-s lozincile veacului, care ne fac mare rău.

– Cineva v-ar putea reproșa că aveți un discurs naționalist…

– Sînt și voi rămîne naționalist. Naționalismul îl văd așa: folosirea tezaurului românesc în scopul plinirii evanghelice. Să folosim tot ce ne este la îndemînă românesc: cultură, tradiție, istorie, ca să-l mărturisim pe Dumnezeu, să împlinim Evanghelia în chip românesc. Așa s-o facă și bulgarul, și rusul, și grecul. Și asta nu va duce niciodată la șovinism.

❑ **Interviu realizat de Horia BRAD**

Părintele Amfilohie în chilia sa de la Mănăstirea Diaconești

O teologie ortodoxă a politicului? (2)

– cinci răspunsuri românești –

Sergiu TOFAN

Teodor M. Popescu (1893-1973) a fost unul dintre cei mai importanți teologi ai Bisericii ortodoxe române, ilustru specialist în istoria universală a Bisericii, cu strălucite studii la București, Atena, Leipzig și Paris, ani mulți profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București.

Marele teolog și istoric nu putea fi indiferent la problematica politicului. Astfel că, în 1934, el ține o conferință, la sala Dalles, cu tema „Misiunea creștină a statului" care va fi publicată în volumul *Probleme actuale în Biserică și Stat*, în care au mai semnat S. Pușcariu, R. Cîndea, N. Minovici, S. Mehedinți ș.a.

Savantul începe prin a constata că, în natura umană, rezidă și sociabilitatea și religiozitatea. Istoria scoate în evidență strânsa legătură între stat și religie. Deși „state și religii au trecut, concepția a rămas" (p. 107). Această concepție a fost acceptată și adoptată și de creștinism, religie revelată și absolută, „cea mai spirituală și mai revoluționară dintre religii". Încă de la început, creștinismul a afirmat originea divină a autorității și a statului, chiar și în timpul celor mai crude persecuții, propovăduind necesitatea slujirii statului nu numai de teamă ci și din datorie morală. Pentru vechii evrei, marea „crimă" a lui Hristos a fost loialitatea față de statul roman. La rândul său, prin creștinare, statul (încă, de la începuturile lui, instrument al Providenței) a ajuns să slujească Biserica. Suveranii ortodocși, de la cei bizantini la cei de după, se bucurau de privilegii religioase. Din totdeauna, „statul este un colaborator al Bisericii în slujba omenirii și, pentru aceasta, un serv al divinității". „Un mandatar și un econom îndrituit să asigure pe pământ o ordine morală, care trebuie să imiteze și să reproducă în mic pe cea din lumea cerească. Ordinea este de esență divină și lumea este ordine" (p. 110). Încă vechii greci numeau lumea cu termenul *kosmos* care, la propriu, înseamnă „ordine"…

Biserica a convertit popoarele și cu ajutorul Statului. Au fost și greșeli și abuzuri? Da, dar acestea nu se datorau misiunii creștine, ci „înțelegerii și realizării ei, din cauza oamenilor și împrejurărilor", întrucât „Statul a abuzat adesea de puterea politică, Biserica uneori de cea spirituală" (p. 112).

Astfel, principiul după care Biserica și Statul nu se pot nici ignora, nici combate este valabil și în vremurile moderne. Misiunea creștină este, în primul rând, a Bisericii, dar această misiune are datorii și față de cele pământești astfel încât ea are nevoie și de ajutorul statului. De pildă, răspândirea Evangheliei la neamuri a fost ușurată de „formarea și întărirea celui mai mare și mai bine organizat stat vechi, care a fost statul roman: stat universal și cultural, stat de legi și de ordine" (p. 114). Pe de altă parte, creștinismul apusean a avut mult de suferit după căderea Imperiului Roman de Apus.

Teodor M. Popescu arată că între ortodoxie și catolicism există deosebiri de esență și în ceea ce privește concepția despre raportul Biserică–Stat. „Episcopul rebel și strateg, și Papa în primul rând, a fost una dintre cele mai triste forme ale negării ideii creștine de ierarhie, ca și de Stat" (p. 117). În schimb, în ortodoxie, Biserica a admis independența Statului față de ea, „încadrându-se, disciplinată și leală, în el" (p. 117).

Lumea românească scoate în evidență o situație privilegiată: și Statul a îndeplinit o misiune creștină, și Biserica a slujit cauzei naționale. „Sentimentul nostru național, adică cel prin care ne-am afirmat și menținut ca popor, a fost în primul rând și a fost timp de secole credința, ea a fost conștiința noastră națională; (…) Biserica a fost marea creatoare și promotoare a culturii naționale, ea a făcut educația poporului" (p. 119).

În timp, însă, în relația Biserică-Stat s-au produs modificări esențiale întrucât Statul însuși s-a schimbat, în sensul laicizării și profanizării până la pierderea conștiinței creștine. „Religia unui individ poate fi o chestiune particulară și indiferentă, religia unui popor însă nu. Se face adesea o greșeală mare cât un păcat de stat, când se concepe și se tratează religia poporului ca o chestiune particulară. (…) Că Statul se declară tolerant, este just și necesar. Dar când indiferența lui este doar un pretext ca să se dezintereseze de religie și să o neglijeze, eventual chiar să o lovească sau jignească, nu mai poate fi toleranță" (p. 121).

Statul are datoria poate nu atât față de Biserică cât față de popor (pe care pretinde că-l reprezintă) de a îndeplini o misiune religioasă. „Dacă poporul formează politic Statul, religios el formează Biserica. (…) Biserica este o necesitate națională, cea mai mare necesitate în ordinea celor spirituale" (p. 123).

În raport cu poporul, Biserica este mai necesară decât Statul, întrucât, în absența Statului (cu toate ale lui), poporul a putut supraviețui. N-ar fi putut, însă, fără credință și Biserică.

În fond, arată Teodor M. Popescu, Stat laic înseamnă Stat popular. Deci, „când statul laic ar recunoaște și-ar satisface toate cerințele poporului, afară de cele religioase, el ar comite o flagrantă contrazicere între vorbe și fapte, pentru că poporul se știe și se vrea religios" (p. 125).

Pe de altă parte, Statul însuși este obiectiv interesat într-o consistentă misiune creștină, de sprijinire a Bisericii deoarece ea este „campioana ordinii de stat și a legalității". „Este un mare interes al statului ca să aibă cetățeni buni și nici o instituție nu contribuie la aceasta cât Biserica" (p. 128). În esență, „ideea morală are în rosturile statului o importanță covârșitoare" (p. 134).

Criza instituțională și economică, reclamată în 1934 de Teodor M. Popescu (și de noi astăzi), este, în fond, una morală. „Morale sunt, de aceea, în primul rând, și remediile ei" (p. 136). De exemplu, Statul este dator să fie alături de Biserică în opera de asistență socială întrucât, „secularizând imensele averi mânăstirești (…), Statul a luat asupra sa îndatoriri social-creștine" (p. 138).

Autor al unei monumentale opere care nu a ignorat nici una dintre disciplinele teologice, Părintele Dumitru Stăniloae (1903-1993) a dovedit o acuitate excepțională a simțirii tuturor durerilor acestei lumi și o capacitate pe măsură de a-i sesiza sensurile.

În paginile cărților lui se găsesc răspunsuri la multe dintre întrebările pe

care noi înșine ni le punem sau pe care veacul ni le aruncă în față cu cruzime.

D. Stăniloae nu s-a îndoit o clipă nu numai de adevărul și de autenticitatea creștinismului, dar și de faptul că „dreapta credință“ este singura, prima și ultima șansă a unei omeniri în plină derivă: „O renaștere spirituală și o conviețuire superioară nu se vor realiza fără ajutorul lui Dumnezeu. Și Dumnezeu va da omenirii tot ajutorul Lui dacă ea va voi să-l primească. Dar dacă ea nu va voi să primească ajutorul lui Dumnezeu, El nu o va ajuta. Dumnezeu a dat omului un statut ontologic atât de respectat chiar de El, încât omul rămâne în existență, chiar alegând o viață contrată lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea să ajute omenirea, comunicându-i fericirea iubirii Lui. Dar iubirea lui Dumnezeu nu se impune omului cu sila. Omul nu poate fi deci făcut fericit de Dumnezeu fără voia lui, dar poate fi ținut de Dumnezeu în existență fără contribuția lui“.

Prea adesea, însă, omul își caută fericirea dincolo sau în afara lui Dumnezeu. Marea dramă a secolului nostru (teatrul unor spectaculoase explozii de științificitate și erudiție) este dominația pe care *analiticul* a reușit să și-o instaureze asupra *sinteticului*: „Metoda analitică a descompus unitatea elementelor chimice care făcea natura promovatoare de sănătate și a declanșat forțele contrare între ele care pot fi folosite spre dezorganizarea naturii și spre distrugerea vieții omenești. Tendința analitică face pe fiecare individ și neam să-și vadă numai dreptul său la existență și a dat naștere unor sisteme politice exclusiviste care nu vor să găsească pacea prin înfrânarea fiecăruia de la exclusivism. Unora li se pare că, mergând mai departe pe această cale analitică, despărțitoare, ajung la multă putere. De aceea, ea poate duce, prin folosirea forțelor contradictorii și a unor concepții de viață, la fel de contradictorii, la distrugerea omenirii. Dar cred că omenirea ar putea trage, din rezultatele la care a dus-o știința și filosofiile sale analitice, și concluzia că trebuie schimbată metoda de gândire și de comportare: adică să adopte metoda înțelegerii sintetice, care nu poate fi practicată fără recunoașterea smerită a fiecăruia în fața celorlalți, fără recunoașterea egalității în drepturi a tuturor. Dar smerenia înseamnă a recunoaște că rânduiala universului și conviețuirii omenești este o realitate dată de un Orânduitor mai presus de noi. Smerenia reciprocă între noi și față de ordinea naturii își ia puterea din smerenia în fața Creatorului și susținătorului lumii. Dacă va alege acest lucru, viața omenească, ajutată de cunoașterea mai amănunțită a părților naturii, de experiențele acumulate din încercările de a organiza în diferite moduri relațiile sociale, ar putea să se înalțe la un nivel de spiritualitate, de înțelegere a existenței și de conviețuire socială, superior celor anterioare“.

Aceasta este adevărata *energheie* a Ortodoxiei. Vechii greci înțelegeau prin energheia un rezervor de forțe sau de puteri din care se consumă (cu mai multă sau mai puțină socoteală) și care trebuie, periodic, realimentat. Sensul originar al cuvântului este *acțiune*, *activitate* sau (am adăugat noi) de *lucrare*.

Cu cât Ortodoxia (prin ierarhia, preoții și credincioșii săi) va fi mai ea însăși, cu cât își va face glasul auzit, va fi mai prezentă în toate cele ale omului (deoarece nimic din ceea ce este omenesc nu poate și nu trebuie să-i fie străin) cu atât „energheia“ sa va mântui lumea. Este doar una dintre lecțiile de mântuire pe care ni le-a lăsat Părintele Dumitru Stăniloae.

Calitățile majore ale operei Părintelui Dumitru Stăniloae sunt, pe de o parte, excepționala ei sensibilitate la problemele lumii acesteia și, pe de altă parte, puterea ei de a schița măcar unele dezlegări ale dilemelor lumii. În 1937, D. Stăniloae publica un articol, *„Cele două împărății“*, în care sintetiza cu măiestrie viziunea creștin-ortodoxă despre Stat și despre relația Bisericii cu el.

Problema Statului trebuie abordată în conexiune cu cea a legii, ca principal instrument al Statului. Legea este „mijlocul de a sta în calea dezordinii (…) nu prin îndemn, nu prin rugăminți, ci prin porunca prevăzută cu putere de lege“. Paradoxul și slăbiciunea legii rezidă în faptul că ea, deși menită să împuțineze răul, de multe ori îl sporește, deoarece, adesea, la rău legea răspunde cu alt rău. Este dar legea ceva în afara lucrării divine? Putem, deci, să ne lipsim de ea? Nicidecum. Ea a fost instituită de Dumnezeu după ce protopărinții Adam și Eva au comis păcatul neascultării, introducând răul în Creație. De-a lungul istoriei precreștine, pe măsură ce a sporit răul, s-au înmulțit și legile. Și nu se putea altfel. A fost voia Domnului. Instituirea regalității nu a fost prea plăcută lui Dumnezeu (deoarece ea, regalitatea, are tendința, aproape firească, de a se autonomiza în raport cu izvorul puterii ei, precum și cea de a funcționa samavolnic). Cu toate acestea, împărăția lumească s-a făcut cu voie, cu

putere și har de la Dumnezeu, întrucât, fără ea, răul în lume s-ar fi înmulțit neînchipuit. Menirea fundamentală a Statului este „să știe pe Dumnezeu ca adevăratul Împărat și să țină legea dreaptă".

Istoria mărturisește însă că, prea adesea, „Statul devine un paznic autonom al unei legi nedrepte". Aceasta este, în fond, esența istoriei universale.

Venirea Mântuitorului (Fiu întrupat al lui Dumnezeu, El însuși Dumnezeu) a schimbat radical perspectiva. Împărăția întemeiată de El nu mai este una a legii și a constrângerii, ci una a iubirii și a deplinei libertăți. Omul nu este silit, ci rugat să se mântuiască. În această nouă Împărăție, funcția esențială a Împăratului nu este pedepsirea, ci slujirea.

Cum se face, dar, că după venirea Mântuitorului și întemeierea Împărăției Lui, legea (poruncitoare și silnică) nu a dispărut din lume? Aceasta s-ar fi putut întâmpla doar dacă toți oamenii ar fi primit și urmat Cuvântul lui Dumnezeu. Or, așa ceva nu a fost să fie. Doar foarte puțini oameni și-au folosit bine libertatea dăruită cu atâta mărinimie de Dumnezeu. Dacă în cel ce L-a primit pe Hristos nu mai domnește păcatul ci Harul, „cel care nu-i creștin și nu împlinește ceea ce cere Mântuitorul (…) rămâne supus legii și pazniculuiei, Statul". Biserica nu poate ignora sau disprețui legea și ordinea, deoarece, în condiții de haos social, Biserica însăși va fi împiedicată în îndeplinirea misiunii ei. „Pentru acești oameni sunt (…) necesare împărăția harului care să lucreze cu iubirea pentru transformarea răului din cei în bine și împărăția legii pentru a-i împiedica, până se desăvârșesc, să tulbure ordinea socială. Același om, pentru aceeași faptă rea, este iertat de Biserică și pedepsit de Stat". Pe această bază se instituie respectul Bisericii față de Stat (ca alt instrument de luptă a lui Dumnezeu împotriva răului).

Legea și celelalte instrumente ale Statului nu pot fi obiectul criticii Bisericii, cât timp ele stau „în serviciul ordinii drepte".

Ținând seama de faptul că asprimea sancțiunilor Statului depinde de starea morală a cetățenilor, Biserica poate, indirect, interveni în sensul diminuării acestei asprimi, prin îmbunătățirea stării morale a societății.

Teza romano-catolică după care Statul este supus Bisericii (care L-ar reprezenta pe Creator) nu se susține întrucât trebuie făcută distincția între funcția de Creator a lui Dumnezeu (funcție ce se extinde universal, ca „apărător al Creației prin „pedeapsă") și cea de Mântuitor purtător al „iubirii pure", „detașată cu totul de funcția Sa de purtător al Legii"). Or, Biserica îl reprezintă pe Dumnezeu Mântuitorul și, de aceea, nu-și poate asuma funcțiile și metodele Statului. Biserica este, într-adevăr, superioară Statului „pentru că îndeplinește ceva mai mult ca Statul: crearea binelui în om". „Dar în starea actuală de păcat lucrarea ei are lipsă de temelia pusă în Stat, de ordine. În nici un caz nu poate îndeplini Biserica lucrul Statului". Dacă Biserica ar încerca instituirea unei supremații asupra Statului, atunci ar trebui să adopte modalitățile de lucru ale Statului, ceea ce ar fi o catastrofă. „Ea poate cere Statului numai ceea ce derivă din adevărata lui ființă: 1. să fie drept și 2. să fie conștient că stă în slujba lui Dumnezeu, nu e de sine".

Deci, nu supremația asupra Statului, dar nici indiferența față de el. Cu cât Statul și cele ale lui sunt mai asaltate de nedreptate, de imoralitate și de rău, cu atât glasul Bisericii trebuie să fie mai puternic, mustrarea ei mai aspră și sprijinul ei pentru cei nedreptățiți mai activ. Dacă menirea fundamentală a celor care s-au învrednicit de taina hirotoniei este asistența duhovnicească pentru cei ce își caută mântuirea atunci, ei nu pot sta pasivi în situații de criză generalizată a societății (și, oare, ce ar trebui să se mai întâmple la noi pentru a recunoaște o astfel de criză?).

În acest sens, Ioan Maximovici (m. 1966), fost arhiepiscop ortodox de Shanghai și San Francisco, scria: „Când este nevoie să salveze poporul de la un dezastru, când implicarea păstorului este cerută de necesitatea îndreptării turmei pe calea cea mai bună, atunci preotul să nu îndrăznească să rămână neutru". *(va urma)*

Foto: Bogdan Onofrei

Lucrarea cartea ferestrelor spre tine însuți

Ne-ajunge, dramatic, din urmă, o vârstă când tăișul ascuțit al unei întrebări, aparent banale, reclamă un răspuns dureros, dar curat ca țipătul unui nou născut. Răspuns împlântat până-n prăsele în carnea de lumină a trupului propriei noastre sincerități.
„Încotro?“ – iată întrebarea ce se-nfige în coasta sufletului, așteptând răspunsul. Lacrimi sau zgură? Lumină sau întuneric? Dumnezeu sau Diavol? Paradoxal, toate răspunsurile țin de dat-ul fundamental, dintru începuturi, omului: Libertatea deplină de a alege.

Dumitru MANOLACHE

Cornel Constantin Ciomâzgă și-a pus întrebarea aceasta acum doisprezece ani când, descoperind câteva fărpturi evadate din „dramatica lor realitate“, s-a regăsit pe sine, evadat din propria-i realitate. A rămas o vreme în intersecție, cu răspunsul nedecis scormonindu-i măruntaiele sufletului. Apoi a ales lacrima, lumina, Dumnezeu. Și astfel s-a născut „Lucrarea“, pe care, cu smerenie și bucurie ne-o propune și nouă, de data aceasta sub forma unei cărți, la rându-ne fărpturi evadate din dramatica noastră realitate, apatici mărșăluitori în cerc, amețiți de întrebări fără răspunsuri, așteptând un bob măcar din lumina Duhului să ne sălășluiască sub frunte. Să ne lumineze adevărul din noi, cum înaintea noastră a așteptat și s-a luminat întru adevăr autorul însuși al „Lucrării“.

O carte ce trebuie citită cu sufletul

Ce este de fapt „Lucrarea“, volumul lui Ciomâzgă, lansat de Editura „Ziua“ în Postul Sfintelor Paști ?

Chiar dacă încercăm un răspuns, nu putem fi siguri că el este complet și definitv căci, citind și recitind cartea, descoperim, redescoperindu-ne, că fiecare, într-o măsură mai mică sau mai mare, într-o formă sau alta, trăim infinita experiență a unui fiu risipitor de libertate. De aceea, orice grăunte recâștigat din aceasta merită jetfa.

„Lucrarea“ este o carte de învățătură creștin-ortodoxă, scrisă într-un limbaj melodios, construit, perceptual, pe două nivele: unul comunicativ, pur și simplu, celălalt subtil, încărcat de simboluri. Există însă și un al treilea nivel: cel a tainicului, care, fără a-i percepe dimensiunile concrete, îi simțim lucrarea. Acesta este limbajul palierului sacru, cel ce zidește, cel ce modelează. Cel mai important, căci el se adresează inimii. Locul în care ne retragem pentru a fi doar cu El, Domnul Mântuirii noastre, față către față, dezgoliți de toate ascunzișurile firii.

Pentru a o înțelege, cartea lui Ciomâzgă trebuie citită cu sufletul. Ea ne învață cum să recuperăm din noroi, din lumea de zgură în care trăim, fiecare grăunte de libertate dăruit de Dumnezeu. Este o peșteră, o groapă sau o catacombă sacră, un spațiu claustrant, în care intrăm pentru a da lupta cu Diavolul, unde putem pierde războiul sau de unde putem ieși înțelepțiți, pe o fereastră de lumină, chemați de înger, așa cum sugerează și coperta volumului. Este mormântul, în întunericul căruia coborâm, odată cu Mântuitorul, pentru a ne înălța apoi împărtășiți cu Adevărul luminii Învierii Lui.

Citatele din Sfinți Părinți, rânduite la finele fiecărui capitol, funcționează ca niște ferestre: închid într-o concluzie pilduitoare bucata de drum deja străbătută, deschizând totodată potecile proximei experiențe, pregătindu-ne, clipă de clipă, să-L primim pe Bunul, dacă vrerea Lui este să ne întâlnească acum.

Cum trăiesc sfinții și cum ucide diavolul

Pornind de la un caz real, acela al izolării unei tinere într-un grajd, de către mama sa, timp de cincisprezece ani, Ciomâzgă ne oferă scara completă pe care, acceptând-o, putem urca drumul anevoios al desăvârșirii. Ce vom dobândi trecând pervazul ferestrei de lumină? Vom afla „cum trăiesc sfinții și cum ucide diavolul, cum se ajunge cu adevărat în iad și cum se poate smulge cineva din moartea cea veșnică“. Mergând până la capăt, cu smerenie și curaj, vom dobândi „dreptul și șansa“ de a vedea și înțelege toate acestea. Ne vom schimba. Când vom păși dincolo de ultima treaptă, vom ști mai bine „ce este Omul, Sufletul, Îngerul și Daimonul, ce este Eresul, Akedia și Metanoia, ce este Viața și Moartea, iar peste toate, ce este Mântuirea și cum se poate dobândi“, cum mărturisește autorul.

Culmea cu Arini, o felie dintr-un calvar

Așadar, iată universul în care trebuie să alegem drumul pe care-l vom urma: „O mamă și-a claustrat fiica, închizând-o cincisprezece ani într-un grajd. Tatăl său, în locul unei parentale atitudini, în schimbul unui gest salvator, s-a aruncat pe sine în «dosul morții». Comunitatea s-a izolat cu indiferență.

Un sat. Un oraș, ca o țară, ca un continent. O comunitate fără comuniune.Tragismul umanității!

Culmea cu Arini. O felie dintr-un calvar. Un sat din nord, unde «răul» s-a cuibărit în toate ale lui, mai presus de închipuirea și percepția noastră. Oameni, locuri, întâmplări!

Între mileniul doi și Dumnezeu se trivializează Pământul, se delicvează cerul. Ronțăim zi de zi în varii chipuri incredibilul. Îi merstecăm voluptos

➪

mâlurile care ne înghit apoi pe dinăuntru.

Culmea cu Arini. Un loc aparent comparabil. Altfel nimic ca niciunde. Întâmplările par contorsionate într-un sistem incomprehensibil. Nefirescul pare inventat.

Un surdo-mut «ascultă» o viață și povestește într-o singură zi toate «neauzitele locurilor».

Unui om i se schimbă radical înfățișarea, trăindu-și viața într-un straniu univers subpământean. El are legătură cu «Livada Cheală», cu «Templul» de sub deal și cu întâmplările bizare din «Conacul Piticilor de Foc».

Geografii, arhitecturi și ritualuri total neidentificate. Într-o grotă săpată în inima munților trei pustnici poartă ștafeta unei adânci taine trăită generație de generație, șase sute patruzeci de ani.

«Codrii Ploii» și «Moara Sură» – o pădure și o vilă unde, o dată pe an, vin, din locuri îndepărtate și de pe meridiane diferite, treisprezece bărbați enigmatici. Îmbrăcați în fracuri intră în tainica vilă și pecetluiesc, se pare, timp de zece zile, sorții banilor lumii.

Peste toate acestea însă, greu descriptibil, sub neguroase ziduri, se zbate, de cinsprezece ani, într-o pseudo epitimie, o ființă: Iohanna".

Frânturi dintr-un Eu comun

În acest univers, autorul ne este ghid discret, ucenic smerit sau duhovnic de ocazie, împovărat de toate rătăcirile lui și ale noastre, purtător al unicului leac duhovnicesc: mărturisirea cea fără de rețineri, curățitoare a sufletului, a cărei izbăvire este răcumpărată cu perle de lacrimi. În această lume, ce pendulează „între mileniul doi și Dumnezeu", trivializând Pământul" și „delicvând Cerul", personajele sunt frânturile unui Eu comun. De aceea, aspirația spre mântuire sau decădere ne implică solidar. În acest sens, claustrarea- ce pare a fi ideea în jurul căreia a fost construit întreg esafodajul „Lucrării" – nu este întotdeauna o cauză a înstrăinării de Dumnezeu sau de sine, ci și condiție a propriei deveniri. Fiecare personaj trăiește experiența unei claustrări. Diferența o dă scopul pentru care o acceptă.

Vom încerca acum să decriptăm drumurile „Lucrării", în măsura în care puterile noastre ne-o permit, descifrând experiențele trăite de personaje. Căci nu poate fi vorba de o înțelegere deplină a „Lucrării" decât în ani, ca sumă a tuturor experiențelor celor care au curajul să se schimbe, parcurgându-le.

Femeia cu sufletul de cucută

Atza Herrman, mama Iohannei. Își închide fata pentru că se împrietenise cu fiul unui preot ortodox, familia ei fiind de altă religie; „femeie cu suflet de cucută", „patimă demonică materializată în chip femeiesc", a cărei casă, bântuită de duhuri rele, este numită „Lagărul Scroafei"; posedată de Mamona, este chemată, totuși, de Dumnezeu; învăluită de frustările ei, claustrată în rătăcirile demonului, nu-L mai aude însă pe Bunul, decât târziu; în ziua elibărării Iohannei, este arestată; grav bolnavă este eliberată după un timp, în chiar ziua înmormântării soțului ei; își cere iertare, prin groparul Leon, de la Iohanna; ajunge în cele din urmă în mănăstire, chiar în chilia în care se nevoise și fiica sa, urmând drumul anevoios al penitenței.

Simbolul unui mit eșuat

Peter Herrman, tatăl Iohannei. Nefăcând față „sălbăticiei acțiunii din casa lor", simulează o sinucidere prin spânzurare, ajutat de groparul Leon, și de Chinez; este înmormântat de Atza și de Leon; este scos apoi în taină noaptea din mormânt, de către gropar; este sfătuit de Chinez să fugă în Vrancea, de unde se întoarce în Culmea cu Arini, după 18 ani; Lumea crede că este moroi; dă foc casei, apoi se spânzură, deadevăratelea, de cumpăna fântânii de care se agățase cu ani în urmă; „Optisprezece ani a așteptat Velion la aceeași cotitură cu tava lui de foc și catran pregătită, pentru ca Peter să-și azvârle singur sufletul pe ea", ne spune autorul despre acest personaj; într-un fel, el este simbolul mitului eșuat. Prin moartea sa aparentă, îngroparea și „furtul trupului „mort", persoana lui Peter („Petre" după ce ajunge în Vrancea, zonă viticolă, aluzie la Cana Galileei, locul unde Iisus face prima minune, preschimbând apa în vin, în timpul unei nunți) amintește de falsa teorie a celor care cred în moartea aparentă a lui Iisus, a „furtului" trupului Său de către ucenici, pentru a se împlini spusele profetice ale Celui răstignit, despre Învierea Sa, după trei zile de la înmormântare; proba clară că o poveste scornită din cine știe ce interese nu poate rezista timpului, nicidecum deveni o religie; fapt demonstrat și de spânzurarea, în final, a lui Peter, asemănătoare celei a lui Iuda trădătorul, care și-a azvârlit „singur sufletul pe tava" „de foc și catran" întinsă de diavol; dovada incontestabilă a autenticității Învierii Mântuitorului; personajul mai amintește, prin nume, și de Apostolul Petru, cel ce s-a lepădat de trei ori de Iisus, înainte de cântarea cocoșului; spre deosebire de apostol, care s-a căit amarnic, cu lacrimi, pentru gestul său, Peter sfârșește ca un posedat.

(va urma)

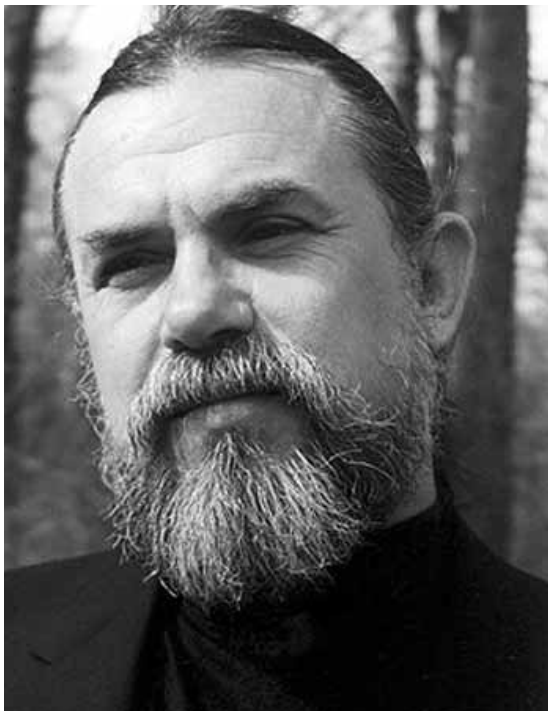

Cornel Constantin Ciomâzgă

În căutarea societății civile românești

Existența unei societăți civile puternice și implicate este o condiție *sine qua non* a funcționării statului democratic. De această societate civilă depinde într-o măsură importantă existența pluripartidismului, a unei prese diverse și independente. Pentru a spune că avem societate civilă trebuie să constatăm asocierea cetățenilor, sub diverse forme, pentru îndeplinirea unor obiective de interes general. Societatea civilă românească este reprezentată astăzi de cîteva o.n.g.-uri, în parte anexe ale unor partide, în parte finanțate de peste graniță și de o presă în majoritate slugarnică față de putere.

Mihail ALBIȘTEANU

Ca și realitatea, semantica unei limbi suferă în timp transformări. De la ideea novatoare de om ca *„zoon politikon“*, la multiplii termeni folosiți în limba engleză pentru a întrupa sensurile ideii de politică, distanța temporală și conceptuală este semnificativă. Și în limba română, în trecut, se foloseau mai mulți termeni pentru a defini ideea de politic: om politic, politician (politică, politicianism), om (bărbat) de stat. Acum însă pare că familia de cuvinte a sărăcit, dacă nu ca număr de cuvinte, cel puțin ca sensuri. Înainte de instaurarea comunismului nu era același lucru dacă concetățenii te considerau „om politic“ (adică persoană pe care situația materială bună și caracterul nobil o încurajau să se ocupe de binele țării), „bărbat de stat“ (sintagmă care desemna pe oamenii politici cu merite și calități excepționale) sau „politician“ (adică persoană lipsită de scrupule, care folosește politica pentru a parveni social și ca mijloc de înavuțire). Astăzi, după deceniile de totalitarism, în România aceste planuri au început să se suprapună: avem o mare majoritate de politicieni, care însă își spun „oameni politici“, iar unii au chiar nerușinarea de a se considera „bărbați de stat“; există însă puțini dintre cei care merită să se numească „oameni politici“. Aici trebuie căutată o cauză a fragmentării sociale care există în România și, în ultimă instanță, cauza ultimă a inexistenței unei societăți civile reale la noi.

Între modelul mexican și idealul european

Mulți ani după 1989, clasa de mijloc, coloana vertebrală a oricărui stat democratic cu o economie de piață (funcțională) a lipsit în România. Acesta nu a fost doar un fapt obiectiv, inerent perioadei de tranziție, ci și unul programat de noua-veche clasă de privilegiați comuniști, deveniți peste noapte capitaliști. În realitate, dacă nu ar fi fost permanentele presiuni venite din partea Uniunii Europene, nu am avea nici măcar firava clasă de mijloc care există acum la noi și probabil că România nu s-ar deosebi prea mult de țările latino-americane. Este și motivul pentru care foștii privilegiați și „baronii“ locali dau înapoi ca racul de la procesul de integrare în structurile euro-atlantice, mai ales față de integrarea în Uniunea Europeană. Acest proces de integrare presupune crearea în România a unei democrații și a unei economii de piață reale, a unei clase de mijloc puternice și a unei societăți civile care le-ar submina pozițiile și privilegiile.

Clasa de sus controlează finanțele, conduce economia, partidele politice și mass-media; aproape totul este cumpărat. Deseori, alternanța la putere înseamnă doar înlocuirea unor „foști“, cu alți „foști“. Au loc, desigur, și certuri, rezultând rupturi în cadrul partidelor și crearea de facțiuni politice. Puterea cooptează deseori oameni din opoziție sau dintre independenți, prin promisiuni sau amenințări, pentru ca apoi, ajunși la putere, foștii membri ai opoziției, care clamau aceste abuzuri, să procedeze exact la fel. Migrarea politică a devenit un obicei extrem de dăunător în România. Nu mai ești sigur dacă acela pe care îl votezi reprezintă cu adevărat valorile în care crezi sau este doar un vânător de poziție în societate, care se folosește de tine, prin tertipuri politicianiste.

Clasa de jos este menținută voit în poziția în care se găsește.

Îmi amintesc că imediat după ’89, circulau niște copii ale Directivelor KGB pentru fiecare țară a blocului estic. Directivele se axau în principal pe ideea de a ține populația ocupată, fizic și mental, astfel încât să nu mai aibă cum să se gândească la altceva decât la supraviețuire, nicidecum la faptul că în țara respectivă nu există libertate. Două dintre metodele simple erau cozile la alimente și dezorganizarea transportului în comun. Când stai la cozi ore în șir, când mănânci te miri ce și mai nimic și când aștepți zeci de minute să vină un autobuz, un tramvai sau un troleu, nu mai ai timp și energie să te gândești la „revoluție“ – fie ea spirituală sau numai politică. Obosit, plin de nervi și flămând, te poți gândi doar că vei întârzia la serviciu și vei fi apostrofat, sau că vei întârzia acasă și copiii nu au ce mânca. Aflat în această situație, omul dezvoltă sentimente de vinovăție și de teamă; dezvoltă și sentimente de frustrare și revoltă, dar care sunt atât de puternice încât acestea se revarsă nu asupra vinovaților reali, ci asupra semenilor, victime ca și ei ale regimului: a vânză-

➪

torilor, vatmanilor și șoferilor etc. Astfel, în loc să creeze unitate și rezistență, aceste greutăți, bine gândite și bine aplicate, creează dezbinare și ură între cei care suferă de fapt din aceleași motive, care nu țin de ei.

Cum, spre deosebire de alte state foste comuniste est-europene, România este nu doar un stat atipic, ci chiar unul anormal, la noi nu s-a putut impune măsura de a îndepărta de viața publică, măcar pentru o perioadă, nomenklaturiștii și securiștii. Dacă punctul 8 al Proclamației de la Timișoara ar fi fost aplicat, poate că alt curs ar fi avut istoria post-decembristă a României. Cum însă mulți membri ai acestor două structuri de care aminteam au fost amestecați adânc în evenimentele din decembrie 1989, era clar că noua putere, „emanație" directă a acelor evenimente, nu putea accepta acest punct 8, așa încât, în scurt timp, susținătorii acestuia au devenit „golanii" din Piața Universității și de la 13 iunie 1990.

Reușind să aplice pe deplin zicala „La vremuri noi, tot noi", fostele structuri de conducere ale României comuniste și-au prezervat puterea, desigur, tot cu vechile metode, care le erau cunoscute. Sigur, fiind „democrație", au trebuit totuși să le mai adapteze: nu mai puteau folosi bâtele chiar pe față, dar rămânea manipularea. Poate că Directivele KGB nu se mai puteau aplica exact, dar ideea generală, da. Iar această idee era că oamenii fostelor structuri își pot păstra puterea, dacă reușesc să creeze (de fapt, să păstreze) un climat de nesiguranță social-economică și politică în România, o „apă tulbure", în care ei să poată pescui.

Astfel, marea masă, clasa de jos, este menținută voit într-o stare de precaritate. Majoritatea românilor nu are nici timp, nici posibilități materiale și nici energie rămasă pentru a se implica în viața cetății. Starea de nesiguranță este sporită de incertitudinea legislativă care domnește în România, cu legi care se modifică de azi pe mâine. Masele sunt îndepărtate de cultură, dar și de activitatea civică. Situația majorității românilor seamănă cu aceea a unui număr de câini închiși de stăpân împreună și ținuți flămânzi. Din când în când, stăpânul le aruncă un os, moment în care câinii încep să se sfâșie între ei pentru a obține osul. Ca și acele patrupede fără minte, românii, dușmănindu-se, se sfâșie între ei, în loc să realizeze că sunt cu toții victime ale tratamentului rău aplicat de adevăratul inamic – clasa privilegiaților (stăpânul din parabolă).

Cât despre românii stabiliți în străinătate, sau chiar despre cei plecați peste hotare numai pentru a asigura o viață mai bună familiilor din țară, aceștia dispun de independență financiară, dar interesul lor pentru problemele politice și civice ale țării este redus, fiind în plus deseori rupți de realități. Iar dacă totuși la un moment dat vor să se implice, li se pun atâtea piedici și sunt atât de discreditați de autoritățile române sau de lacheii lor, încât, dezgustați, preferă să se retragă.

Falsa societate civilă

Există o societate civilă reală în România? În orice stat democratic suportul societății civile îl reprezintă clasa de mijloc. Nu avem decât un surogat de clasă de mijloc, deci avem și un surogat de societate civilă. Omul de afaceri român este prea dărâmat de muncă, de birocrație și de impozite pentru a se mai putea ocupa și de civism. Nici măcar legea sponsorizării nu-l încurajează să pună umărul la

construirea unei societăți civile. Rolul de a crea o societate civilă în România și l-au asumat reprezentanți din celelalte două categorii sociale.

O parte a falsei societăți civile este creată de reprezentanții clasei politice. Prin apropiați ai lor, politicienii au înființat asociații și fundații al căror scop este acela de a le umple buzunarele, de finanța mascat formațiunile politice din care fac parte și/sau de a mima supravegherea politicului din perspectiva societății civile.

Există și o modalitate „oficială" prin care politicienii români se folosesc de asociații și fundații, atunci când, pentru moment, sunt scoși în afara scenei politice. Unii dintre ei, atunci când decid să părăsească o formațiune politică, sau atunci când sunt siliți să o facă, încearcă de obicei să plece cu o parte dintre foștii colegi de partid, sciziunea rezultând în crearea unei noi formațiuni politice (cazul APR). Dacă trebuie să plece singuri, încearcă imediat să-și creeze un nou partid, trecând mai întâi prin faza de o.n.g. (vezi Forța Democrată și Acțiunea Populară). Deseori nu reușesc, astfel încât se mulțumesc să-și creeze o asociație sau o fundație (cazul „Inițiativa 2003"), pe care se jură că nu o vor transforma niciodată în partid politic. Indiferent că pleacă prin sciziune, că își formează un nou partid sau că își construiesc doar o asociație, scopul ultim este același: noua structură trebuie să fie suficient de apetisantă, încât un alt partid important să fie tentat. Urmează o fuziune prin absorbția noii structuri în partidul vizat, adică, pe scurt, o operațiune de migrare politică. Ce mai contează că aderenții formațiunii politice sau asociației cu o atât de scurtă existență, care au crezut sincer în noul mesaj propus, au rămas cu buzele umflate? Inițiatorul acțiunii a obținut ceea ce urmărea de la bun început: un post de vicepreședinte în formațiunea politică vizată pentru fuziune!

Important este să se creeze Occidentului impresia că în România există societate civilă. Astfel, puterea are posibilitatea de a strânge fonduri din Occident, folosind asociațiile și fundațiile create, adică exact falsa societate civilă. Aceste asociații și fundații își adjudecă banii care vin din afară și sunt dați în țară „pe ochi frumoși".

Desigur, folosind astfel de instrumente, se pot obține bani și de la firmele românești, fie apelând la sentimentele civice ale unor naivi din clasa mijlocie, care vor să contribuie cumva la propășirea țării, dar munca lor nu le lasă timpul necesar pentru a o face, fie ca o formă de a masca presiunile politice ale puterii asupra unor întreprinderi mici și mijlocii, care sunt obligate să „cotizeze" prin astfel de donații „benevole" în conturile unor O.N.G.-uri controlate în fapt de putere. Se poate ajunge până acolo că astfel s-ar putea obține chiar și bani de la adversarii politici!

Ideea societății civile este o vacă bună de muls și pentru acei din clasa de jos, care vor să parvină. Și ei pot obține bani din Occident, pentru tot felul de scopuri generoase declarate, bani care ajung însă în propriile buzunare, și care-i pot ajuta apoi pe acești veleitari să se arunce în politica „mare". În plus, cu aceste o.n.g.-uri se pot chiar spăla bani, se poate face evaziune fiscală, se pot evita unele impozite, în mod legal, se finanțează sau se creează partide, sunt folosite în avantajul firmelor celor care dețin astfel de asociații și fundații (ca sedii etc.).

Societatea civilă românească este astăzi reprezentată mai credibil – la nivel de percepție publică – de câteva organizații neguvernamentale finanțate aproape exclusiv de către organisme occidentale. Această dependență le obligă la o serie de compromisuri, astfel încât ele exprimă de multe ori puncte de vedere care sunt contrare interesului național, dar corespund unei anumite politici globalizante.

Posibile soluții

Sigur că există persoane din clasa de jos, care răzbat prin „blocadă", dar de unii singuri nu sunt periculoși pentru „foști". Ei vor fi siliți să se adapteze la realități, să comită compromisuri. Vor fi tentați, ademeniți și, dacă refuză carnea, li se arată nuiaua; iar dacă nici așa nu se liniștesc, li se poate întâmpla ceva. Drept este că o dată cu apropierea momentului de integrare în structurile euro-atlantice, asemenea metode sunt mai greu de aplicat. Totuși, există încă posibilitatea de a-i lăsa „să predice în pustiu", pentru că oricum de unii singuri nu pot face nimic.

Singurul pericol real pentru privilegiați din partea celor mulți și manipulați poate să vină doar din partea unor grupuri juridic organizate, independente financiar, formate din persoane cinstite și inteligente, cu un grad ridicat de instruire, care să dea dovadă de hotărâre, ambiție, inițiativă și de voința de a schimba starea de fapt. Acestea pot avea succes dacă au în spate un grup de societăți comerciale și persoane fizice (de preferință anonime pentru public), dispuse să le ajute necondiționat. De asemenea, este necesară existența unui număr important de membri, care să se implice voluntar, inclusiv financiar (prin donații, cotizații). Unele dintre aceste asociații și fundații vor activa ca organisme ale societății civile, în timp ce altele (puține) pot evolua spre a se transforma în partidele politice noi. De ambele are nevoie România viitorului. În ambele cazuri este necesar să se obțină o susținere din partea mass-media, alternativa fiind aceea de a-și crea tribune de exprimare proprii.

Desigur că din nou va intra în funcțiune sarabanda promisiunilor și amenințărilor din partea Puterii și numai cei care vor ști să dea dovadă de unitate și chiar de spirit de sacrificiu ar putea fi capabili să rupă cercul și să iasă la lumina adevăratului civism. Dacă se vor dovedi incoruptibili și nepăsători față de amenințările voalate, se va încerca discreditarea lor. Și acela va fi momentul în care va trebui să funcționeze unitatea și încrederea (atât între ei, cât și a celorlalți, a celor din rândurile cărora s-au ridicat, față de ei).

România nu va putea să progreseze și nu va intra niciodată în normalitate, fără a elimina oportunismul civic și politic și fără să aibă mai întâi o societate civilă reală, în care o.n.g.-urile (precum partidele politice) să nu mai reprezinte doar trambuline pentru lansarea personală. România are nevoie de o nouă clasă politică, așezată pe temeiul valorilor perene ale neamului: credință în Dumnezeu, dragoste de neam, sprijinirea ideii de familie, atașamentul pentru autoritate și ierarhia competențelor etc.

Această nouă clasă politică nu se naște însă din neant, ci se va selecta dintr-o nouă elită, care poate fi coagulată de către o reală societate civilă. ■

Al cui mai eşti matale, Mărite Ştefan?

Viorel PATRICHI

O gâlceavă aprigă s-a abătut asupra plaiurilor noastre, Măria Ta: al cui e Ștefan cel Mare? Al lui Ion Iliescu sau al lui Vladimir Voronin? Cine aduce înapoi sabia Măriei Tale, furată de turci: Adrian Năstase sau Vasile Tarlev? Că eu aș fi mai moldovean, că-s mai ortoman, că am kaghebiști și paraşutiști; că eu, măi dragă animalule, ți-am mai zis că Moldova curge pe dincoace de Siret, că la Baia, la Suceava și la Iași a fost capitala Moldovei istorice, nu la Chișinău, pe Valea Bâcului, că asta înseamnă atitudine stalinistă, ce-mi pui sula-n coaste?... Iartă-i, Doamne, că ei știu ce fac! Amândoi pogoară din nomenclatura cea roșie, ce-i mai zice și „comunistă“, fiindcă ce era al vostru trebuia să fie al nostru. Pe când erau mai tinerei, cine aducea mănunchi de flori la piatra Ta era legat fedeleș la Chișinău. O snoavă de la București spune că, pe când mergeai Măria Ta la oaste pe la Fătâși, oleacă mai la vale de Vaslui, unde te-ai *fâstâșit* din cauza negurii, ai găsit pe fundul unei râpei doi copii: „Unde vreți să ajungeți voi, pui de daci?“ „La Moscova, tovarășe Fane Barosanu!“, a răspuns cel mai fâșneț dintre ei. Să nu te cutremuri dacă or face cruci largi și lungi pân' la genunchi lângă somnul Tău de veci...

Vladimir nu vrea să învețe din istorie, Măria Ta! Ce păcat că nu mai este obiceiul să-i bată bătrânii pe copii la hotar, ca să nu uite cât vor trăi, cum era pe vremea Sfinției Tale! Mulți boieri din cei mari de la București ar merita ciomăgiți la marginea moștenirii Tale, că mult nu a lipsit să le dea haholilor chiar și mormântul tău. După ce l-ai fugărit pe Radu, zis cel Frumos, i-ai luat muierea și fata la Suceava. Și rău ai făcut că au zis unii să nu te mai facă sfânt. „Credeți că Ștefan cel Mare a fost sfânt dacă i-au plăcut femeile?“, l-a întrebat o fetișoară pe logofătul Ion Ungureanu de la Chișinău. „Păi, ce-ai fi vrut, drăguță, să-i placă bărbații?“ Și iarăși mă-ntorn și zic: bine ai făcut că i-ai luat muierea, că văru' Radu se înțelegea mai bine cu Mahomed al II-lea. Dar atunci, Mărite Domn, ai luat din Valahia și vreo 17.000 de țigani, de-și zic rromi acum, de s-au prăsit din cetatea Sucevii până la Roman și Covurlui. De-au ajuns țiganii domni din aceia mari și-n cetatea lui Bucur. Că spunea Dumitru Sechelariu, boier mare din Bacău: „Moldova-i a mea, Băsescule!“ Ce nici Măria Ta n-ai îndrăznit a zice. Și cum grăiam, Vladimir nu vrea să ne ținem de neamuri, așa cum ai poruncit Măria Ta când l-ai pus domn pe Laiotă Băsărabă în locul lui Radu cel Frumos și rău de târtiță: „L-am pus domn pe Laiotă în cealaltă Valahie, ca să ne putem înțelege între noi“. Frumos ai rostit: „Cealaltă Valahie“! Dar destui smintiți nu pricep acele vorbe nici azi, că în țara Radului e moda să ai apucături pidosnice și poți să urci pe tron, să ajungi vel-vornic, drept pentru care Măria Ta i-ai scurta de capete, la fel ca pe toți boierii cei vicleni, vânzători de țară.

Foto: Bogdan Onofrei

A curs multă apă la Dunăre și a trecut pe-aici un tânăr ca un vel-logofăt, cu privirea înaltă cât nava de la Voroneț și, văzând el ticăloșia prăpăstuită peste țară, a blestemat – „Cine-au îndrăgit străinii/ Mânca-i-ar inima cânii,/ Mânca-i-ar casa pustia/ Și neamul nemernicia!“ – și a prins a te chema înapoi ca să ne scoți la liman: „Ștefane Măria Ta,/ Tu la Putna nu mai sta, / Lasă-arhimandritului/ Toată grija schitului,/ Lasă grija sfinților/ În sama părinților...“ Că dacă suni din corn o dată, sare țara în ajutor, de-i suna de două ori, îți sar codri-n ajutor... Care codri, Sfințite? De unde codri? Că i-au părăduit hoții, Fericite. Nu, Doamne, nu sare nimeni și nimic. Parcă tot cu turcii ar fi mai bine, cum gândeai Măria Ta după ce ți-au omorât fiica la Mosc. Nu, muscalii nu mai vin „de-a călare“ după ce-au luat cetățile Hotinul, Soroca, Orheiul, Tighina, Lăpușna, Alba! Le dăm noi tot ce vor și ce n-au gândit. Că și pe osmanlîi i-am mursicat cu muierile noastre, Doamne, că-s mai iabrașe ca ienicerii și spahiii lui Suleiman. Copii nu le dăm nici noi turcilor, că ne apărăm sărăcia, și... nevoile! Mai bine-i vindem la Râm sau la Inglitera, pentru rărunchi și pentru maiuri, că pe-acolo au mare trebuință, iar ei or recunoaște că avem viță evropinească.

Așa că șezi binișor acolo și hodinește fără pace, Măria Ta! Mai bine ar veni înapoi văru' Vlad, al lui Drăculea, că am ajuns cum au glăsuit voinicii tăi de la Podu Înalt, când ai vrut să ridici un monument după luptă și le-ai strigat „Obelisc, oștenii mei, obelisc!“...

■

Romfest XXI

organizaţia românilor de pretutindeni

PREŞEDINTE DE ONOARE
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

PREŞEDINTE
Prof. Marcel Petrişor

VICEPREŞEDINŢI
Mihail Albişteanu
Claudiu Târziu

SECRETAR GENERAL
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel: 0723.504.807

Filiale

BACĂU
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel: 0234. 511.609

BRAŞOV
jr. Dragoş Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

GALAŢI
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel: 0721.412.360

IAŞI
prof. drd. Mihail Albişteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel: 0740 132 215

PRAHOVA
jr. Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel: 0244.514.337

TIMIŞ
dr. Nicolae Colţoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel: 0744.526.671

REPREZENTANŢI TERITORIALI

BIHOR
dr. Virgil Colţoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel: 0740.853.702

CONSTANŢA
Marcel Bouroş
e-mail: constanta@romfest.org
tel: 0744.664.431

COVASNA
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel: 0744.822.581

SIBIU
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

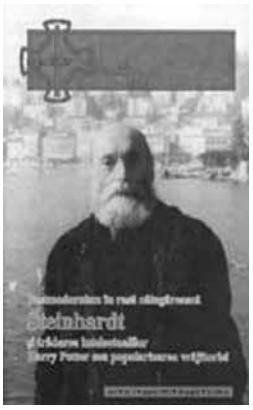

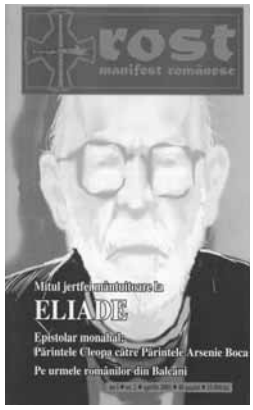

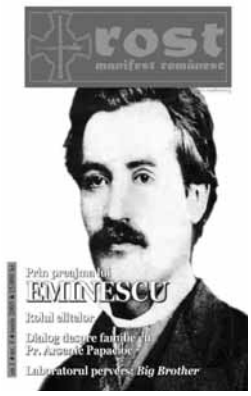

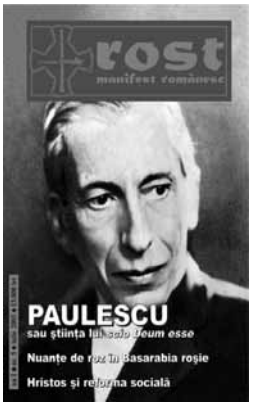

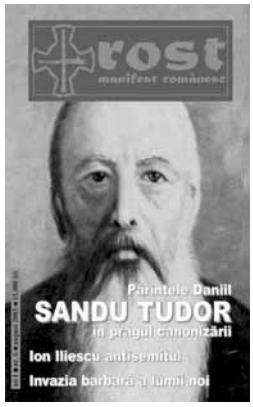

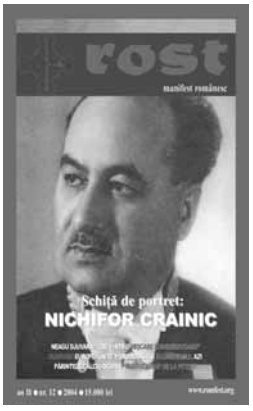

Cei care doresc să-ºi completeze colecţia publicaţiei rost pot trimite contravaloarea revistei (15.000 lei/exemplar, cu excepţia nr. 10-11, care costă 22.500 lei), prin mandat poºtal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, Bucureºti. Precizaţi pe mandatul poºtal ce număr al revistei doriţi, în câte exemplare ºi adresa dvs. Pentru informaţii suplimentare sunaţi la tel.: 0723.504.807

Abonamente

rost
manifest românesc

Abonamentele se fac trimiţînd un mandat poştal (în care specificaţi citeţ numele, adresa completă şi perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, Bucureşti.

Preţul unui abonament: ● 6 luni: 90.000 lei ● 12 luni: 180.000 lei.

Pentru abonaţii din Europa abonamentul este de 22 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 52 USD pe an. Taxele poştale sunt incluse în preţ.

CONSIZO-SERV

- Construcții civile și industriale
- Hidroizolații termosudabile
- Instalații sanitare, termice, electrice
- Amenajări interioare

Str. Nufărului 7/C/1, Bacău • Tel: 0234/51.95.17, Fax: 0234/51.95.10